

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัญหาและสำรวจข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของชาวเขา ผู้วิจัยได้ศึกษาและสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับ ชาวเขาทุกเผ่าในถิ่นสภาพความเป็นอยู่ สังคม เศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและลักษณะเฉพาะของชาวเขาแต่ละเผ่า ตลอดจนรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาทั้งกล่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสารการวิจัยของศูนย์วิจัยชาวเขา เอกสารของกองส่งเสริม ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ และรายงานการวิจัยของโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วย สอนเด็กชาวเขา แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2515 และปีการศึกษา 2516
2. ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาบาง เผ่าและการปฏิบัติงานตามโครงการ ทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากภาพนิ่ง
3. ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จากภาพนิ่งของศูนย์วิจัยชาว เขา และจากหนังสือชาวเขาในไทย ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์
4. ฟังการบรรยายของวิทยากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับชาวเขา และ ซักถามปัญหา
5. เดินทาง ไปศึกษาและสำรวจหมู่บ้านชาวเขาบางแห่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
6. ปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่กองส่งเสริม ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ เกี่ยวกับการให้การศึกษแก่ชาวเขา
7. ศึกษาจากหนังสือ ตำรา ข้อเขียนและบทความที่กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
8. ศึกษาหลักสูตรพิเศษ และหนังสือแบบ เรียนสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรม ครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9. ศึกษาหลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธจักรวาล 2508 ของกรมสามัญศึกษา และหลักสูตรประโยคประถมศึกษา ตอนต้น พุทธจักรวาล 2503

10. ศึกษาหนังสือแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในระดับประถมศึกษาตอนต้น หนังสืออ่านประกอบระดับประถมศึกษาตอนต้น และหนังสือแบบเรียนอื่น ๆ ที่ใช้กับนักเรียนชาวเขา

11. ศึกษาหนังสือคู่มือนิเทศการศึกษา, วิชาสังคมศึกษา, คู่มือครูวิชาสังคมศึกษา, โครงการสอนวิชาสังคมศึกษา และกิจกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษา

12. สร้างโครงสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา แล้วปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

13. สร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา

14. ทดสอบก่อนการฝึกอบรมควมแบบทดสอบที่ใช้วัดก่อนและหลังการฝึกอบรมในโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขารุ่นที่ 2

15. ทดลองสอนเนื้อหาและวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้แนวการฝึกหัดครู ตามหลักสูตรพิเศษ

16. สร้างคู่มือครูวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่ 1 และ 2 เพื่อแจกให้ครูรับการอบรม

17. ทดลองใช้แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขากับครูรับการอบรม

18. ประเมินผลแบบเรียนสังคมศึกษา และแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขาก่อนครูรับการอบรมฝึกสอน

19. ครูรับการอบรมทดลองใช้แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขากับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาที่ 3, โรงเรียนสังวาลย์วิทยา และโรงเรียนบ้านแม่ลาย

20. ประเมินผลแบบเรียนสังคมศึกษา และแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ภายหลังกูรับการอบรมฝึกสอน

21. ทดสอบความแตกต่างของผลการสอบโดยเฉลี่ย ทั้งก่อนและหลังการอบรมโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดสองตัวประกอบ เมื่อตัวอย่างประชากรซ้ำกันทุกรายการ (Analysis of Variance, Two Factors Design Repeated Sample)

22. ทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างผลการประเมินแบบ เร็วและแบบจำลองการสอนทั้งก่อนและหลังการฝึกสอน โดยการทดสอบค่า "t"

23. ทดสอบความมั่นใจในการนำเนื้อหาจากหนังสือแบบ เร็วและแบบจำลองการสอนไปสอน โดยการทดสอบค่า ไคสแควร์

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยไม่สามารถจะสุ่มเลือกตัวอย่างประชากรได้เอง กองส่ง เเคราะห์ท้าวเขากรมประชาสง เเคราะห์โคกคักเลือกผู้รับการอบรมทั้งหมดมาจากจังหวัดต่าง ๆ 11 จังหวัด คือ กาญจนบุรี กำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย ตาก น่าน เพชรบูรณ์แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปางและลำพูนจำนวน 80 คน จำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้รับการอบรมแยกตามเผ่าและประเภท

เผ่า	ประเภท			รวม
	ฆราวาส	พระภิกษุ	สามเณร	
กะเหรี่ยง	21	7	5	33
มั่ว	13	0	3	16
เข่า	7	0	2	9
ไทย	8	1	0	9
มูเซอ	4	0	1	5
ไทยใหญ่	1	0	0	1
ลัวะ	1	0	1	2
ลื้อ	2	0	0	2
อากอ	2	0	0	2
จีนฮ่อ	0	0	1	1
รวม	59	8	13	80

อายุของตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 80 คน โคนแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2 ผู้รับการอบรมแยกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน
38 - 42	1
33 - 37	2
28 - 32	7
23 - 27	12
18 - 22	52
13 - 17	6
รวม	80

อายุสูงสุด 42 ปี

อายุต่ำสุด 16 ปี

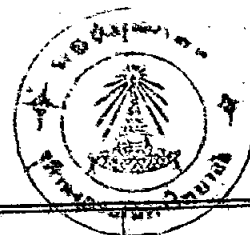
อายุเฉลี่ย 21.65 ปี

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.61

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง प्रकारที่ใช้ในการวิจัย มีวุฒิการศึกษาเดิมดังที่ไต่ถามลงในตาราง
ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 วุฒิการศึกษาเดิมของผู้รับการอบรม

ประเภท	วุฒิสามัญ			รวม	วุฒิทางธรรม				รวม
	ป.ศน	ป.ปลายมศ.ศน			ไม่มีวุฒิ	นธ.ตรี	นธ.โท	นธ.เอก	
ฆราวาส	27	21	11	59	46	7	2	4	59
พระภิกษุ	2	4	2	8	2	2	3	1	8
สามเณร	3	8	2	13	2	5	6	0	13
รวม	32	33	15	80	50	14	11	5	80

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ 10 อย่าง คือ

1. หลักสูตรพิเศษสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขาในระยะ
เวลา 3 เดือน ของแผนกวิชาประถมศึกษา (ไปรคคหที่แผนกวิชาประถมศึกษา)
2. หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ของแผนกวิชาประ
ถมศึกษา (ไปรคคหที่แผนกวิชาประถมศึกษา)
3. แบบทดสอบวิชาสังคมศึกษาและวิชาครู เบื้องต้นสำหรับใช้ทดสอบก่อนและหลัง
การฝึกอบรม (ไปรคคหที่แผนกวิชาประถมศึกษา)
4. คู่มือครูวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สำหรับใช้ควบคู่กับหนังสือ
แบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (ไปรคคหที่แผนก
วิชาประถมศึกษา)
5. แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา

6. แบบนิเทศการสอนแบบปรนัย (ระบบแฟลน เคอร์ส) ของแผนกวิชาประถมศึกษา (ไปรคฺุในภาคผนวก)

7. แบบการให้คะแนนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่สร้างขึ้นสำหรับการฝึกสอนของผู้นับการอบรม (ไปรคฺุในภาคผนวก)

8. แบบสังเกตการสอน สำหรับผู้ให้การอบรมให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้นับการอบรม เพื่อปรับปรุงแก้ไขในระหว่างผู้นับการอบรมทำการฝึกสอน (ไปรคฺุในภาคผนวก)

9. แบบประเมินผลแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา (ไปรคฺุในภาคผนวก)

10. แบบประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา (ไปรคฺุในภาคผนวก)

การสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา

ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา โดยยึดหลักสูตรพิเศษสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธศักราช 2515 และแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหลัก ในการสร้าง

ในการสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ได้ดำเนินการสร้างดังต่อไปนี้

1. ชิ้นเตรียม

1.1 ศึกษาเทคนิคการสร้างแบบจำลองการสอนจากหนังสือ TEACHERS' HANDBOOK FOR ELEMENTARY SOCIAL STUDIES ของ HILDA TABA, Teacher's handbook of indoor and outdoor games ของ Edgen Harry Daniel, เอกสารทางวิชาการ หลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา, เอกสารทางวิชาการ หน่วยการสอนศีลธรรม ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิธีสอนสังคมศึกษา, วิทยานิพนธ์เรื่อง หน่วยการสอนสังคมศึกษา เพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และเอกสารทางวิชาการ วิธีสอนสังคมศึกษา ของแผนกวิชาประถมศึกษา โดย

ศึกษาเรื่องต่อไปนี้

- 1.1.1 ลักษณะของหน่วยการสอน
- 1.1.2 ส่วนประกอบของหน่วยการสอน
- 1.1.3 ประโยชน์ของหน่วยการสอน
- 1.1.4 ลักษณะของคู่มือครู
- 1.1.5 ประโยชน์ของคู่มือครู
- 1.1.6 ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา
- 1.1.7 วิธีสอนสังคมศึกษา
- 1.1.8 กิจกรรมการสอนสังคมศึกษา

1.2 ศึกษาสภาพทั่วไปของชาวเขา โดยอ่านจากเอกสารต่าง ๆ ฟังคำบรรยาย และศึกษาจากภาพนิ่ง

1.3 ศึกษาหลักสูตรพิเศษสำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา

1.4 ศึกษาแบบเรียนสังคมศึกษา และหนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการ และ ของแผนกวิชาประถมศึกษา

1.5 วางแผนการสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา โดยยึดหลักสูตรพิเศษ สำหรับโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธศักราช 2515 และแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักในการสร้าง

จากการศึกษาลักษณะโครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะเห็นได้ว่า หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาดังกล่าวได้ยึด เอกสารปฏิบัติงานแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา เป็นหลักในการสร้าง ในหนังสือแบบเรียนมี 5 หน่วยในแต่ละหน่วยยังแบ่งออกเป็นตอน บางหน่วยอาจแบ่งเป็น 2 หรือ 3 ตอน หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จึงมี 5 หน่วย หรือ 10 ตอน ในบางตอนที่เนื้อหาในแบบเรียนมีมาก ในการสร้างแบบจำลองการสอนจะแบ่งตอนออกเป็นส่วน ๆ ดังนั้นแบบจำลองการสอนที่สร้างขึ้นจึงมี 5 หน่วย 10 ตอน และ 11 ส่วน หรือมีทั้งหมด 18 เรื่อง ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การแบ่ง เรื่องในแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษา
สำหรับครูช่วยสอน เด็กชาวเขา

เรื่อง ที่	หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตอน ที่	ชื่อตอน	ส่วน ที่	ชื่อส่วน
1	1	ฉัน เป็นคนไทย	1	ท้องถิ่นของเรา	1	ภูมิประเทศและภูมิอากาศ
2	1	ฉัน เป็นคนไทย	1	ท้องถิ่นของเรา	2	การอ่านและเขียนแผนที่
3	1	ฉัน เป็นคนไทย	1	ท้องถิ่นของเรา	3	ผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ
4	1	ฉัน เป็นคนไทย	2	การปกครองท้องถิ่น		
5	2	บ้านเมืองของเรา	3	การติดต่อสัมพันธ์กัน		
6	2	บ้านเมืองของเรา	4	สมบัติของชาติ		
7	3	ชีวิตที่มีความสุข	5	อาชีพที่สุจริต		
8	3	ชีวิตที่มีความสุข	6	ปลอดภัยสบายจิต		
9	3	ชีวิตที่มีความสุข	7	ลึกลับ ทำดี		
10	4	บุคคลที่เรายกย่อง	8	คนดีของโลก	1	พระพุทธเจ้า
11	4	บุคคลที่เรายกย่อง	8	คนดีของโลก	2	พระเยซูคริสต์
12	4	บุคคลที่เรายกย่อง	8	คนดีของโลก	3	พระนโปเลียน
13	4	บุคคลที่เรายกย่อง	9	บรรพชนไทย	1	พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
14	4	บุคคลที่เรายกย่อง	9	บรรพชนไทย	2	พระนเรศวรมหาราช
15	4	บุคคลที่เรายกย่อง	9	บรรพชนไทย	3	ครูบาศรีวิชัย
16	4	บุคคลที่เรายกย่อง	9	บรรพชนไทย	4	ทนายพิชัยราช
17	4	บุคคลที่เรายกย่อง	9	บรรพชนไทย	5	ชานกะเล
18	5	หลักการที่เราเชื่อถือ	10	ประชาธิปไตยในชีวิต		

2. ชั้นสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา

2.1 ตั้งความมุ่งหมายในการสร้างแบบจำลองการสอน ดังต่อไปนี้

2.1.1 เพื่อช่วยในการ เตรียมการสอนของครูให้สะดวกยิ่งขึ้น

2.1.2 เพื่อให้ข้อเสนอแนะของครู เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนใหม่ ๆ ในวิชาสังคมศึกษา เสนอแนะอุปกรณ์และแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

2.1.3 เพื่อสนองความต้องการของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับการนิเทศการสอน

2.1.4 เพื่อใช้เป็นคู่มือครูคู่กับหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียน ชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.1.5 เพื่อเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการสอนสังคมศึกษาของครูระดับประถมศึกษา ซึ่งมุ่งสอนเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนเพียงอย่างเดียว เป็นการสอนแบบใช้กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เกิดความคิด ไต่ทำงานร่วมกัน เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

2.1.6 เพื่อให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และการ ปฏิรูปการศึกษา

2.1.7 เพื่อให้การสอนสังคมศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับพียงความรู้ ความคิด ไต่แสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน และไม่ เบื่อหน่ายต่อการเรียน

2.1.8 เพื่อกระตุ้นให้ครูสังคมศึกษาได้นำไปทดลองใช้

2.2 สร้างโครงสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา โดยร่างลักษณะโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข

2.3 ส่วนประกอบของแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา

แบบจำลองการสอนสังคมศึกษาแต่ละเรื่องจะมีลักษณะโครงสร้าง เหมือนกัน ซึ่ง ประกอบด้วยส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

- 2.3.1 ส่วนหน้า
- 2.3.2 ส่วน เนื้อหา
- 2.3.3 ส่วนสิ่ง เสริมประสบการณ์
- 2.3.4 ส่วนประสบการณ์และกิจกรรม

ส่วนประกอบของแบบจำลองการสอนแต่ละส่วนยังแบ่งย่อยออกไปอีก ซึ่งได้แสดงไว้ในลักษณะโครงสร้างแบบจำลองการสอน

2.4 เขียนอธิบายความหมายของคำหรือศัพท์ เฉพาะทุกคำที่ปรากฏในโครงสร้างแบบจำลองการสอน

2.5 เขียนแบบจำลองการสอน

- 2.5.1 ศึกษาเนื้อหาและแนวคิดจากหนังสือแบบ เรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และหนังสืออ่านประกอบอื่น ๆ
- 2.5.2 ศึกษาการตีความมุ่งหมายในการสอนสังคมศึกษา
- 2.5.3 ศึกษาและรวบรวมกิจกรรมการสอนสังคมศึกษา
- 2.5.4 เขียนแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาเป็น เรื่อง ๆ ตามรูปแบบลักษณะโครงสร้างแบบจำลองการสอน
- 2.5.5 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง คำศัพท์เฉพาะบางคำ กิจกรรมเสนอแนะและตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง ระยะเวลาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขารวม 18 เรื่องครบตามเนื้อหาในหนังสือแบบ เรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (โปรดดูที่แนกวิชาประถมศึกษา) ในที่นี้จะนำมา เสนอเป็นตัวอย่าง 6 เรื่อง จากหน้า 72 - 165.

3. ขั้นตอนการแก้ไขแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา

3.1 ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขากับผู้รับการอบรม รวม 12 เรื่อง ดังนี้

- 3.1.1 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ
- 3.1.2 การอ่านและเขียนแผนที่

3.1.3 ผลิตภัณฑ์ทางภาคเหนือ

3.1.4 การปกครองท้องถิ่น

3.1.5 การศึกษาคอสัมพันธ์กัน

3.1.6 กิเลส ทำดี

3.1.7 พระพุทธเจ้า

3.1.8 พระเยซูคริสต์

3.1.9 พระเนมิฮัมมัท

3.1.10 พอชนรามคำแหงมหาราช

3.1.11 พระนเรศวรมหาราช

3.1.12 ประชาธิปไตยในชีวิต

3.2 ผู้วิจัยได้แจกแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาคัง ไทนำมา เสนอเป็นตัวอย่าง ทั้ง 6 เรื่องแก่ผู้รับการอบรม เพื่อให้ผู้รับการอบรมทดลองใช้แบบจำลองการสอนดังกล่าว กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังวาลย์วิทยา และโรงเรียนบ้านแม่ลายในระยะผู้รับการอบรมฝึกสอน และนำไปใช้ประกอบการสอน เมื่อปฏิบัติหน้าที่ครูตามความมุ่งหมายของกรมประชาสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังได้แจกให้แก่พัฒนาการผู้ทำหน้าที่ฝึกตามแผนการอบรมตามโครงการนี้ ด้วย

การสร้างคู่มือครูวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2

ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือครูขึ้นตามหลักสูตรพิเศษ และแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยสร้างขึ้นในระหว่างให้การอบรมในช่วงระยะเวลา 3 เดือน คู่มือครูนี้เป็นบันทึกการสอนของแต่ละบทเรียน ผู้รับการอบรมจะได้รับแจกคู่มือครูนี้เมื่อเรียนถึงบทนั้น ๆ ผู้รับการอบรมจะได้เรียนรู้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ จากคู่มือครู ตลอดจนการทดลองสอนแบบจุดภาค และการออกฝึกสอนเมื่อสิ้นสุดการอบรมผู้รับการอบรมจะนำไปเป็นคู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ครูตามความมุ่งหมายของกรมประชาสงเคราะห์ คู่มือครูจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสอน คู่มือครูมีรายละเอียดคแบ่งเป็นช่อง ๆ ดังนี้

ข้อที่ 1 วัน เวลา หมายถึง วัน เวลาที่เข้าสอน

ข้อที่ 2 ความมุ่งหมาย เป็นความมุ่งหมายในการสอนเรื่องนั้น ๆ ว่า เมื่อเรียนเรื่องนั้นโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องกิจกรรมแล้วจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไรจากการเรียน

ข้อที่ 3 แนวคิด เป็นความคิดโดยสรุปที่ผู้สอนต้องการ เน้นให้ผู้เรียนได้รับความคิดนั้นจากเรื่องที่เรียน

ข้อที่ 4 เนื้อเรื่อง เป็นเนื้อหาที่บอกไว้ว่า ในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ นั้น ผู้เรียนจะต้องรู้อะไรบ้าง

ข้อที่ 5 กิจกรรม เป็นกิจกรรมวิธีสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นทางไปสู่แนวคิดและความมุ่งหมายในการสอน ในห้องกิจกรรมจะจัดลำดับขั้นของกิจกรรมการเรียนการสอนเรียงตามลำดับ 1, 2, 3 ไปเรื่อย ๆ

ข้อที่ 6 อุปกรณ์ เป็นรายการสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม

ข้อที่ 7 หมายเหตุ มีไว้สำหรับบันทึกข้อสังเกตจากการสอนบทเรียนนั้น

คู่มือครูวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (โปรแกรมที่แผนกวิชาประถมศึกษา)

การสร้างแบบการให้คะแนนการสอน

แบบการให้คะแนนการสอนสร้างขึ้นเพื่อใช้ให้คะแนนในการฝึกสอนของผู้รับการอบรมในช่วงระยะเวลา 16 วัน ก่อนสิ้นสุดการอบรม การสร้างแบบการให้คะแนนปรับปรุงจากแบบประเมินผลการฝึกสอนของคณะครุศาสตร์ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา แบบการให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ข้ออันกับคะแนนโดยเรียงจากซ้ายไปขวา และใ้มีน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ดีมาก	4	คะแนน
ดี	3	คะแนน
ปานกลาง	2	คะแนน
อ่อน	1	คะแนน
อ่อนมาก	0	คะแนน

รายการที่ต้องวัดมี 25 รายการ จึงรวมคะแนนเป็น 100 คะแนน (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก)

เมื่อได้คะแนนรวมทั้งหมดทุกคนแล้ว นำคะแนนดิบไปจัดอันดับคะแนนเป็นตัวอักษร A B C D และ F ตามแบบของ คิวอี บี. สตุท (Dewey B. Stuit) ซึ่งจะกล่าวต่อไป

การสร้างแบบสังเกตการสอน

เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ปรับปรุงการสอนของตนเอง อันจะนำไปสู่การยอมรับและเข้าใจตนเองจะได้อีกข้อบกพร่องและพัฒนาตนเองในด้านการสอนให้ดีขึ้น จึงได้สร้างแบบสังเกตการสอนขึ้น แบบสังเกตการสอนประกอบด้วย ข้อดี ข้อควรปรับปรุงแก้ไข ส่วนบนจะมีชื่อผู้สอน โรงเรียน วิชา เรื่อง ชั้น เวลา ส่วนล่างจะเป็นรายการข้อดี ข้อควรปรับปรุงแก้ไข ลงชื่อ อาจารย์นิเทศก์และวันที่ (โปรดดูที่ภาคผนวก) แบบสังเกตการสอนนี้ เมื่อผู้รับการอบรมฝึกสอน ผู้สังเกตการสอนคือผู้ให้การอบรมหรือผู้วิจัยจะสังเกตและบันทึกข้อดี ข้อควรปรับปรุงแก้ไขครั้งละ 2 จุด เมื่อสอนจบแล้วผู้สอนจะได้รับข้อเสนอแนะเหล่านั้น 1 จุด อีก 1 จุด ผู้สังเกตการสอนเก็บไว้เพื่อพัฒนาการในการสอน โดยเปรียบเทียบจากบันทึกในแบบสังเกตการสอนครั้งแรกกับครั้งหลัง

การสร้างแบบประเมินผลหนังสือแบบเรียน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินผลหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งสร้างขึ้นในตนเอง เดียวกับแบบสอบถาม โดยเรียงลำดับข้อจากเนื้อหาของบทเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 4 และเป็นเนื้อหาที่มีในหนังสือแบบเรียนและ เอกสารปฏิบัติงานแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา มีทั้งหมด 70 ข้อ เป็นการให้ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับแนวความคิดเห็นและสภาพของตนเอง (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก)

แบบประเมินผลแบบ เรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา มีลักษณะเป็น
แบบประเมินค่า 5 อันดับ ซึ่งให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้

เข้าใจดีมาก	4	คะแนน
เข้าใจดี	3	คะแนน
เข้าใจ	2	คะแนน
เข้าใจเล็กน้อย	1	คะแนน
ไม่เข้าใจ	0	คะแนน

วิธีให้น้ำหนักคะแนน เป็นตัว เลขที่ใหญ่รับการอบรมประเมินผลตนเองตามขนาดของ
ความมั่นใจ ในความเข้าใจและการสอนของผู้รับการอบรมในแต่ละเรื่อง โดยในสองข้อ
สุดท้าย มีให้เลือกขีด (✓) อีกว่าในเรื่องนั้น ๆ คิดว่าจะนำไปสอน ได้ หรือ ไม่ได้
อย่างหนึ่งอย่างใด

การสร้างแบบประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม
สำหรับครูช่วยสอน เด็กชาวเขา เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งสร้างขึ้นในตนเอง เกี่ยว
กับแบบสอบถาม และแบบประเมินผลแบบเรียน โดยเรียงลำดับข้อจากถ่า และเนื้อเรื่อง
ในแต่ละส่วนหรือแต่ละเรื่องของแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับ
ครูช่วยสอน เด็กชาวเขา และเป็นสิ่งที่ได้ทดลองสอนกับผู้รับการอบรมแล้ว มีทั้งหมดจำนวน
136 ข้อ เป็นการแสดงความคิดเห็นและสภาพของตนเอง (โปรดบรรยายละเอียดในภาค
ผนวก)

แบบประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่สาม สำหรับครูช่วย
สอน เด็กชาวเขา มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 อันดับ ซึ่งให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้

เข้าใจดีมาก	4	คะแนน
เข้าใจดี	3	คะแนน
เข้าใจ	2	คะแนน
เข้าใจเล็กน้อย	1	คะแนน
ไม่เข้าใจ	0	คะแนน

วิธีให้นำนักคะแนนเป็นตัวเลขที่ผู้รับการอบรมประเมินผลตนเองตามขนาดของความมั่นใจ ในความเข้าใจและการสอนของผู้รับการอบรมในแต่ละเรื่อง โดยในสองข้อสุดท้ายจะมีให้เลือกขีด (✓) อีกว่าในเรื่องนั้น ๆ คิดว่าจะนำไปสอน ได้ หรือ ไม่ได้ อย่างหนึ่งอย่างใด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ไปทำการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 3 เดือน ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยทำการทดลองให้การอบรมและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การฝึกอบรม แบ่งผู้รับการอบรมออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่าเก่ง กลุ่มเก่าอ่อน กลุ่มใหม่เก่ง และกลุ่มใหม่อ่อน (โดยถือเอาคะแนนจากการทดสอบก่อนอบรมในวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทยอ่าน เขียน เป็นเกณฑ์) ให้การอบรมวิชาสังกมศึกษาสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง ต่อหนึ่งกลุ่ม หลักการอบรมยึดการสาธิตและการฉายทอดความรู้และประสบการณ์อย่างฉับพลัน (Transfer Experiences method) โดยมีขั้นตอนการฝึกอบรม ดังนี้

ขั้นแรก ให้การอบรมวิชาครูเบื้องต้นเพื่อวางพื้นฐานของการเป็นครู ได้แก่ ความมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตรและโครงการสอน จิตวิทยาการเรียนรู้อุปกรณ์ การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับชุมชนและกิจกรรมพิเศษ โดยการบรรยาย เปรียบเทียบและยกตัวอย่างจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการให้การอบรม และจากสภาพการเรียนการสอนอื่น ๆ ประกอบ

ขั้นที่สอง สอนวิชาสังกมศึกษาจากเนื้อหาบางเรื่องในหนังสือแบบเรียนสังกมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ของแผนกวิชาประถมศึกษา เพื่อให้ความรู้และปลูกฝังความต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาการและในขณะเดียวกันผู้รับการอบรมจะได้เรียนรู้ลักษณะของการสอนไปด้วย ในการสอนแต่ละครั้งได้ใช้วิธีสอนวิชาสามัญ คือวิชาสังกมศึกษาแล้วสอดแทรกวิชาครูโดยอาศัยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะสอนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้แสดงความคิดเห็น ได้เห็นจริงตามทฤษฎีหรือหลักการไปด้วย ในขั้นนี้

จะขอล่าวเกี่ยวกับวิธีสอนเป็น 2 ด้าน คือ

1. วิธีสอนวิชาสามัญ คือ วิชาสังคมศึกษา ซึ่งมี 2 ชั้นตอน ดังนี้

1.1 สอนเนื้อหาบางเรื่องในหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียน
 ชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ดำเนินการสอนตามคู่มือครูวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถม
 ปีที่ 1 และ 2 (โปรดดูรายละเอียดจากแผนกวิชาประถมศึกษา) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นใน
 ระหว่างให้การอบรมและได้แจกให้ผู้รับการอบรมทั้งไกล่ลามาแล้ว เรื่องที่สอนมีดังต่อไปนี้
 นี้คือ เรื่อง ตัวฉัน, พ่อแม่ของฉัน, ขอบคุล, ขอโทษ, เดือนมี 12 เดือน, สิ่งแวดล้อม
 ตัวฉัน, ทิศ, จากบ้านไปโรงเรียน, วันเดือนปีเกิดของตนเอง, แขนง, บรรพบุรุษของเรา,
 ผู้แทนราษฎร, สมเด็จพระราชชนนี, สมเด็จพระสังฆราช, ชื่อตรงคงความดี และเรื่องตนเป็น
 ที่พึ่งแก่ตน

ในการสอนแต่ละเรื่องได้ยึดหลักการที่จะให้ผู้รับการอบรมได้มีความรู้ความ
 ของแต่ละเรื่อง นั้นแนวคิดในเรื่องที่เรียน ให้ผู้รับการอบรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม
 การเรียนการสอนมากที่สุดทั้งไกล่ล่าวไว้ในของกิจกรรมในคู่มือครูวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถม
 ปีที่ 1 และ 2

1.2 สอนเนื้อหาบางเรื่องในแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ดำเนินการสอนตามตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ช่วงเวลา จาก
 แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ซึ่ง
 ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยทดลองสอน 12 เรื่องทั้งไกล่ลามาแล้ว

1.3 สอนเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 บางเรื่องจาก เอกสารปฏิบัติงานแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ได้
 ดำเนินการสอนตามตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ช่วงเวลา จากแบบจำลองการสอน
 สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ซึ่งนายศิลาชัย คงแก้วเป็น
 ผู้สร้างขึ้น โดยทดลองสอนเรื่อง การเลือกตั้ง และ มิ่งขวัญชาวไทย

1.4 กิจกรรมสลับการสอน เป็นสิ่งเสริมประสบการณ์การเรียนการสอน มี
 ความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับการอบรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีความสนใจ

ในบทเรียน ได้รับความสนุกสนาน เกิดความรู้อุบัติจากกิจกรรมสัปดาห์นั้น ๆ ผู้วิจัยได้ใช้ เพลงที่มีคำร้องสอดคล้องกับเนื้อหาในเรื่องที่สอน บทบาทสมมติ และขบวนการกลุ่ม เป็น กิจกรรมสัปดาห์การสอน จากการสังเกตของผู้วิจัย ปรากฏว่าผู้รับการอบรมมีความสนใจในการเรียนนี้ ทั้งนี้เพราะชาวเขาส่วนใหญ่ชอบสนุกสนาน ชอบการร้องรำทำเพลง แม้เวลาที่ผู้รับการอบรมออกฝึกสอนก็นำกิจกรรมสัปดาห์ดังกล่าวไปสอนนักเรียนชาวเขาค่าย ซึ่งทำให้นักเรียนชาวเขาสนใจในการเรียนมาก จะขอกล่าวถึงวิธีการสอนกิจกรรมสัปดาห์ ดังนี้

1.4.1 การสอนเพลง เมื่อผู้วิจัยเลือกเพลงที่มีคำร้องสอดคล้องกับเนื้อหาได้แล้ว ถ้าเพลงนั้นมีคำร้องสั้น ๆ ก็จะใช้สี่เหลี่ยมเป็นแผนภูมิเพลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ด้วยตัวอักษรขนาดโตพอที่ผู้รับการอบรมในกลุ่มหนึ่ง ๆ จะมองเห็นได้ชัดเจน แล้วให้ผู้รับการอบรมเขียนคำร้องเพลงในเวลาว่าง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เสียเวลาในการเขียนคำร้องเพลงและเป็นการฝึกให้ผู้รับการอบรมได้เขียนหนังสือด้วย หากเพลงใดมีคำร้องยาว ผู้วิจัยจะอัดสำเนาเพลงแจกแก่ผู้รับการอบรมเพื่อประหยัดเวลา ชั้นในการสอนเพลงในกิจกรรมการสอนอาจจะเป็นขั้นนำหรือขั้นสรุป หรือแม่แต่ขั้นสอนก็ได้ ซึ่งแล้วแต่สถานการณ์ภายในกลุ่มที่สอน ชั้นตอนในการสอนเพลง ชั้นแรก ผู้สอนอ่านคำร้องเพลงให้ผู้รับการอบรมฟัง 1 เทียบ ชั้นที่สอง ให้ผู้รับการอบรมอ่านตามที่ละวรรค ชั้นที่สาม ช่วยกันตีความหมายของคำร้อง ชั้นที่สี่ ผู้สอนร้องเพลงให้ฟัง ชั้นที่ห้า ผู้รับการอบรมร้องเพลงตามที่ละวรรค จนแน่ใจว่าผู้รับการอบรมส่วนใหญ่ร้องเพลงได้ ชั้นที่หก ร้องเพลงพร้อมกัน

1.4.2 การแสดงบทบาทสมมติ ผู้วิจัยได้เลือกใช้กิจกรรมนี้เพื่อการฝึกทักษะทางสังคมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ในการสอนเรื่อง ขอบคุด ขอบโอบ พระนเรศวรมหาราช การเลือกตั้ง และมิ่งขวัญชาวไทย เป็นต้น การแสดงบทบาทสมมติจะใช้เป็นกิจกรรมสัปดาห์ในชั้นสอน

1.4.3 ขบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการของกระบวนการกลุ่มเป็นกิจกรรมสัปดาห์การสอนเพื่อมุ่งให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกการทำงานร่วมกัน แสดงความคิดเห็น ใครจักตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือมติของกลุ่ม เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ช่วยเหลือร่วมมือกัน และมุ่งเสริมสร้างปลูกฝังความสามัคคีในหมู่คณะเป็น

หลัก โดยการแบ่งกลุ่มผู้รับการอบรมจนกว่ารายงาน แบ่งกลุ่มช่วยกันคิดปัญหาที่นึกเกี่ยวกับ
บทเรียนที่เรียน ช่วยกันหาคำแทนต่าง ๆ ในแผนที่ หรือช่วยกันคิดเกี่ยวกับการปรับปรุง
แก้ไขความเป็นอยู่ในระหว่างการอบรม และสิ่งอื่น ๆ เป็นต้นกระบวนการกลุ่มจะใช้ เป็น
กิจกรรมสลับและกิจกรรมหลักในชั้นสอน

2. วิธีสอนวิชาครู ในการสอนวิชาสังคมศึกษาทุกครั้งได้สอดแทรกวิชาครูทั้งด้าน
ทฤษฎี หลักการ และการปฏิบัติโดยอาศัยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่สอน เพื่อให้ผู้รับการ
อบรมได้แสดงความคิดเห็น ได้เห็นจริงตามหลักการ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการของวิชาครูไปใช้
ในการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้รับการอบรมเห็นว่าหลักการนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้แล้วจะเกิด
ผลดีต่อการเรียนการสอน ได้ให้ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับวิธีสอน เมื่อสอน
จบในครั้งหนึ่ง ๆ ผู้วิจัยและผู้รับการอบรมช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียนเกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิด
วิธีการสอน วิชาครู ปัญหาและข้อสังเกตอื่น ๆ ที่ได้จากการเรียนในครั้งนั้น จะขออธิบาย
เกี่ยวกับการสอนวิชาครูสอดแทรกไปกับการสอนวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

2.1 เกี่ยวกับอุปกรณ์ ในการสอน ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนแล้วให้
ผู้รับการอบรมอภิปราย หรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับประโยชน์ของอุปกรณ์การสอน แล้ว
เปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนว่าจะมีผลต่อการเรียนการสอนต่างกันหรือไม่
อย่างไร ซึ่งผู้รับการอบรมสามารถแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับ ประโยชน์ทั่วไป และ
ประโยชน์เฉพาะของอุปกรณ์การสอนได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้รับการอบรมได้แสดงความคิดเห็น
เห็นว่า อุปกรณ์การสอน ช่วยประหยัดเวลาในการสอน เป็นต้น วิธีการสอนดังกล่าวทำให้
ผู้รับการอบรมได้คิดและค้นพบหลักการและทฤษฎีที่มีผู้สร้างไว้แล้วด้วยตัวเอง โดยการ
เห็นจริง ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้เสนอแนะกิจกรรม ปัญหาให้ผู้รับการอบรมได้คิดและได้ค้นพบ
สิ่งที่ผู้วิจัยตั้งความมุ่งหมายเอาไว้ นอกจากนี้ได้ให้ผู้รับการอบรมฝึกทำอุปกรณ์ด้วย เช่น
ทำแผนที่โครงร่างประเทศไทย ฝึกการบันทึกแผนที่บนผ้า และทำแบบจำลองลักษณะภูมิ
ประเทศของประเทศไทยจากดินน้ำมัน หรือดินเหนียว เมื่อเรียนเรื่องแผนที่ เป็นต้น

2.2 เกี่ยวกับกิจกรรมการสอน กิจกรรมการสอนส่วนมากมุ่งให้ผู้รับการอบรม
ได้แสดงความคิดเห็น เหตุผลของตนเอง และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เช่น แบ่งกลุ่มผู้

รับการอบรมกลุ่มละ 5 คน ช่วยกันคิดปัญหาหนักใจที่ผู้วิจัยทำเป็นฉลากแจกให้กลุ่มละ 1 ปัญหา ให้เวลาช่วยกันคิดประมาณ 5 - 6 นาที แล้วแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรายงานผลการอภิปราย กลุ่มย่อยหน้าชั้น สมาชิกกลุ่มอื่นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการอภิปรายกลุ่มย่อย นอกจากนี้ ได้ฝึกให้ผู้รับการอบรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหา เช่น จากสภาพความเป็นจริง และการสมมติสถานการณ์ เช่น ลมพัดแรงจัด ผู้รับการอบรมรู้สึกหนาวมาก ปัญหา คือความรู้สึกหนาว ใ้ให้ผู้รับการอบรมฝึกการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะทางสังคม เข้าประกอบในข้อที่ว่า วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่ช่วยความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมอาจจะ เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่คนสร้างขึ้น คนจะอยู่เป็นสุขใครจะต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ธรรมชาติบางอย่างคนควบคุมได้ บางอย่างควบคุมไม่ได้ ให้ผู้รับการอบรมยกตัวอย่างว่ามีอะไรบางอย่างที่คนควบคุมธรรมชาติได้และควบคุมไม่ได้ ใ้เห็นปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาแล้วช่วยกันคิดหาทางแก้ปัญหา ดังกรณีที่ผู้รับการอบรม รุณเหตุของปัญหา คือ ลมหนาว และหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน โดยเห็นว่าลมเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่คนควบคุมไม่ได้ ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็นว่า ต้องสวมเสื้อผ้าหลายชั้นป้องกันความหนาว ใครจะคนให้หาทางแก้ปัญหาคือจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด คุณค่าและลงทุนน้อยที่สุด ผู้รับการอบรมจึงตกลงแก้ปัญหาโดยการช่วยกันทำฝักนวม เน้นให้เห็นความสำคัญในการแสดงความคิดเห็น และการยอมรับตนเองและผู้อื่นทั้งด้านความคิด และการกระทำ

จากตัวอย่างดังกล่าว ทำให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกทักษะทางสังคมในด้านการปรับตัว การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะให้ความคิดในด้านวิชาครุว่า กิจกรรมที่ทำให้นักเรียนรู้จักใจ เหตุผลอย่างฉลาดคือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหา, การ เรียนสังคมศึกษา เป็นการฝึกหัดสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม, หน้าที่สำคัญของครูสังคมศึกษาคือกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความสามารถ, นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการเรียนการสอน และการจัดอุปกรณ์และวิธีสอนให้เหมาะแก่สมกับเด็ก เป็นการ เราให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

2.3 เกี่ยวกับการสอนแบบบรรยาย ในขั้นแรกของการอบรมผู้วิจัยโคลงสอนแบบบรรยาย เพื่อให้ความรู้ขั้นพื้นฐานแก่ผู้รับการอบรม ได้ให้ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสียของการสอนแบบบรรยายแล้วจึงได้ขอสรุปว่า การสอนแบบบรรยายเหมาะในการให้ความรู้ขั้นพื้นฐาน

2.4 เกี่ยวกับความมุ่งหมายในการสอนสังคมศึกษา กิจกรรมการสอนสังคมศึกษา การสอนสังคมศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ผู้วิจัยได้พิมพ์เอกสารทั้ง 3 เรื่องแจกให้ผู้รับการอบรม เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ศึกษาค้นคว้าเอง แล้วซักถามความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเอกสารที่แจกให้ ซึ่งจะขอสรุปว่า สอนสังคมศึกษา เพื่อช่วยให้นักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข, วิชาภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษามากที่สุด, และหัวใจของการสอนสังคมศึกษา คือ กิจกรรม เป็นต้น

2.5 เกี่ยวกับข่าวและเหตุการณ์ กิจกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษามีมากมาย จากตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ช่วงเวลาในแบบจำลองการสอน บางเรื่องจะนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเสนอข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุ หรือข่าวที่บอกเล่ากัน จากการสรุปผลของผู้รับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นว่า การสอนโดยใช้ข่าวและเหตุการณ์ ประกอบ หรือใช้ข่าวนำเข้าสู่บทเรียนเป็นสิ่งเราใหญ่เรียนสนใจตอบเรียน สนุกสนาน คั้น เต็มและน่าสนใจ จึงได้ขอสรุปจากความคิดเห็นของผู้รับการอบรมและการเปรียบเทียบว่า ครูสังคมศึกษาควรสนใจข่าวคราวและเหตุการณ์ประจำวัน เพื่อจะได้ขยายความรู้แก่นักเรียนให้กว้างขวางออกไป นอกจากนี้ข่าวคราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ใช้เชื่อมโยง เนื้อหาในบทเรียนสังคมศึกษากับชีวิตประจำวัน, การเร้าความสนใจก่อนเรียนเป็นสิ่งสำคัญ, ประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับและนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน เรียกว่า ประสบการณ์รวม

2.6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้รับการอบรม เมื่อผู้รับการอบรมบางคนไม่ตั้งใจเรียน เช่น มีสาเหตุมาจากการกลับบ้าน ไม่สบาย รู้สึกหิว, คุยกันหรือจากสาเหตุอื่น ผู้วิจัยจะคอยสังเกตแล้วตั้งคำถามจากบทเรียนที่กำลังสอนให้ผู้รับการอบรมตอบคำถาม เพื่อวัดความสนใจและความตั้งใจในการเรียน จะพบว่าส่วนมากผู้รับการอบรมที่ไม่ตั้งใจเรียนจะตอบคำถามไม่ได้ ผู้วิจัยได้ถามสาเหตุ หลังจาก

นั้นผู้วิจัยจะถามผู้รับการอบรมคนอื่น ๆ ให้แสดงความคิดเห็นว่า เมื่อไปเป็นครูทำการสอนหากพบปัญหา เช่นนี้ เป็นเพราะอะไร และจะแก้ปัญหาอย่างไร ให้ผู้รับการอบรมช่วยกันแสดงความคิดเห็น แล้วสรุปว่า การเรียนทุกวิชาของนักเรียนจะโดดเด่น เมื่อมีความพร้อม, ครูต้องให้ความสนใจต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง, ครูต้องคำนึงถึงช่วงความสนใจของนักเรียน, และเมื่อพบว่านักเรียนทำผิดไม่ควรลงโทษด้วยการเขียนคัสตันท์

2.7 เกี่ยวกับความรับผิดชอบของครู ใช้เหตุการณ์เฉพาะหน้าประกอบการสอน เช่น ผู้รับการอบรมไม่สบายใครรับอุบัติเหตุ ผู้วิจัยได้ดูแลเอาใจใส่ จ่ายยา หรือปฐมพยาบาลตามสภาพการณ์ แล้วอธิบายถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นครูว่า ครูต้องรับผิดชอบต่อนักเรียน เมื่อนักเรียนอยู่ในโรงเรียน

2.8 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ในการให้การอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามทำความเข้าใจ สนใจ และทำความเข้าใจผู้รับการอบรมให้เร็วที่สุด โดยการจําข้อใดก่อนรู้จักตัว แล้วเรียกชื่อให้ตอบคำถามในขณะสอน เมื่อรู้จักผู้รับการอบรมทุกคนแล้ว จึงตั้งปัญหาถามผู้รับการอบรมว่า การรู้จักกันมีประโยชน์อย่างไร เป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญของการรู้จักกัน อันจะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้นักเรียนปรับปรุงตนเองในการพัฒนาทางสังคมได้ นอกจากนี้ในการสอน เมื่อผู้รับการอบรมตอบคำถามใดถูกต้อง ผู้วิจัยชมเชยอยู่เสมอว่า เก่งมาก เก่ง ดีมาก ดี หรือชักชวนให้ผู้รับการอบรมคนอื่น ๆ ปรบมือให้ แสดงความชื่นชมยินดีด้วยคำพูด ลักษณะท่าทาง และสีหน้า แล้วให้ผู้รับการอบรมแสดงความรู้สึกของคนว่า เมื่อตนได้รับคำชมเชย และเห็นการแสดงออกจากเพื่อน เช่นนั้นมีความรู้สึกอย่างไร และหากจะนำไปปฏิบัติกับนักเรียนจะเกิดผลอย่างไร ดีหรือไม่ เป็นต้น จากการสังเกตของผู้วิจัย ปรากฏว่า ขณะที่ผู้รับการอบรมออกฝึกสอนได้นำวิธีการนี้ไปใช้อย่างโดดเด่นมาก

2.9 เกี่ยวกับการเตรียมการสอน ผู้วิจัยได้ให้ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น ความสำคัญ และประโยชน์ในการเตรียมการสอน แล้วผู้วิจัยอธิบายวิธีเตรียมการสอนว่า ครูต้องคำนึงถึงว่าจะสอนอะไร เพื่ออะไร และอย่างไร สอนอะไรคือเนื้อเรื่อง เพื่ออะไรคือความมุ่งหมาย อย่งไรคือกิจกรรมการสอนหรือวิธีสอน แล้วมัน

ที่จัดการสอนดังตัวอย่างจากคู่มือครู ครูต้องกำหนดกิจกรรมตามความมุ่งหมายของ เรื่องที่สอน จึงจะเกิดผลดีแก่ผู้เรียนมากที่สุด

2.10 เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน เนื่องจากกิจกรรมการสอนสังคมศึกษามีมากมาย ครูจึงควร เลือกรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เนื้อหา เวลาและความสามารถของผู้สอน เอง ดังนั้นในการสอนเรื่องประเทศเพื่อนบ้าน จึงให้ผู้รับการอบรมช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า จะใช้วิธีใดจึงจะเหมาะสมที่สุด ซึ่งข้อสรุปว่า ใช้การอธิบายประกอบแผนที่ ในการสอนแต่ละครั้งได้นำวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนใจของผู้รับการอบรม เช่น ตาม ขาวกรวจากเหตุการณ์ ภาพ ตังปัญหา บัตรคำ แถบประโยค แผนภูมิ เพลง ฯลฯ แล้วตามความคิดเห็นของผู้รับการอบรมถึงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่ผู้วิจัยทำเช่นนั้น ซึ่ง ข้อสรุปว่า การใช้แถบประโยคในตอนต้นชั่วโมง มีความมุ่งหมายเพื่อ สร้างความสนใจ และนำแนวคิด, อุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนเรื่องนั้นและครอบครัวของตนได้แก่ แผนภูมิ, การอ่านกติก แผนภูมิ ควรอยู่ในขั้นสรุป เป็นต้น

2.11 เกี่ยวกับแนวคิดและขั้นสรุป ในคู่มือครูวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และ แบบจำลองการสอนจะเสนอแนวคิดของ เรื่องที่สอนไว้ทุกเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความคิดที่ค้างไว้หลังจากเรียนเรื่องนั้น ๆ ไปแล้ว การสอนสังคมศึกษาโดยเน้นแนวคิด เป็นความคิดใหม่ เกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน โดยมีความเชื่อว่า ความคิดเป็น ต้นเหตุของการกระทำ เมื่อผู้เรียนคิดเป็นก็ย่อมจะนำความคิดไปปฏิบัติ โดยลักษณะของ วิชาสังคมศึกษามุ่งให้เข้าไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการสอนโดยเน้นแนวคิดจึงนับว่า เป็นสิ่งสำคัญมากในการสอนวิชาสังคมศึกษา กิจกรรมการสอนที่ผู้วิจัยใช้อย่างหนึ่งโดยการ เขียนปัญหาภาคที่เร้าและท้าทายให้ผู้รับการอบรมได้แสดงความคิดเห็น (โปรดดูปัญหาภาค กิจจากแบบจำลองการสอน) แล้วสรุปความคิดที่ถูกต้องตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งเอาไว้แล้ว นอก จากนี้ในการสอนแต่ละครั้ง เมื่อจบบทเรียนผู้รับการอบรมและผู้วิจัยจะช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียน ถึงใกล้ความมาแล้ว ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า จุดประสงค์ในตำราสรุปการสอนแต่ละครั้ง เพื่อให้ จับใจความได้ถูกต้อง และสิ่งสำคัญที่นักเรียนควรจะได้รับในการสอนเรื่องหนึ่ง ๆ คือ ได้ ความคิดที่ถูกต้อง

2.12 เกี่ยวกับการวัดผล ให้ผู้รับการอบรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสังเกตวิธีการสอนของผู้วิจัยว่า แต่ละขั้นตอนของการสอนทำอะไร เพื่ออะไร และอย่างไร ซึ่งข้อสรุปว่า การสอนสังคมศึกษา ครูควรวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนทุกชั้นในการเรียนการสอน ประโยชน์ที่ครูได้รับมากที่สุดในการวัดผลการเรียนของนักเรียน คือได้ทราบข้อบกพร่องในการสอน และการวัดผลที่ดีควรมิให้ถูกต้องได้โดยสังเกตการปฏิบัติเป็นระยะเป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แจกเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลวิชาสังคมศึกษาแก่ผู้รับการอบรม และในแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาข้างเรื่อง ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบสำหรับเรื่องนั้น ๆ ไว้อย่าง

2.13 เกี่ยวกับทัศนคติ ผู้วิจัยตั้งปัญหาให้ผู้รับการอบรมช่วยกันคิดเกี่ยวกับความสำคัญ และประโยชน์ของการเป็นครู และให้ผู้รับการอบรมแสดงความรู้สึกต่อผู้มีอาชีพครูในทางต่าง ๆ แล้วสรุปว่า คนจะมีทัศนคติต่ออาชีพครูก็ต่อเมื่อเห็นความสำคัญและประโยชน์อันหนึ่ง การสอนวิชาสังคมศึกษาแต่ละเรื่อง ได้สาธิตการสอนโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ใ้หนักเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้เห็นแบบอย่างและเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สภาพการณ์ และความสามารถของผู้รับการอบรมเอง ผู้วิจัยได้เลือกสอนเรื่องให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น สอนเรื่องมิ่งขวัญชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในสัปดาห์ที่มีวันชาติและวันเฉลิมพระชนมพรรษา จักปายนี้เทศแสดงพระราชกรณียกิจ พระราชประวัติ จักกิจกรรมพิเศษในวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยกระทำพิธีถวายพระพร อานพระราชประวัติโดยย่อ ผู้รับการอบรมเล่าประสบการณ์ของตนเองกับการเข้าเฝ้า หรือความรู้สึกที่มีต่อพระองค์

สอนเรื่อง การเลือกตั้ง ในระยะที่ใกล้วันเลือกตั้ง จักนิทรรศการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จักให้มีการเลือกตั้งประธานการอบรมโดยจำลองแบบการเลือกตั้งยูแทนราษฎรทุกชั้นตอน จักหาเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ของกระทรวงมหาดไทยแจกแก่ผู้รับการอบรม เพื่อจะได้ศึกษาในฐานะเป็นพลเมือง และ ครู สอนเพลง เกี่ยวกับการเลือกตั้งยูแทนราษฎร

2.14 การจัดกิจกรรมพิเศษ ในระหว่างการฝึกอบรมได้จัดกิจกรรมพิเศษ นอกเหนือไปจากการฝึกอบรมตามหลักสูตร เช่นในทุกวันศุกร์ เวลา 19 - 21 น. กิจกรรม ที่จัดขึ้น เช่น ฝึกซ้อมเพลงประกอบบทเรียน เพลงปลุกใจต่าง ๆ และกิจกรรมสลับบทเรียน เช่น เกมประกอบการสอน ในวันเสาร์ เวลา 8.30 - 11.30 น. ให้ผู้รับการอบรมฝึก การทำงานร่วมกัน เช่น งานพัฒนาบริเวณศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา สถานฝึกอบรม ที่พัก ดูแลแปลงผัก เป็นต้น

ขั้นที่สาม เมื่อผู้วิจัยสอนวิชาการให้ความรู้ในเนื้อหา พร้อมทั้งนั้นยัง เป็นการ สาธิตการสอนให้ผู้รับการอบรมดูแล้ว หลังจากนั้นจะให้ผู้รับการอบรมทดลองสอนแบบจุดภาค ฝึกการ เตรียมการสอนตามคู่มือครู และแบบจำลองการสอนที่แจกให้ หลังจากผู้รับการอบรม แต่ละคนทดลองสอนแบบจุดภาคแล้ว ผู้วิจัยและผู้รับการอบรมคนอื่น ๆ ช่วยกันแสดงความ กิจเห็น เกี่ยวกับการสอนแบบจุดภาค เพื่อช่วยกันแนะนำแก้ไขและปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

ขั้นที่สี่ ผู้รับการอบรมฝึกสอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นชาวเขาจริง ๆ ที่โรง เรียนสังวาลย์วิทยา และโรงเรียนบ้านแม่ลาย แต่เนื่องจากจำนวนนักเรียนชาวเขาของ โรงเรียนทั้งสอง มีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้รับการอบรมที่ต้องฝึกสอน จึง แบ่งผู้รับการอบรมฝึกสอนเป็น 2 รุ่น คือ รุ่นที่ 1 เป็นผู้รับการอบรมในกลุ่ม เก้า เก่งและ กลุ่มใหม่อ่อน ทำการฝึกสอนจากวันที่ 3 ถึง 15 มกราคม 2518 รวม 9 วัน รุ่นที่ 2 เป็น ผู้รับการอบรมในกลุ่มใหม่ เก่ง และกลุ่มเก่าอ่อน ทำการฝึกสอนจากวันที่ 16 ถึง 24 มกราคม 2518 รวม 7 วัน ในการฝึกสอนนักเรียนแต่ละกลุ่มจะให้ผู้รับการอบรม 2 คนช่วยกันสอน นักเรียนในกลุ่มที่ตนได้รับมอบหมาย การจัดให้ผู้รับการอบรมช่วยกันสอน 2 คน จะจัด ดังนี้

ผู้รับการอบรมจากกลุ่ม เก้า เก่งสอนร่วมกับผู้รับการอบรมจากกลุ่มใหม่อ่อนในระยะ ฝึกสอนรุ่นที่ 1 ผู้รับการอบรมจากกลุ่ม เก้าอ่อนสอนร่วมกับผู้รับการอบรมจากกลุ่มใหม่ เก่ง ทั้งนี้เพื่อให้นักกลุ่ม เก้า เก่งซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้ว 2 ปีและมีความสามารถในทาง วิชาการสูงไปช่วยเหลือนักกลุ่มใหม่อ่อน ซึ่งยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการสอนมาก่อน และ มีความสามารถทางวิชาการต่ำ ผู้รับการอบรมที่ออกฝึกสอนในรุ่นที่ 2 ก็คือกลุ่ม เก้าอ่อน ซึ่ง มีประสบการณ์ในการสอนมาแล้ว 2 ปี ย่อมจะมีความสามารถในด้านการสอน แต่ความ

สามารถทางวิชาการต่ำ ใ้สอนร่วมกับกลุ่มใหม่เก่งซึ่งไม่ โดยมีประสบการณ์ในการสอนมาก่อน แต่มีความสามารถทางวิชาการสูง แล้วผู้รับการอบรมจาก 2 กลุ่มจะไ้ช่วยเหลือในด้านการสอนซึ่งกันและกัน

อนึ่ง ในระยะที่ผู้รับการอบรมในกลุ่มเก่า เก่งและกลุ่มใหม่อ่อนฝึกสอนเป็นรุ่นที่ 1 ผู้รับการอบรมในกลุ่มเก่าอ่อนและกลุ่มใหม่ เก่งจะ เรียนวิชา เนื้อหาต่าง ๆ และในทำนองเดียวกันในระยะที่ผู้รับการอบรมในกลุ่มเก่าอ่อน และกลุ่มใหม่ เก่งฝึกสอนเป็นรุ่นที่ 2 ผู้รับการอบรมในกลุ่มเก่า เก่งและกลุ่มใหม่อ่อนก็ จะ เรียนวิชา เนื้อหาตามปกติ ในระยะที่ผู้รับการอบรมฝึกสอนทั้ง 2 รุ่นไ้รับการนิเทศจากผู้วิจัยอย่างใกล้ชิดโดยตลอด

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ในการสอนแต่ละบท เรียนไ้ยึดหลักใหญ่เรียนเกิดแนวคิดสำคัญในเนื้อหาที่สอน ในด้านวิชาครูไ้สอดแทรกและทำตัวอย่างให้ เห็นจากการสอน ซึ่งรวมทั้งวิชาครูทั่วไปและหลักการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยไ้ให้ผู้รับการอบรมรู้งถึง เทคนิควิธีการสอน การสร้างอุปกรณ์ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสาธิต การค้นคว้า รายงาน การแก้ปัญหา การอภิปราย การปฏิบัติงาน การใช้หนังสือแบบเรียนและหนังสืออื่น ๆ ประกอบการสอน การแสดงบทบาทสมมติ การเรียนจากข่าว วิดยูและหนังสือพิมพ์ การพูดในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน และพูดในตอนเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว การทำกิจกรรมในวันสำคัญ การจักป้ายนิเทศผลงานการค้นคว้า การจัดทำเอกสารประจำสัปดาห์ชื่อ "จตุรมาสัสาร" ซึ่งจักทำสัปดาห์ละ 2 ครั้ง มีเรื่องเกี่ยวกับความรู้ และความบันเทิง โดยผู้รับการอบรมเป็นผู้จักทำ ผู้วิจัยเป็นผู้คอยแนะนำ นอกจากนี้ยังปลูกฝังเกี่ยวกับความเป็นครูที่ดี และความเป็นพลเมืองดีของชาติ จากการพูดก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน ในบางครั้ง เยี่ยมผู้รับการอบรมที่บ้านพักในตอนกลางคืนเพื่อซักถามปัญหาต่าง ๆ อีกด้วย

การเก็บข้อมูล - ได้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 4 วิธี ดังนี้

1. ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของคะแนน
2. ใช้แบบสังเกตการสอนแบบปรนัยของแผนกวิชาประถมศึกษา และแบบการให้คะแนนการฝึกสอน เพื่อปรับปรุงแก้ไขและวัดผลเก็บคะแนนฝึกสอน
3. ใช้แบบประเมินผลหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ให้ผู้รับการอบรมตรวจให้คะแนนก่อนและหลังการฝึกสอนว่าตนมีความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือแบบเรียนเพียงใดและจะนำไปสอนได้หรือไม่
4. ใช้แบบประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กทาวเขา ให้ผู้รับการอบรมตรวจให้คะแนนก่อนและหลังการฝึกสอนว่าตนมีความเข้าใจค่า และเรื่องในแบบจำลองการสอนเพียงใด และจะนำไปสอนได้หรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้รับการอบรมทำข้อสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมแล้ว นำกระดาษคำตอบทั้งหมดมาตรวจให้คะแนนโดยถือเกณฑ์ว่าข้อใดที่ผู้รับการอบรมตอบถูกจะได้ 1 คะแนน และข้อใดตอบผิดจะได้ 0 คะแนน คะแนนเต็มวิชาสังคมศึกษา 50 คะแนน วิชาครูเบื้องต้น 100 คะแนน (นอกเหนือจากเทคนิควิธีสอนสังคมศึกษาแล้วยังรวมควยหลักวิชาครูเบื้องต้นคานต่าง ๆ รวมเป็น 100 ข้อ) คะแนนเต็มความสามารถในการฝึกสอน 100 คะแนน โดยได้จากแบบการให้คะแนนการสอน กับกรณีทดสอบแบบปรนัย โดยนำคะแนนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนความสามารถในการฝึกสอนของแต่ละคน เมื่อได้คะแนนจากกระดาษคำตอบที่ทำกรทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมและคะแนนความสามารถในการสอนแล้ว นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

1. สัมฤทธิ์ผลการฝึกอบรม แยกออกได้เป็น 2 อย่าง คือผลความสามารถในการสอนและสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการแล้วนำมาวิเคราะห์เป็นชั้น ๆ ดังนี้

1.1 นำคะแนนความสามารถในการสอน จำนวน 80 คน และคะแนนผลการเรียนรูทางวิชาการหลังฝึกอบรม จำนวน 80 คน ที่มีมัธยฐาน (Median) โดยเรียงคะแนนจากสูงสุดไปหาค่าต่ำสุดตามลำดับ. คะแนนตัวที่ 40 จะเป็นมัธยฐานของแต่ละอย่าง

1.2 นำคะแนนความสามารถในการสอนและคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ หลังการฝึกอบรม หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร¹

$$S = \frac{\sum X_H - \sum X_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	S	แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	แทนจำนวนผู้รับการอบรม
	X_H	แทนคะแนนของผู้รับการอบรมในกลุ่มสูง (มี $\frac{N}{6}$ จำนวนนับจากคะแนนสูงสุดลงมา 13 คน)
	X_L	แทนคะแนนของผู้รับการอบรมในกลุ่มต่ำ (มี $\frac{N}{6}$ จำนวนนับจากคะแนนต่ำสุดขึ้นไป 13 คน)
	$\sum X_H$	แทนผลรวมของคะแนนในกลุ่มสูง
	$\sum X_L$	แทนผลรวมของคะแนนในกลุ่มต่ำ

1.3 จัดอันดับคะแนนความสามารถในการสอนและสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการเป็นตัวอักษร A B C D และ F ตามแบบของ คิวอี้ บี. สตุท (Dewey B. Stuit) โดยใช้มัธยฐานเป็นจุดหลัก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นค่าช่วงคะแนน ซึ่งจำกัดค่าของอันดับอยู่ที่ 1.3 เท่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเหนือมัธยฐาน คะแนนแต่ละอันดับทางกันช่วงละ 1 เท่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹ ประคอง กรรณสูต, "การให้คะแนน," วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 4 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม, 2517), หน้า 56.

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการกับความสามารถในการสอน

2.1 นำคะแนนสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการวิชาสังคมศึกษา กับความสามารถในการสอนของครูรับการอบรม จำนวน 80 คน มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2.2 นำคะแนนสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการวิชาครู เมืองคน กับความสามารถในการสอนของครูรับการอบรม จำนวน 80 คน มาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) สูตร² ที่ใช้ในการคำนวณ ข้อ 2.1 และ 2.2 ใช้สูตรเดียวกัน คือ

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{XY} แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนการ เรียนรู้ด้านวิชาการ และคะแนนการฝึกสอน

N แทนจำนวนครูรับการอบรมทั้งหมด

$\sum X$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบที่เป็นคะแนนผลการ เรียนรู้ด้านวิชาการ วิชาสังคมศึกษา หรือวิชาครู เมืองคน

$\sum Y$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบที่เป็นคะแนนผลการฝึกสอน

$\sum X^2$ แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบที่เป็นคะแนนผลการ เรียนรู้ด้านวิชาการ วิชาสังคมศึกษา หรือวิชาครู เมืองคน แต่ละตัว ยกกำลังสอง

$\sum Y^2$ แทนผลรวมทั้งหมดของ คะแนนดิบที่เป็นคะแนนผลการฝึกสอน แต่ละตัวยกกำลังสอง

² ประคอง: กร รอดสุข, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 2

Σ xy แทนผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบที่เป็นคะแนนผลการเรียนรู้นัก
วิชาการ วิชาสังคมศึกษา หรือวิชาครูเบื้องต้น และคะแนน
การฝึกสอนคุณกันแต่ละคู่

3. ประสิทธิภาพของการฝึกอบรม

นำคะแนนก่อนวิชาการก่อนและหลังการฝึกอบรมมาเปรียบเทียบกันด้วยการวิเคราะห์
ความแปรปรวนชนิดสองตัวประกอบ เมื่อตัวอย่างประชากรซ้ำกันทุกรายการ (Analysis
of Variance, Two Factors Design Repeated Sample) เพื่อทดสอบความมีนัย
สำคัญของความแตกต่างระหว่างผลการสอบก่อนวิชาการก่อนและหลังการฝึกอบรม ถึง
ตารางที่ 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ตัวอย่างสรุปผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดสองตัวประกอบสองคะแนนทางด้านวิธีการก่อนและหลังการฝึกอบรม
เพื่อสรุปอย่างกระชับการซ้ำกันทุกรายการ (Summary table of Analysis of Variance, Two Factors Design Repeated Sample)³

แหล่งของความแปรปรวน Source of Variation	df.	Som of Square (SS)	ความแปรปรวน Mean Square (MS)	F
Among Cells (A)	4-1	$SS_A = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c T_{ij}^2/n_{ij} - T^2/N$	x x x	
Among Rows (R)	2-1	$SS_R = \sum_{i=1}^r T_i^2/n_i - T^2/N$	$MS_R = SS_R / (R-1)$	$F_R = MS_R / MS_S$
Among Columns (C)	2-1	$SS_C = \sum_{j=1}^c T_j^2/n_j - T^2/N$	$MS_C = SS_C / (C-1)$	$F_C = MS_C / MS_{CS}$
Rows x Columns (RC)	(2-1)(2-1)	$SS_{RC} = SS_A - SS_R - SS_C$	$MS_{RC} = SS_{RC} / (R-1)(C-1)$	$F_{RC} = MS_{RC} / MS_{CS}$
Within Cells (W)	160-4	$SS_W = SS_T - SS_A$	x x x	
Subject within Groups (S)	79-1	$SS_S = SS_T - SS_R$	$MS_S = SS_S / R(n-1)$	
Columns x Subject within Groups (CS)	156-78	$SS_{CS} = SS_W - (SS_T - SS_R)$	$MS_{CS} = SS_{CS} / R(C-1)$	
Total	160-1	$SS_T = \sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{N}$	x x x	

3

B.J. Winer, Statistical Principles in Experimental Design,

(London : Mc Graw-Hill, 1970), pp. 302-319.

SS	แทนผลบวกของกำลังสองของผลต่างระหว่างมัธยิม เลขคณิตและ คะแนนแต่ละจำนวน
MS	แทนความแปรปรวน
N	แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
T _{ij}	แทนคะแนนรวมในแต่ละกลุ่ม (Cell)
T _i	แทนคะแนนรวมของกลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่
T _j	แทนคะแนนรวมก่อนและหลังการอบรม (Column)
nd _j	แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม
nd _i	แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่
n _j	แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างของคะแนนก่อนและหลังการอบรม

4. ความเข้าใจของผู้รับการอบรมเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา และแบบ
จำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา

4.1 นำคะแนนก่อนและหลังการฝึกสอนของผู้รับการอบรมแต่ละคนจากแบบ
ประเมินผล เนื้อหาแต่ละเรื่องในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยผู้รับการอบรมเป็นผู้ประเมิน
ผลเองมา เปรียบเทียบกันด้วยการทดสอบค่า "t" (Dependent group t - test)
สูตรความคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่ใช้ คือ

$$s_d = \frac{S.D.d}{\sqrt{N-1}}$$

เมื่อ s_d แทนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างของ
คะแนนประเมินผลครั้งแรกกับครั้งหลัง
N แทนจำนวนผู้รับการอบรม

S.D.d แทนส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของ ผลต่างของคะแนนประ เป็นผล ครั้งแรกกับครั้งหลัง ใช้สูตร ⁴ ดังนี้

$$S.D.d = \sqrt{\frac{\sum d^2}{N} - \left(\frac{\sum d}{N}\right)^2}$$

เมื่อ $\sum d$ แทนผลรวมของผลต่างของคะแนนประ เป็นผลครั้งแรกกับครั้งหลัง

$\sum d^2$ แทนผลรวมของผลต่างของคะแนนประ เป็นผลครั้งแรกกับครั้งหลัง แต่ละตัวยกกำลังสอง

หาอัตราส่วนวิกฤต (C.R.) โดยสูตร

$$t = \frac{d}{s.d}$$

d แทนมัธยฐาน เลขคณิตของผลต่าง

s.d แทนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างของคะแนนประ เป็นผล ครั้งแรกกับครั้งหลัง

4.2 นำคะแนนก่อนและหลังการฝึกสอนของผู้รับการอบรมแต่ละคนจากแบบ ประเมินผลแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา โดยผู้รับการอบรมเป็นผู้ประเมินผลเอง มาเปรียบเทียบกันด้วยการทดสอบค่า " t " (Dependent group t - test) ใช้วิธีดำเนินการและสูตรต่าง ๆ เหมือนกับ ข้อ 4.1

5. ความมั่นใจของผู้รับการอบรมเกี่ยวกับทราเนื้อหาในหนังสือแบบ เรียนสังคม ศึกษา และแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ไปสอน

5.1 นำคำตอบของผู้รับการอบรมจากแบบประเมินผลแบบเรียนหลังฝึกสอนที่ตอบว่า สอนได้ หรือ ไม่ได้ เมื่อได้รับการอบรมตามวิธีที่กำหนดกับใช้หนังสือแบบเรียนที่จัดให้ มาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความมั่นใจในการสอนของผู้รับการอบรม โดยแบ่งเป็น

5.1.1 กลุ่มที่มีระดับการศึกษาระดับปีที่ 4 และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นปีที่ 4

5.1.2 กลุ่มชาววาส และกลุ่มพระภิกษุสามเณร

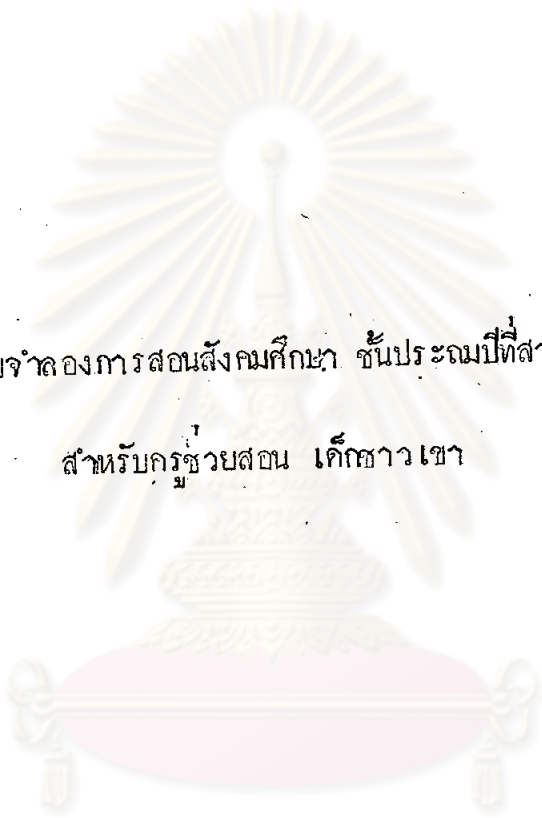
5.1.3 กลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่ โดยการทดสอบค่า ไคสแควร์ (χ^2) แบบ 2×2 ตารางการถ่วง (2×2 Fold Contingency Tables)⁵

A	B	A + B
C	D	C + D
A + C	B + D	

$$\chi^2 = \frac{N(AD-BC)^2}{(A+B)(C+D)(A+C)(B+D)}$$

5.2 นำคำตอบของผู้รับการอบรมจากแบบประเมินผลแบบจำลองการสอน หลังฝึกสอนที่ตอบว่า ได้ หรือ ไม่ได้ เมื่อได้รับการอบรมตามวิธีที่กำหนดกับใช้แบบจำลองการสอนที่จัดให้มาวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบความมั่นใจในการสอนของผู้รับการอบรม โดยแบ่งกลุ่มและดำเนินการทดสอบค่า (χ^2) เช่นเดียวกับ ข้อ 5.1

⁵ ประดอง กรรณศูต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 126.

แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม
สำหรับครูช่วยสอน เกื้อท้าวเขา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะโครงสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา
 ชั้นประถมศึกษาสี่มา สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาว เขา

<p>บทนำ</p>	<p>คำแนะนำเบื้องต้น หน่วยที่.....ชื่อหน่วย..... ตอนที่.....ชื่อตอน..... ส่วนที่.....ชื่อส่วน.....</p> <p>ความนำ ความมุ่งหมาย</p> <p style="text-align: center;"> แนวคิดสำคัญ แนวคิดย่อย </p>
<p>เนื้อหา</p>	<p>เนื้อหาสังเขป</p>
<p>สิ่งเสริม ประสพการณ์</p>	<p>ปัญหาทางคดี หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสพการณ์ - สำหรับครู - สำหรับนักเรียน - รายชื่อเอกสาร เสริมประสพการณ์</p> <p>แหล่งวิทยาการ อุปกรณ์ เพลง เล่นสนุก (เกม) คำใหม่</p>
<p>ประสพการณ์ และกิจกรรม</p>	<p>กิจกรรมเสนอแนะ</p> <hr/> <p>ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง</p> <hr/> <p>แบบทดสอบ (ถาม)</p> <p>รายชื่อเอกสาร เสริมประสพการณ์</p>

คำแนะนำเบื้องต้น

แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษา สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา มีลักษณะ เป็นหน่วยเสนอแนะการสอนสร้างขึ้น เพื่อช่วยในการ เตรียมการสอนของครู ในการ สร้างแบบจำลองการสอนชุดนี้ ได้ยึดหลักการ การอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธ ศักราช 2515 และแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษา 3 ของ แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหลัก

ลักษณะโครงสร้างแบบจำลองการสอนแต่ละ เรื่องจะมีลักษณะ เหมือนกันในแต่ละ เรื่อง จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ คือ บทนำ เนื้อหา สิ่งเสริมประสบการณ์และประสบการณ์ และกิจกรรม ในแต่ละส่วนยังแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ ดังนี้

1. ส่วนบทนำ เป็นส่วนที่บอกให้ทราบถึง หน่วย ชื่อหน่วย ตอน ชื่อตอน ส่วน ชื่อส่วน คำแนะนำเบื้องต้น ความนำ ความมุ่งหมาย แนวคิดสำคัญและแนวคิดย่อย คำแนะนำเบื้องต้น บอกถึงวิธีใช้แบบจำลองการสอน และการนำแบบจำลองการสอนไปใช้

ความนำ

บอกถึงลักษณะ เฉพาะของแบบจำลองการสอนในแต่ละ เรื่องว่าต้องการให้ครูสอน เน้นสิ่งใดเป็นพิเศษ เป็น การสื่อความหมายให้ครูสอนทราบโดย เฉพาะ

ความมุ่งหมาย

บอกความมุ่งหมายของ เรื่องที่สอน เป็นข้อ ๆ ทั้งความ มุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและความมุ่งหมายเชิงมโนธรรม จะ เน้นความสำคัญด้านใดก่อนแล้วแต่ลักษณะของ เนื้อหา

แนวคิดสำคัญ

คือความคิดสำคัญที่ได้จาก เนื้อหาและกิจกรรมการ เรียน การสอน ซึ่ง เมื่อผู้สอน ได้สอนไปแล้วทำให้เด็กเรียน เกิด ความคิดดังกล่าว แนวคิดสำคัญนำมาจากหนังสือแบบเรียน

แนวคิดย่อย

คือความคิดส่วนย่อย ๆ ที่ได้จาก เนื้อหาและจากแนวคิด สำคัญ

2. ส่วนเนื้อหา เป็นการนำเอาเนื้อหาโดยสังเขปจากหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับ นักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษา 3 มาใส่ไว้เพื่อความสะดวกในการ เตรียม

เนื้อหาสำหรับการสอนของครูเพิ่มเติมต่อไป.

3. ส่วนสิ่งเสริมประสบการณ์ เป็นส่วนที่ครูจะต้องเตรียมเพื่อที่จะไปเสริมให้การทำกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ในด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนนี้จะประกอบด้วย

ปัญหาคิด เป็นรายการปัญหาที่เสนอไว้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นความหัวข้อปัญหา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์และกิจกรรมผู้สอนพึงตระหนักว่า ปัญหาคิดไม่ใช่ข้อทดสอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสารเสริมประสบการณ์

— สำหรับครู เป็นการ เสนอรายชื่อหนังสือและเอกสารที่ควรพึงอ่านหรือค้นคว้า เพื่อเพิ่มความรู้อีกซึ่งในเรื่องที่จะสอนยิ่งขึ้น.

— สำหรับนักเรียน เป็นการ เสนอรายชื่อหนังสือและเอกสารสำหรับนักเรียนจะใช้อ่านประกอบหรือค้นคว้า.

— รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์ เป็นการ เสนอรายชื่อเอกสารสำหรับครูหรือนักเรียนจะใช้อ่านประกอบ หรือค้นคว้า.

แหล่งวิทยาการ เป็นการ เสนอแนะ บอกแหล่งที่จะค้นคว้าหาความรู้สำหรับครูและนักเรียน ซึ่งอาจจะเป็นสถานที่หรือบุคคล.

อุปกรณ์ เป็นรายชื่ออุปกรณ์ที่เสนอไว้เพื่อใช้ประกอบการสอนในแต่ละเรื่อง นอกจากนี้หากทำได้

กรุณานำเอารายการวิทยุโรงเรียน ของ
กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
มา เป็นกิจกรรมการสอนสังคมศึกษา ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วย ซึ่งมีสถานีวิทยุกระจาย
เสียงออกอากาศรายการวิทยุโรงเรียนวิชา
สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำหรับภาคเหนือ
ดังนี้

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
จังหวัดพิษณุโลก ออกอากาศตั้งแต่เวลา
9.30-11.30 น. กระจายเสียงด้วย
ความถี่ 1030 กิโลเฮิรตซ์ ขนาดความ
ยาวคลื่น 291.26 เมตร
2. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
จังหวัดตาก ออกอากาศตั้งแต่เวลา
13.00-14.30 น. กระจายเสียงด้วย
ความถี่ 880 กิโลเฮิรตซ์ ขนาดความ
ยาวคลื่น 340.90 เมตร
3. สถานีวิทยุกระจายเสียง กวส. 2
จังหวัดแพร่ ออกอากาศตั้งแต่เวลา
13.00-14.00 น. กระจายเสียงด้วย
ความถี่ 1220 กิโลเฮิรตซ์ ขนาดความ
ยาวคลื่น 235.90 เมตร
4. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
จังหวัดลำปาง ออกอากาศตั้งแต่เวลา
9.00-10.30 น. กระจายเสียงด้วย
ความถี่ 1150 กิโลเฮิรตซ์

5. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
จังหวัดน่าน ออกอากาศตั้งแต่เวลา
10.30-11.30 น. และ 13.00-13.30 น.
กระจายเสียงด้วยกำลัง 1370 กิโลวัตต์.

เพลง เป็นชื่อเพลงและคำร้องที่ได้จากแบบเรียนและ เพลง อื่นๆ
ซึ่งมีความเหมาะสมกับเนื้อหา.

เล่นเกม (เกม) เป็นการเสนอชื่อเกมจากแบบเรียน และ
อธิบายวิธีการเล่นเกม นั้น ๆ ไว้ เพื่อครูผู้สอนจะได้
นำไปใช้ เป็นกิจกรรมเสริม หรือกิจกรรมหลักของการ
เรียนในเรื่องนั้น ๆ.

คำใหม่ หมายถึงคำใหม่สำหรับนักเรียน หรือคำที่นักเรียน
ควรจะรู้.

4. ส่วนประสบการณ์และกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมใดก็ตาม ครูควรคำนึงว่า ให้
นักเรียนมีพฤติกรรมและ เกิดแนวคิดตามความมุ่งหมาย
ที่วางไว้ ส่วนประสบการณ์และกิจกรรมประกอบด้วย
กิจกรรมเสนอแนะ เป็นรายการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอแนะ
ไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ครูได้เลือกใช้ตามความ
เหมาะสมกับเนื้อหา หรือเรื่องที่สอน เวลา
สภาพของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสามารถที่ครูจะ
จัดทำได้.

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง เป็นการเสนอ
กิจกรรมการสอนเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจจะบรรจุ
ความมุ่งหมายบางข้อ และแนวคิดบางประการ
อาจใช้เวลา 2 - 3 ชั่วโมง.

แบบทดสอบ เป็นข้อทดสอบในแต่ละเรื่อง หรือตอนนั้น ๆ
ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผล.

เอกสาร เสริมประสบการณ์ เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เรื่อง
ที่สอน เป็นสิ่งที่จะขยายความรู้ของผู้เรียนให้กว้าง
ขวางยิ่งขึ้นอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ในการ เรียน
แก้ปัญหาเรียน.

อนึ่ง แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็ก
ชาวเขาคนนี้ ไม่ใช่บันทึกการสอน แต่เป็นเพียงคู่มือครูที่จะช่วยชี้แนวทางในการสอนแก่ครู
เมื่อครูจะนำไปใช้จะต้องทำบันทึกการสอน โดยอาศัยแบบจำลองการสอนนี้.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 1 ฉันทน์เป็นถนนไทย

ตอนที่ 1 พ้องถิ่นของเรา

ส่วนที่ 1 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่อง ภูมิประเทศและภูมิอากาศ มีลักษณะเป็นหน่วยเสนอแนะ การสอน สร้างขึ้นเพื่อจะช่วยในการเตรียมการสอนของครู เรื่องภูมิประเทศและภูมิอากาศ ทางภาคเหนือของประเทศไทย ในการสอนเรื่องนี้ ครูควรเน้นแนวคิดที่ว่า ลักษณะภูมิ ประเทศและภูมิอากาศย่อมมีอิทธิพลต่อมนุษย์มาก ในการสอนเรื่องนี้อาจใช้เวลาในการสอน ประมาณ 1 หรือ 2 ชั่วโมง กิจกรรมที่ควรเน้นเป็นพิเศษคือ การฝึกทักษะให้นักเรียน ใ้ลงค่าแห่งที่ตั้งจังหวัด ภูเขา แม่น้ำ ในแผนที่ และกิจกรรมอื่นที่ควรปลูกฝังความภูมิใจใน ภูมิภาคอื่น เป็นท้องถิ่นของตน.

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกที่ตั้งค่าแห่งของภูเขา แม่น้ำ ทางภาคเหนือได้ถูกต้อง
2. ให้นักเรียนสามารถอธิบายการทำป่าไม้ การทำนา การทำไร่ของชาวภาคเหนือ
3. ให้นักเรียนสามารถบอที่ตั้งอาณาเขตของอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือได้.
4. นักเรียนสามารถเล่าสภาพอากาศทางภาคเหนือได้.
5. นักเรียนสามารถเขียนอธิบายเกี่ยวกับประเพณีวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ และ ประเพณีตานกวยสลากได้
6. นักเรียนสามารถอธิบาย หรือวิจารณ์อิทธิพลของคินฟ้าอากาศทางภาคเหนือ ได้อย่างคล่องแคล่ว
7. ให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน และแสดงความคิดเห็น
8. ให้นักเรียนมีความรู้สึกรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่.

แนวคิด

ภูมิประเทศและภูมิอากาศมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ และอาชีพของคนทางภาคเหนือ

ภูมิประเทศและภูมิอากาศทำให้เกิดทรัพยากรในท้องถิ่น

คนมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

เนื้อหาสังเขป

ภูมิประเทศทางภาคเหนือเป็นที่สูงประกอบด้วยภูเขา ภูเขาที่สำคัญ เช่น ภูเขา แคนลาว ภูเขาผีปันน้ำ ภูเขาถนนธงชัย แม่น้ำที่สำคัญทางภาคเหนือ เช่น แม่น้ำอิง วัง ยม และน่าน เนื่องจากภูมิประเทศทางภาคเหนือประกอบด้วยภูเขา อากาศทางภาคเหนือจึงเย็นสบาย

การทำมาหากินของคนทางภาคเหนือส่วนมากทำการป่าไม้ ไม้ที่สำคัญ คือ ไม้สัก เป็นไม้ที่ทนทานและมีคุณภาพดี นอกจากการทำป่าไม้แล้ว คนทางภาคเหนือยังปลูกข้าว ข้าวโพด ยาสูบ และอื่น ๆ

ประชาชนที่อยู่ทางภาคเหนือเป็นคนที่มีสภาพ อ่อนโยน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ค้ำจามเป็นของตนเอง เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด ประเพณีที่สำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวภาคเหนือ.

ปัญหาภาคคิด

1. พื้นที่ทางภาคเหนือมีลักษณะอย่างไร
2. ภูมิอากาศทางภาคเหนือเป็นเช่นไร
3. ทำไมคนทางภาคเหนือจึงมักมีอาชีพทำการป่าไม้ และเพาะปลูก
4. แม่น้ำทางภาคเหนือมีชื่อว่าอะไรบ้าง
5. ประชาชนทางภาคเหนือเป็นคนเช่นไร

หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. ประมวลการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โครงการปรับปรุงส่งเสริมสามัญศึกษา กรุงเทพฯ - ธนบุรี, 2517.
2. คู่มือนิเทศวิชาสังคมศึกษา ของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2511.
3. คู่มือการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ของ สวาท เสนาณรงค์ พระนคร, 2510.
4. ภูมิศาสตร์กายภาพ ของ ประเสริฐ วิทยาวิรัฐ โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2505.
5. อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน โรงพิมพ์พระจันทร์, 2507.
6. เทศกาลสงกรานต์ ของ แปลก สนธิรักษ์ องค์การค้ำคูณสภา, 2516.

สำหรับนักเรียน

1. เราและเพื่อนบ้านของเรา แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ กระทรวงศึกษาธิการ, 2515.
2. แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (ฉบับปรับปรุง) ของ กระทรวงศึกษาธิการ, 2512.
3. แบบสอนอ่านสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ องค์การการค้าครูสภา, 2514.
4. วันสำคัญของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2517.
5. เที่ยวเมืองไทย ตอน 2 (ภาคเหนือ) ของ กระทรวงศึกษาธิการ, 2515.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เรื่อง ประเพณีวันสงกรานต์
2. เรื่อง ประเพณีทานกวยสลาก

แหล่งวิทยาการ

1. สำนักข่าวสารอเมริกัน ถนนสาทร กรุงเทพมหานคร
2. สำนักข่าวสารญี่ปุ่น วงเวียนปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
3. ห้องสมุดประจำอำเภอ, จังหวัด
4. กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
5. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
6. องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
7. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อุปกรณ์

1. แผนที่ประเทศไทย แสดงภูมิภาคทางภาคเหนือ และแผนที่โครงร่าง
2. ภาพแสดงภูเขา แม่น้ำและป่าไม้ทางภาคเหนือ
3. ภาพแสดงการปลูกข้าว ข้าวโพด ยาสูบ กาแฟ
4. ภาพแสดงการทำป่าไม้สัก
5. ภาพแสดงประเพณีสงกรานต์
6. ภาพจำลองลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย

7. ตุ๊กตาแสดงการแต่งกายของคนภาคเหนือ
8. กระจับปาย
9. ป้ายนิเทศ เทอร์โมมิเตอร์
10. ของจริง เช่น ภูเขา นาข้าว ไร่ยาสูบ ฯลฯ
11. กระจับปายแสดงการไหลของแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน
12. แผนภูมิเพลง
13. ฉลากปัญหา

เพลง

เพลง แม่น้ำ

แม่น้ำทางภาคเหนือ มีคุณเหลือจะกล่าวได้
ไหลเป็นแกวสี่สาย ประโยชน์มากมาย ปิง วัง ยม น่าน.

เพลง ป่าไม้

ป่าไม้เอย ของไทย มีอยู่มากมาย ในภาคเหนือ
ไม้สัก เต็งรัง ไม้พะค่า มะเกลือ
สร้างบ้าน ต่อเรือ ทำเครื่องใช้เอย.

เพลง สวัสดิ์ปีใหม่

สวัสดิ์ ปีใหม่ จงแจ่มใส ทั่วกัน
สวัสดิ์ ปีใหม่ ขอจงได้ สุขสันต์
จงไร้ทุกข์ จงไร้โศรก ไร้โรคสารพัน
สวัสดิ์ ทั่วกัน สวัสดิ์ ปีใหม่เอย.

เพลง วันขึ้นปีใหม่

วันใหม่ เดือนใหม่ ปีใหม่
เราขออวยชัยให้สวัสดิ์ รุ่งเรือง สาราญ
กิ่งคอกบัวบานในท้องนที จงคลายความทุกข์ความสขจจะมี (ซ้ำ)
ทั่วถวณธานีแว่นแคว้นแดนไทย.

เล่นสนุก (เกม)

1. เกมแข่งขันกันหาที่ตั้งจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ
วิธีเล่น แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีแผนที่แสดงที่ตั้งของจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ครูจะเป็นผู้ออกชื่อจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง นักเรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันหาที่ตั้งของจังหวัดนั้น กลุ่มใดหาได้ก่อน เป็นกลุ่มที่ชนะ.
2. แข่งขันกันทายปัญหาเกี่ยวกับ จังหวัด ภูเขา แม่น้ำ ทางภาคเหนือ
วิธีเล่น แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดตอบปัญหา ครูเขียนปัญหาใส่กล่อง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากปัญหา เมื่อจับได้ปัญหาใดแล้วส่งให้ครูเป็นผู้อ่าน นักเรียนกลุ่มที่จับปัญหานั้นได้ เป็นผู้ตอบปัญหา แล้วเก็บคะแนนไว้ กลุ่มใดตอบถูกต้องคะแนนรวมมาก เป็นกลุ่มชนะ.

คำใหม่

สัมพันธ์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร อิทธิพล ขนบธรรมเนียม ประเพณี
 กิจกรรมเสนอแนะ:

1. ครูและนักเรียนสนทนากันถึงลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศทางภาคเหนือ หรือพานักเรียนออกไปดูทัศนียภาพของภูมิประเทศนอกห้องเรียน
2. ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันหลังจากออกไปดูทัศนียภาพ และลักษณะภูมิประเทศ
3. ครูให้นักเรียนเล่าสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในหมู่บ้านที่นักเรียนอยู่
4. ครูคิดแผนที่ แสดงอาณาเขตของอำเภอ จังหวัดในภาคเหนือ แล้วครูและนักเรียนสนทนากันเกี่ยวกับแผนที่ที่ดู
5. ครูคิดแผนภูมิเพลง แม่น้ำ อธิบายความหมายของเพลง แล้วร่วมกันร้องเพลง
6. ครูให้นักเรียนช่วยกันหาแม่น้ำปิง วัง ยม และน่านจากแผนที่ และจากแบบจำลองลักษณะภูมิประเทศ
7. จัดกระบวนทรายแสดงแม่น้ำทั้ง 4 สาย
8. นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน้าที่ 3 - 5 แล้วให้นักเรียนอธิบายสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศทางภาคเหนือ
9. สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับป่าไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือรอบ ๆ โรงเรียน

10. คัดแผนภูมิเพลง ป่าไม้ อธิบายความหมายแล้วร่วมกันร้อง เพลง
11. ครู หรือผู้มีความรู้เล่าเรื่องการทำป่าไม้ หรือการทำนา ปลูกข้าวโพค
ยาสูบ ฯลฯ
12. ครูและนักเรียนสนทนากันถึงการทำมาหากินของคนทางภาคเหนือ
13. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการทำนา ทำไร่ข้าวโพค ยาสูบ และอื่น ๆ
14. แจกแผนที่โครงร่างประเทศไทย ให้นักเรียนลงตำแหน่งที่ตั้งจังหวัด อำเภอ
และแม่น้ำทางภาคเหนือ
15. พานักเรียนไปช่วยชาวนาทำนา หรือเกี่ยวข้าว หรือหักข้าวโพค
16. ให้นักเรียนดูภาพประเพณีวันสงกรานต์ วันปีใหม่ ตานกวยสลาก
17. สนทนาเกี่ยวกับภาพที่ดู
18. คัดแผนภูมิเพลง สวัสดิ์ปีใหม่ หรือเพลง วันขึ้นปีใหม่ แล้วร่วมกันร้อง เพลง
19. นักเรียนเล่าประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ที่นักเรียนเคย
พบเห็นมา
20. แบ่งกลุ่มนักเรียนศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เกี่ยวกับ เรื่องต่อไปนี้
 - 20.1 ภูมิประเทศและภูมิอากาศของภาคเหนือ
 - 20.2 แม่น้ำสำคัญ และการทำมาหากินของคนทางภาคเหนือ
 - 20.3 ประเพณีสำคัญทางภาคเหนือ
21. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์
22. แจกกระดาษและสีให้นักเรียนวาดภาพเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนมา ตาม
ความสนใจของนักเรียน หรือฝึกการอ่านเทอร์โมมิเตอร์
23. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนมาแล้ว ครูเขียนข้อสรุปลงบน
กระดานดำ
24. นักเรียนอ่านข้อสรุปแล้วจดลงในสมุด
25. ชักถามความเข้าใจ แล้วให้นักเรียนเล่นเกม แข่งขันกันหาที่ตั้งของจังหวัด
ต่าง ๆ ทางภาคเหนือ และ แข่งขันกันทายปัญหาเกี่ยวกับ จังหวัด กูเซา
แม่น้ำ ทางภาคเหนือ (คู่มือเล่นในหน้า 84)
26. รวบรวมผลงานของนักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ
27. นักเรียนทำแบบฝึกหัด และข้อทดสอบตามสมควร

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะดินฟ้าอากาศประจำวันนี้ จากข่าวหนังสือพิมพ์ และวิทยุ
2. คิดแผนที่ประเทศไทย แสดงอาณาเขตของอำเภอ และจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ แล้วสนทนากันเกี่ยวกับแผนที่ที่ครูอธิบายเพิ่มเติม
3. คิดแผนภูมิเพลง แม่น้ำ อธิบายความหมายของเพลง แล้วร่วมกันร้องเพลง
4. นักเรียนช่วยกันหา แม่น้ำปิง วัง ยมและน่าน จากแผนที่และแบบจำลองลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย
5. นักเรียนอ่านหนังสือสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน้า 3 - 5 แล้วให้นักเรียนอธิบายลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศทางภาคเหนือ
6. คิดแผนภูมิเพลง ป่าไม้ อธิบายความหมายของเพลง แล้วร่วมกันร้องเพลง
7. ครูและนักเรียนสนทนากันถึง เรื่อง การทำมาหากิน ของคนทางภาคเหนือ
8. นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการทำไร่ ทำนา และงานอื่น ๆ
9. นักเรียนดูภาพประเพณีวันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ ตานกวยสลาก แล้วให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ครูอธิบายเพิ่มเติม
10. แบ่งกลุ่มนักเรียนคนควา เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้
 - 10.1 ภูมิประเทศและภูมิอากาศของทางภาคเหนือ
 - 10.2 แม่น้ำสำคัญ และการทำมาหากินของคนทางภาคเหนือ
 - 10.3 ประเพณีสำคัญทางภาคเหนือ
11. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาที่เรียนมาแล้ว ครูเขียนข้อสรุปบนกระดานดำ
12. นักเรียนอ่านข้อสรุปที่ครูเขียน แล้วจดลงในสมุด
13. แข่งขันกันหาที่ตั้งจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ทายปัญหาเกี่ยวกับ จังหวัด
 1. กรุงเทพฯ แม่น้ำเจ้าพระยา

แบบทดสอบ

ก. จง เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูก และ เขียนเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. ลักษณะภูมิประเทศทางภาคเหนือเป็นที่ราบลุ่ม
 2. อากาศทางภาคเหนือร้อนกว่าภาคใต้
 3. แม่น้ำยวมไหลผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 4. ภูเขาทางภาคเหนือมีไม่สูงมาก
 5. อาชีพสำคัญของคนทางภาคเหนือ คือการทำสวนยาง

ข. จง เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกต้อง ก. หรือ ข. หรือ ค. หรือ ง. หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงคำตอบเดียว.

1. ภูมิภาคทางภาคเหนือมีลักษณะอย่างไร?
 - ก. เป็นที่สูง
 - ข. เป็นที่ต่ำ
 - ค. เป็นที่ราบ
 - ง. เป็นที่ลุ่ม
2. ภาคใดมีภูเขามากที่สุด?
 - ก. ภาคใต้
 - ข. ภาคกลาง
 - ค. ภาคเหนือ
 - ง. ภาคอีสาน
3. อำเภอแม่สะเรียงอยู่ทางภาคใดของประเทศไทย?
 - ก. ภาคเหนือ
 - ข. ภาคกลาง
 - ค. ภาคใต้
 - ง. ภาคอีสาน
4. จังหวัดใด ไม่อยู่ ทางภาคเหนือ?
 - ก. แพร่ น่าน
 - ข. ลำพูน ลำปาง
 - ค. เชียงใหม่ เชียงราย
 - ง. อุบลราชธานี อุตรดิตถ์

5. ข้อใดเป็นภูเขที่อยู่ทางภาคเหนือ?
- ดงรัก ภูพาน
 - บรพพิค สามร้อยยอด
 - แคนลาว ถนนธงชัย
 - คงพญาเย็น เพชรบูรณ์
6. ถ้านักเรียนอยู่ที่เชียงใหม่จะเดินทางไปแม่ฮ่องสอนจะท่องเที่ยวทางทิศใด?
- ทิศเหนือ
 - ทิศใต้
 - ทิศตะวันตก
 - ทิศตะวันออก
7. ข้อใดเป็นแม่น้ำที่สำคัญทางภาคเหนือ?
- แม่น้ำมูล
 - แม่น้ำชี
 - แม่น้ำปิง
 - แม่น้ำโขง
8. แม่น้ำอะไรไหลผ่านเชียงใหม่?
- ปิง
 - วัง
 - ยม
 - น่าน
9. แม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน ไหลมารวมกันแล้ว เรียกว่า แม่น้ำอะไร?
- แม่น้ำท่าจีน
 - แม่น้ำบางปะกง
 - แม่น้ำแม่กลอง
 - แม่น้ำเจ้าพระยา

10. ยาสูบ ชอบอากาศประเภทใด?
- หนาว
 - ร้อน
 - อบอุ่น
 - ค่อนข้างร้อน
11. ในภูมิประเทศที่เป็นที่สูง อากาศจะเป็นเช่นไร?
- ร้อน
 - หนาว
 - อบอุ่น
 - ค่อนข้างร้อน
12. นอกจากยาสูบแล้ว ชาวเขาทางภาคเหนือนิยมปลูกพืชอะไรอีกบ้าง?
- เงาะ บ้างพารา
 - หลวงสาคร ทุเรียน
 - กล้วย อ้อย
 - ข้าว ข้าวโพด
13. การร่อนน้ำคำหัว นิยมปฏิบัติกันในประเพณีอะไร?
- ขึ้นปีใหม่
 - สงกรานต์
 - ลอยกระทง
 - ตานกวยสลาก
14. คนทางภาคเหนือส่วนมากเป็นคนเช่นไร?
- สุภาพอ่อนโยน
 - สวยงามน่ารัก
 - แข็งแรง อคต
 - กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว

15. ข้อใดเป็นประเพณีนิยมกระทำในวันขึ้นปีใหม่?

ก. สรงน้ำพระ

ข. ส่งบัตรอวยพร

ค. เวียนเทียนที่วัด

ง. รดน้ำผู้ใหญ่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสาร เสริมประสมการณ์

เรื่อง ประเพณีวันสงกรานต์

สงกรานต์ แปลว่า "ย้ายที่ เคลื่อนที่" คือ พระอาทิตย์ยกเข้าสู่ราศีเมษ หมายถึง วันขึ้นปีใหม่ อันเป็นประเพณีวันสงกรานต์ของไทยเรา

เมื่อครั้งก่อนนี้ทางราชการนับวันที่ 1 เมษายน ของทุก ๆ ปีเป็นวันขึ้นปีใหม่ ก่อนหลัง เปลี่ยนเป็นวันที่ 1 มกราคม ตามหลักสากล แต่คนไทยส่วนมากยังถือว่า วันสงกรานต์ยังเป็น วันเฉลิมฉลองอยู่นั่นเอง ซึ่งตกอยู่ในราว ๆ วันที่ 13 - 14 เมษายน

พิธีสงกรานต์เริ่มด้วยการตักบาตรในตอนเช้า หรือถ้าเป็นหมู่บ้านก็จัดให้มีการนิมนต์ พระมาฉันทำพิธีรดลงกันใหญ่โต แล้วชัชวาลชาวบ้านไปพร้อมใจกันทำบุญ การทำบุญนี้จะมีการ สวดมนต์เย็นเสียก่อนก็ได้ หรือมาสวดเช้าฉันเช้าเลยก็ได้ดีกว่าก็ได้ เมื่อเสร็จจากการทำบุญ เลี้ยงพระแล้ว ก็ไปก็เป็นการรดน้ำผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และญาติเฒ่าพร้อมทั้ง นี้เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเอง

อนึ่ง ในการรดน้ำนั้น เครื่องใช้ในการรดน้ำก็มี น้ำอบปรุงหอม ๆ เป็นสำคัญ นอกจาก นั้นจะมีของอื่น ๆ เช่น ถั่ว งา ข้าวผัด และของเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ตามแต่จะเหมาะสม

พิธีรดน้ำใหญ่นั้น เมื่อเข้าไปทักก็มกราบท่าน พร้อมกับอวยพรให้ท่านอยู่เป็น เป็นสุข จากนั้นก็รินน้ำลงฝ่ามือของท่าน ท่านก็จะเอาน้ำอบนั้นลูบไล้ศีรษะของท่านเอง เมื่อเสร็จ แล้ว ท่านก็จะให้ศิลาไปรดน้ำท่านเป็นการตอบแทน บางทีผู้ใหญ่ที่เราไปรดน้ำอาจจะ ให้รางวัล เงินทอง เป็นกนดงแก่เรา ต่อไปก็เป็นการสนุกสนานกันระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือ ระหว่างหนุ่มสาว ในขั้นแรกที่ยังไม่คุ้นเคยสนิทสนมกันก็เพียงแต่ประพรมกันด้วย น้ำหอม แต่ถาสสนิทสนมกันแล้ว น้ำที่ริน ๆ ก็สาดกันได้เต็มที่อยู่สนุกสนาน บางรายอาจถึง กับยัดยี่ถ่อแซนจับไม้จับมือกัน ยัดของมีค่าเป็นประกัน แล้วพรรคพวกอีกฝ่ายหนึ่งที่ถุกยัดจะ ต้องหาเงินไถ่ของคืน ทั้งนี้เพื่อความสนุกสนานเป็นกันเองและเขาจะไม่ถ่อ หรือกำหนดกันเป็น อันขาด

นอกจากนี้ในวันสงกรานต์ยังมีการสร้างพระพุทธรูปตามโบสถ์และสร้างพระสงฆ์ ภายในวัดอีกด้วย ในบางแห่งจะมีพิธีแห่เทียนและประกวดนางสงกรานต์กันอย่างสนุกสนาน บางแห่งจะมีการละเล่นแบบประเพณีไทยดั้งเดิม เช่น มอญซ่อนผ้า ชวงรำ สะบ้ารำ ไม้ตี เป็นต้น.

เอกสาร เสริมประสบการณ์

เรื่อง ประเพณีทานกวยสลาก

ใกล้จะออกพรรษาในทุก ๆ ปี ชาวเหนือจะมุ่งหน้าเข้าวัดถวายจตุศกหมายอันหนึ่ง คือ มาทำบุญในเทศกาล "ทานกวยสลาก" ทาน ก็คือ "ทาน" กวยสลาก ก็คือ "สลากภัต" ทุกคนต่างมุ่งเข้าวัดกันอย่างเดียวกัน คือ มาเอาบุญ มาเอาความสุขกายสุขใจให้กับตนเอง งานบุญทานกวยสลากอันเป็นประเพณีของชาวเหนือนี้ เป็นงานบุญใหญ่ ซึ่งมีเป็นประจำ เมื่อถึงเทศกาลใกล้จะออกพรรษา เป็นงานบุญที่อุทิศส่วนกุศลให้บุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว และแม่กระทั่งสัตว์เลี้ยงที่ใช้งาน เป็นกันว่า วัว ควาย เจ้าของก็อุทิศส่วนกุศลไปให้ด้วย

ถึงใกล้แล้วว่างานบุญนี้เป็นงานใหญ่ วัดในภาคเหนือนั้นมีมาก แต่ไม่ทำบุญกันทุกวัด ตำบลหนึ่งอาจจะทำวัดเดียว หรือ สองวัด แต่ก็ทำเหมือนกันทุกตำบล ในเมื่อพระภิกษุสามเณรในตำบลนั้นทางวัดเจ้าภาพจะนิมนต์ให้มารับไทยทานนั้นโดยทั่วถึงกัน ถ้าวัดอยู่ไม่ห่างกันนัก ก็นิมนต์พระเณรทั้งวัด ถ้าอยู่ไกลออกไปก็นิมนต์จำกัดจำนวน แต่เมื่อนิมนต์พระแล้วต้องนิมนต์สามเณรด้วย

เครื่องไทยทานนั้นมีหลายประเภท ส่วนใหญ่จะเป็นชะลอมหรือภาชนะเนื้อเรียกว่า "กวย" ในกวยนั้นจะบรรจุเครื่องไทยทานทุกชนิดทั้งกับข้าวและของหวาน และตรงปลายกวยก็จะมีปัจจัย เสียบ เอาไว้ตามฐานะและความพอใจของแต่ละคน คนที่มีฐานะดีหน่อยหรืออยู่ในชั้นคนพดาก็จะทำเครื่องไทยทานนั้นใหญ่โตมาก ทำเป็นรูปสัตว์ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ในวรรณคดีภาคเหนือ เป็นคนว่า ช้าง ม้า และหงส์ พร้อมกับมีภาชนะและอัฐบริขารต่าง ๆ ที่สังฆคองการจะใส่หรือวัดต้องการจะใส่ไว้เต็มไปหมด

เครื่องไทยทานจะถูกนำมาตั้งรวมบริเวณวัดตั้งแต่เช้าครู่ ทั้งถือมาเองและแบกหามแห่แหกันมา โดยมีพ่อนเฒ่าบ้าง พ่อนคาบบ้างนำขบวนเข้าวัด

เมื่อถวายเพลพระเสร็จแล้ว เจ้าของไทยทานก็จะจกชื้อ หรือจกรชื้อของตนเอง พร้อมกับคำอุทิศที่โบราณซึ่งเป็น "สลาก" แต่ภาษาเหนือเรียกว่า "เส้น" เอามารวมกองกันไว้ในโบสถ์ หรือวิหารคดละเคล้าปนกันแล้วคณะกรรมการวัดก็เอาสลากมาฉีกรวมกันเป็นมัด ๆ ตามจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์ มา พระก็จะไ้จำนวนสลากมากน้อย สามเณรก็ไ้ไ้ตามลำดับ

พระฉันเพลเสร็จแล้วก็นำสลากไปถวาย เมื่อถวายเรียบร้อยแล้วถึงเวลาที่จะหาเจ้าของ

สลากหรือของไถยทาน

วัดในเชียงใหม่ฉันมีให้พระอยู่กับที่พร้อมกับคลังสลากวาง อยู่ตรงหน้าโดยพระนั่งอยู่บนเก้าอี้คามบริเวณวัด แล้วญาติโยมก็เดินตามหาสลากของตนเอง ถ้าพบสลากก็ยกเครื่องไถยทานไปถวาย เครื่องไถยทานนั้นยกเอามาได้ เพราะใหญ่โตเกินไป ก็มันต์พระไปให้สีกให้พระยาศัพพิกันถึงที่

ในการแบ่งถวายสลากหรือเส่นั้น คณะกรรมการวัดจะแบ่งถวายพระพุทธรูป และคูเหมือนจะไค่มากเป็นพิเศษ เพราะทางวัดที่จะจัดตานถวายสลากนั้นต้องการ เงินเข้าวัด เพื่อสร้างศาลาบาง สร้างวิหารบาง หรืออะไรก็แล้วแต่ที่มีจุดประสงค์ที่ต้องการ เงินเข้าวัด

จุดประสงค์อื่นสำคัญนอกจากจะรักษาจารีตประเพณีดั้งเดิมไว้แล้ว การทำบุญตานถวายสลากก็เพื่อหาเงินสร้างถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนาโดยไม่ต้องพิมพ์ฎีกา แจกของผ้าป่ากรูไนให้ชาวบ้านเขาเอือมระอา

สำหรับในกรุงเทพมหานคร ชาวเหนือจะมาร่วมทำบุญในเทศกาล "ตานถวายสลาก" ที่วัดเบญจมบพิตร นอกจากจะเป็นการทำบุญตามประเพณีดั้งกลาวมาแล้ว จุดประสงค์ในการทำบุญในเทศกาล "ตานถวายสลาก" อีกอย่างหนึ่งก็คือ เพื่อจะหาเงินตั้งเป็นมูลนิธิช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรชาวเหนือที่มาศึกษาพระปริยัติธรรมในกรุงเทพ ซึ่งเงินจำนวนนี้เพิ่มขึ้นทุกปี และมีส่วนให้ภิกษุสามเณรชาวเหนือได้ศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ต้องรบกวนญาติที่บ้านนัก.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 1 ฉันเป็นคนไทย

ตอนที่ 1 ทองถิ่นของเรา

ส่วนที่ 2 การอ่านและเขียนแผนที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่อง การอ่านและเขียนแผนที่ มีลักษณะเป็นหน่วยเสนอแนะ การสอน สร้างขึ้นเพื่อจะช่วยในการ เตรียมการสอนของครู เรื่อง การอ่านและเขียนแผนที่ ในการสอนเรื่องนี้ ครูควรสอนเน้นในเรื่อง ทักษะในการอ่านและการเขียนแผนที่ที่จำเป็นและคิดว่ามีประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของนักเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เป็นเพียงกิจกรรมเสนอแนะอย่างกว้าง ๆ ที่ครูจะต้องนำไปคิดแปลงและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเวลาและสภาพการ เรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ .

การวัดผลจะมีแทรกอยู่ในกิจกรรมเป็นระยะ ๆ นอกเหนือจากการวัดผลโดยการ ทำแบบทดสอบภายหลังการเรียนบทเรียนจบแล้ว ในการสอนเรื่องนี้ครูอาจจะใช้เวลา ในการสอน 1 - 2 ชั่วโมง ทั้งนี้แล้วแต่ครูผู้สอนเห็นว่า เหมาะสมกับ เนื้อหาที่ครูต้องการจะให้ นักเรียนได้เรียนรู้และบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้.

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของแผนที่ได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ นักเรียนสามารถคำนวณระยะทางจริงของ ภูมิประเทศจากแผนที่ได้อย่างถูกต้องแล้วและถูกต้อง
3. เพื่อให้ นักเรียนสามารถอ่านแผนที่ได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้ นักเรียนสามารถเขียนสัญลักษณ์ในแผนที่ได้
5. เพื่อให้ นักเรียนสามารถแสดงที่ตั้งจังหวัดและอำเภอของตนในแผนที่โครงร่างได้
6. เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันและแสดงความคิดเห็น
7. เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นประโยชน์และคุณค่าของแผนที่

แนวคิด

แผนที่ช่วยแสดงลักษณะภูมิประเทศจริง ๆ บนพื้นโลก

สัญลักษณ์ในแผนที่ช่วยบอกความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในแผนที่ให้ชัดเจน

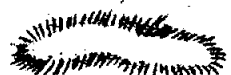
สิ่งต่าง ๆ ในแผนที่บอกลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน

เนื้อหาสังเขป

แผนที่ คือ การย่อส่วนของจริงบนพื้นโลกให้เล็กลง

มาตราส่วน คือ ตัวเลขบอกส่วนย่อว่า แผนที่นั้นย่อลงมาจากของจริงเท่าไร

สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแผนที่

ภูเขา

ทางรถไฟ

แม่น้ำ

ทางรถยนต์

หรือ

เมืองหลวง

ทะเลสาบ

----- หรือ + - + - + - เส้นกั้นอาณาเขต

เกาะ

สีต่าง ๆ ในแผนที่

สีฟ้า เข้ม

แทน ทะเลน้ำลึกและทะเลสาบน้ำลึก

สีฟ้าอ่อน

แทน ทะเลน้ำตื้นและทะเลสาบน้ำตื้น

สีส้มแก่หรือสีน้ำตาลแก่

แทน ที่ราบสูง

สีส้มอ่อนหรือสีน้ำตาลอ่อน

แทน ที่ราบสูงไม่มากนัก

สีเขียว

แทน ภูเขาที่ปกคลุมด้วยหิมะ

สีเหลือง

แทน ทะเลทราย

สีเขียว เข้ม

แทน ที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก

สีเขียวอ่อน

แทนที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกปานกลาง

ปัญหาคิด

1. แผนที่คืออะไร
2. สัญลักษณ์ในแผนที่ที่มีประโยชน์ต่อเราอย่างไร
3. สีในแผนที่ช่วยบอกอะไรเราได้อย่างไร
4. การเขียนและอ่านแผนที่ เป็นสิ่งจำเป็นต่อเราอย่างไร
5. การอ่านแผนที่สังเขปของท้องถิ่นมีประโยชน์อย่างไร

หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. โครงการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของ องค์การค้ำคูณสภา, 2516.
2. คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2511.
3. โครงการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ องค์การค้ำคูณสภา, 2515.
4. แผนที่ 71 จังหวัด ของ ประจักษ์ เกิดสุข โรงพิมพ์นิยมกิจ, 2509.
5. แผนที่โครงร่าง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ของ สมพงษ์ สิริเจริญ โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2513.

สำหรับนักเรียน

1. แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับปรับปรุง), 2512.
2. บ้านเมืองของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ กระทรวงศึกษาธิการ, 2509.
3. ภูมิศาสตร์กายภาพ สำหรับชั้นประถมศึกษา ของ กระทรวงศึกษาธิการ, 2509.
4. โน้ตแผนที่ภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ พ.อ. พูนพล อาสนจินดา ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
5. แผนที่ภูมิศาสตร์ ของ ทองใบ แดงน้อย โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เรื่อง แนะนำการอ่านแผนที่ จาก วิทยุศึกษา ปีที่ 7 ฉบับที่ 9 (กันยายน, 2503).
2. เรื่อง การเริ่มสอนแผนที่ จาก จันทร์ เกษม ฉบับที่ 35 (กรกฎาคม-สิงหาคม, 2503)

แหล่งวิทยาการ

1. หอสมุดประชาชนประจำอำเภอ จังหวัด
2. หอสมุดโรงเรียน
3. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
4. องค์การ เชื้อเพลิง (น้ำมันสามทหาร)
5. บริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย
6. กรมแผนที่ทหารบก

อุปกรณ์

1. แผนที่โลก และแผนที่ประเทศไทยแสดงลักษณะภูมิประเทศ อาณาเขต
2. แบบจำลองลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย
3. แผนภูมิแสดงสัญลักษณ์ในแผนที่
4. แผนที่โครงร่างประเทศไทย
5. แผนที่โครงร่างของจังหวัดและอำเภอที่นักเรียนอยู่
6. แผนภูมิเพลง
7. อุปกรณ์ในการทำแผนที่ เช่น กระดาษ สี ไม้บรรทัด แล้วยัดความยาว ฯลฯ.

เพลง

เพลง ภาคเหนือ

ภูเขาทางภาคเหนือ	มีคุณเหลือจะกล่าวใด
เป็นคนน้ำหลายสาย	บึง วัง นั้นใจ ยม น่าน ก็มี
เชิญเชิญ มาชม(ข้า)	เชิญมาชมสาวเหนือ
น้ำใจเอื้อเฟื้อรูปร่างงาม	มาซี มาซี มาซี(ข้า)
อากาศดีรมเย็นสบาย.	

เล่นสนุก (เกม)

เกมทายสัญลักษณ์และสีในแผนที่

วิธีเล่น แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ครูเขียนฉลากปัญหา แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลากปัญหากลุ่มละ 1 ปัญหา เมื่อจับฉลากปัญหาได้แล้วส่งให้ครูอ่านปัญหานั้น นักเรียนกลุ่มที่เป็นเจ้าของปัญหาจะต้องช่วยกันตอบปัญหานั้น กลุ่มใดตอบได้คะแนนมากที่สุด เป็นกลุ่มที่ชนะ.

คำใหม่

สัญลักษณ์	ลักษณะ	มาตราส่วน	เส้นกั้นอาณาเขต
หิมะ	ทะเลสาบ	ทะเลทราย	เกาะ

กิจกรรม เสนอแนะ

1. คิดแผนภูมิ เพลงภาคเหนือ อธิบายความหมายของ เพลงแล้วร่วมกันร้อง เพลง
2. ซักถาม และอภิปรายถึงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดและอำเภอที่นักเรียนอยู่
3. คิดแผนที่ประเทศไทยแสดงการแบ่ง เขตจังหวัด เครื่องหมายต่าง ๆ ในแผนที่
4. คิดแผนภูมิแสดงสัญลักษณ์ในแผนที่ ครูอธิบายโดยชี้แผนที่และแผนภูมิแสดงสัญลักษณ์ในแผนที่ประกอบ
5. สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับแผนที่คู่
6. นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับที่ตั้ง อาณาเขตของจังหวัดจากแผนที่คู่
7. นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน้า 6 - 9 เพื่อจับใจความสำคัญ
8. สนทนาซักถาม เกี่ยวกับ เรื่องที่อ่านจากแบบ เรียน
9. ครูแจก อุปกรณ์การทำแผนที่ แผนที่โครงร่าง เพื่อให้ให้นักเรียนลงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้ว
10. ครูคิดแผนที่ประเทศไทย ซึ่งแสดงมาตราส่วน แล้วแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ไปวัดระยะทางจากแผนที่แล้วเทียบหาระยะทางจริงจากมาตราส่วนในแผนที่
11. ฝึกการอ่านแผนที่ โดยการดูสัญลักษณ์ในแผนที่
12. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดจาก โน้ตแผนที่ภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
13. แบ่งนักเรียน เป็นกลุ่มศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการอ่านและ เขียนแผนที่ ทำแผนที่ ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - 13.1 ทำแผนผังห้อง เรียน
 - 13.2 ทำแผนผังโรง เรียน
 - 13.3 ทำแผนที่ประเทศไทยแสดงที่ตั้งจังหวัดสำคัญ
 - 13.4 ทำแผนที่ประเทศไทยแสดงแม่น้ำที่สำคัญ
 - 13.5 ทำแผนที่ประเทศไทยแสดงภูเขาต่าง ๆ ในประเทศไทย
14. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่อง ที่เรียนในแผนภูมิ
15. ให้นักเรียนอ่านแผนภูมิ แล้วจกกลงในสมุด
16. ซักถามนักเรียน เกี่ยวกับ เรื่องที่เรียนมาแล้ว
17. เล่น เกมทายสัญลักษณ์และสีในแผนที่
18. ทำชุดทดสอบ.

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. ครูคิดแผนที่ประเทศไทยแสดงลักษณะภูมิประเทศและมาตราส่วนตลอดจนสัญลักษณ์และสีบนแผนที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจแผนที่ที่ถูกต้อง
2. ครูคิดแผนภูมิสี และสัญลักษณ์ของแผนที่ที่สำคัญ แล้วอธิบายประกอบ
3. ให้นักเรียนออกไปรู้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแผนที่ ทาที่ตั้งจังหวัดที่นักเรียนอยู่ กรุงเทพมหานคร
4. ครูแจกอุปกรณ์ในการทำแผนที่ เช่น กระดาษ สีระบาย ฯลฯ ให้นักเรียนฝึกหัดเขียนสัญลักษณ์ต่าง ๆ ลงในแผนที่โครงร่างที่แจกให้
5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียนลงในแผนภูมิ ให้นักเรียนอ่านแผนภูมิแล้วจดลงในสมุด
6. ซักถามความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนในวันนี้
7. เล่นเกมทายสัญลักษณ์และสีในแผนที่.

แบบทดสอบ

ก. จง เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และ เขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ผิด

..... 1. แผนที่คือ การย่อส่วนของจริงบนพื้นโลกลงบนแผ่นแบนราบ

..... 2. แผนที่ 1:10000 หมายความว่า หนึ่งซม. บนแผนที่ ยาวเท่ากับ 10000 ซม. บนจริง

..... 3. สีฟ้าในแผนที่แสดงว่า บริเวณนั้นเป็นที่ราบ

..... 4. การอ่านแผนที่ เป็นจะช่วยให้ทราบที่ตั้งของ เมืองต่าง ๆ ได้

..... 5. คือสัญลักษณ์ของจังหวัด

ข. จง เลือกเอาอักษรหน้าข้อความทางซ้ายมือที่ เห็นว่ามีความ เกี่ยวข้อง กับข้อความทางขวามือ ไปใส่ในช่องว่างหน้าตัวเลขทางขวามือ

ก. กรุงเทพมหานคร (1)

ข. เมืองหลวงของประเทศไทย (2)

ค. ทางรถไฟ (3)

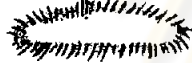
ง. จังหวัดแม่น้ำ (4)

จ. ทางรถยนต์ (5)

ฉ. จังหวัด

ช. เกาะ

ค. จงเขียนเครื่องหมาย / ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. มาตราส่วน คืออะไร?
 - ก. ตัว เลขที่บอกส่วนย่อในแผนที่
 - ข. ตัวอักษรที่บอกส่วนย่อในแผนที่
 - ค. ตัวอักษรที่บอกมาตราส่วนย่อ
 - ง. ตัว เลขที่บอกความ เล็กใหญ่
2. 1:10,000 หมายความว่าอย่างไร?
 - ก. ระยะจริง 1 ส่วน แต่ระยะในแผนที่ 10,000 เท่า
 - ข. ระยะในแผนที่ 1 ส่วน แต่ระยะจริง 10,000 เท่า
 - ค. ระยะจริง 10 ส่วน ระยะในแผนที่ 100 เท่า
 - ง. ระยะในแผนที่ 100 เท่า ระยะจริง 10 เท่า
3. เป็นสัญลักษณ์แทนอะไร?
 - ก. แม่น้ำ
 - ข. เกาะ
 - ค. ทะเล
 - ง. ภูเขา
4. ถ้าเราเห็นสี่เหลี่ยมในแผนที่ แสดงว่าบริเวณนั้นเป็นอะไร?
 - ก. ทะเล
 - ข. ท้องนา
 - ค. แม่น้ำ
 - ง. ทะเลทราย
5. ข้อใดคือประโยชน์ที่สำคัญของแผนที่?
 - ก. ทำให้ทราบที่ตั้งของ เมืองต่าง ๆ
 - ข. ทำให้ทราบที่อยู่ของ เพื่อน
 - ค. ทำให้ทราบมาตราส่วนย่อ
 - ง. ทำให้ทราบที่อยู่ของ สัตว์ป่า

6. ระยะทางจริง ๆ 100 กิโลเมตร จะเป็นระยะในแผนที่เท่าใด?
(1 ซม. : 10 กม.)
- 1 ซม.
 - 10 ซม.
 - 100 ซม.
 - 1000 ซม.
7. ถ้าจะระบายสีลงในแผนที่จังหวัดในภาคเหนือซึ่งเป็นที่สูง เหมาะแก่การเพาะปลูก จะใช้สีอะไร?
- เขียว
 - เขียวอ่อน
 - เขียวแก่
 - เขียวใบไม้
8. ระยะทางจากแม่สะเรียงถึง เชียงใหม่ในแผนที่วัดได้ 3 ซม. ระยะทางจริง ๆ จะเป็นเท่าไร?
- 3 กิโลเมตร
 - 30 กิโลเมตร
 - 300 กิโลเมตร
 - 3000 กิโลเมตร
9. ทะเลสาบแห่งหนึ่งอยู่ในแผนที่ ซึ่งระบายสีฟ้าอ่อน หมายความว่าอย่างไร?
- ทะเลสาบน้ำลึกมาก
 - ทะเลสาบน้ำเค็มมาก
 - ทะเลสาบน้ำลึก
 - ทะเลสาบน้ำตื้น
10. + - + - + - + - + - เป็นสัญลักษณ์แสดงอะไร?
- เส้นกั้นอาณาเขต
 - เส้นลงขอบเขต
 - เส้นกั้นอาณาเขตจังหวัด
 - เส้นกั้นอาณาเขตอำเภอ

เอกสาร เสริมประสบการณ์
เรื่อง แนะนำการอ่านแผนที่

แผนที่ อาจจะทำลงบนแผ่นกระดาษ แผ่นไม้ แผ่นพลาสติก แผ่นเหล็ก แผ่นหนัง หรือ
สิ่งอื่นที่แบนราบก็ได้ จะมีหน้าจำลองของผิวโลกปรากฏอยู่ในขนาดที่เล็ก ซึ่งนักภูมิศาสตร์จะมอง
เห็น และพิจารณาได้นัด คังนั้นเมื่อเราจะศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ต้องหาแผนที่ เย็บเล่ม หรือ
แผนที่ภูมิศาสตร์มาเล่มหนึ่ง แล้วทำดังต่อไปนี้ เราก็จะได้ผลจากการศึกษามากยิ่งขึ้นกว่าที่ เคย
คิดไว้

คุณของแผนที่ มาตราส่วนของแผนที่ เส้นโครงแผนที่ การอ่านตำแหน่งภูมิศาสตร์
เรื่องนี้ผู้ที่ เป็นชาว เรือจะ เห็นความสำคัญของตำแหน่งภูมิศาสตร์ว่ามีอยู่มาก เพราะในกลางทะเล
นั้นไม่มีสิ่งใดที่เป็นที่หมาย หรือที่สัง เกศพอที่จะยึดถือได้ การอ่านกำหนดความสูง การอ่าน
ความลึกของท้องทะเล การอ่านรายละเอียด เบ็ดเตล็ด การทำแผนที่ประกอบในภูมิศาสตร์
การที่จะศึกษาภูมิศาสตร์ให้เข้าใจดีจำเป็นจะต้องรู้จักทำในภูมิศาสตร์ด้วย การฝึกบรรยาย
อธิบาย และหาเหตุผลจากแผนที่พิเศษ การฝึกหัดใช้โน้ตและสถิติต่าง ๆ ในคอนท่ายเล่มของ
แผนที่จะทำให้การ เรียนภูมิศาสตร์สนุกสนานและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น

สรุปแล้วใครขอเสนอแนะให้นักเรียนพยายามใช้แผนที่ใหม่ ๆ กับตำราภูมิศาสตร์
ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ที่นักเรียนจะได้ทุ่มเวลาในการศึกษา และท่องบทเรียนในอันดลง และอาศัย
เหตุผลในทางภูมิศาสตร์ได้ เป็นหลักที่จะจจจว่าและฝึกหัดความคิดในทางภูมิศาสตร์ให้แตกฉานยิ่งขึ้น.

พ.ศ. พจน พล อาสนจินดา. "แนะนำการอ่านแผนที่." วิทยศึกษ. ปีที่ 7 ฉบับที่ 9

(กันยายน, 2503) น. 11 และ 16..

เอกสาร เสริมประสบการณ์

เรื่อง การ เริ่มสอนแผนที่

แผนที่ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ คนหลายคนจำเป็นต้องอาศัยแผนที่ และแผนที่อยู่เสมอ ดังนั้น นักเรียนที่จบชั้นประถมออกไปอย่างน้อยควร อ่านแผนที่อย่าง คร่าว ๆ ได้ และอาจเขียนแผนที่หยาบ ๆ ได้ เพื่อบอกตำแหน่งแห่งหนสถานที่ต่าง ๆ ได้ มีความสามารถที่จะอ่านแผนที่แสดง เส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ หรือสามารถ ท้าแผนที่ง่าย ๆ เพื่อแสดงการเดินทางติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน แผนที่ง่าย ๆ เหล่านี้จำเป็น ต้องให้อยู่เสมอสำหรับการติดต่อกันและกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วย ฝึกให้นักเรียนได้มีทักษะในเรื่องนี้ตามสมควร

การสอนแผนที่ เริ่มด้วยการให้นักเรียนทำแผนที่ห้องเรียน ก่อนที่จะให้นักเรียนทำงาน นี้ ครูควรนำนักเรียนออกไปยังสนามหน้าโรงเรียน ให้นักเรียนได้ทบทวนเรื่องการหาทิศทั้ง 4 เสียก่อน ถ้าเป็นไปได้ควรมีเข็มทิศด้วย เมื่อหาทิศต่าง ๆ ได้แล้วนำเอาเครื่องหมายประจำ ทิศต่าง ๆ ไปติดไว้ทางริมสนาม ต่อมาหาทิศภายในห้องเรียน ต้องคัดกระดาษแข็ง เขียน เหนือ ใส ตะวันออก ตะวันตก ให้นักเรียนนำไปติดไว้ที่ฝาห้อง เรียนตามทิศที่เป็นจริง ลอง ให้นักเรียนเดินไปยังทิศต่าง ๆ ย้ำจนเข้าใจแล้วปลดป้ายออกหมด แล้วให้ลอง เดินไปให้ ถูกต้อง บทเรียนจบลงด้วยการให้นักเรียนนำป้ายหรือบัตรคำชื่อทิศทั้ง 4 ไปแขวนไว้ที่เดิม

ใช้คำถามนักเรียนเรื่องทิศต่าง ๆ เช่นกระดานคำอยู่ทางทิศไหนของห้อง ประตูห้อง อยู่ทางทิศไหนของ เด็กชายตงกี่ เด็กหญิงนะพะ ฯลฯ เด็กชายจะแลลอง เดินไปที่ฝาผนังด้าน ทิศใต้อของห้องเรียนนี้ ฯลฯ หรือให้นักเรียน 8 คนไปยืนประจำทิศต่าง ๆ ให้นักเรียนคนอื่น ๆ ไปเยี่ยมคนที่อยู่ประจำทิศต่าง ๆ ฝึกสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนออกไปทุกที และจงให้นักเรียน สังเกตดูห้อง เรียนว่าอยู่ทางทิศไหนของตัวโรงเรียน ลองให้นักเรียนวัดดูความยาว ความกว้าง ของห้องเรียน โดยใช้ กระดานคำโดยไข่มบรทัด เริ่มให้นักเรียนทำแผนที่ห้องเรียนอย่าง ง่าย ๆ รวมทั้งชั้น ตอนต้นนั้นเป็นขั้นที่สำคัญซึ่งครูต้องพยายามนำให้ เพื่อให้นักเรียนได้ เลือกมาตราส่วนที่ถูกต้อง เรื่องมาตราส่วนมีความสำคัญในวิชาแผนที่ ให้เขียนเครื่องหมาย แสดงทิศเหนือปลายลูกศร ซึ่งชี้ไปทางทิศเหนือ ควรระบายสีด้วยสี หรือดินสอสี เพื่อให้ ง่ายแก่การสังเกต สอนให้นักเรียนทำคำอธิบายสีและเครื่องหมายต่าง ๆ ด้วย เมื่อทุกคน ทำเสร็จแล้วให้ลอง เอาแผนที่ไปเทียบกับกำแพง โดยใช้กำแพงหรือฝาคำนทิศเหนือตรงกับ ทิศเหนือของแผนที่

ขั้นต่อไปคือ ให้นักเรียนเติมรายละเอียดในแผนที่หรือแผนผังที่ละอย่าง 2 อย่าง เช่น ประตู หน้าต่าง เก้าอี้ โต๊ะเรียน ฯลฯ ข้อสำคัญที่สุดคือ พยายามทำให้แผนที่เรียบร้อย และเข้าใจได้ง่ายที่สุด แต่ควรเป็นแผนที่ที่ดึงดูดสายตาให้มากที่สุด แล้วให้นักเรียนทำแผนที่ หรือแผนผังที่สมบูรณ์ของสถานที่อื่น ๆ ต่อไป เช่น ทำแผนที่อาคารเรียน ทำแผนที่บริเวณ โรงเรียน ควรให้นักเรียนใคร่ครวญถึง เรื่องทิวทัศน์ให้ถูกต้องอยู่เสมอ จากนั้นให้ทำเครื่องหมาย เป็นคำอธิบายความหมายในแผนที่ พยายามทำอย่างถูกต้องและเรียบร้อยที่สุด แล้วจึงฝึกทำแผนที่ตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า แผนที่ เป็นบันทึกย่อ ซึ่งรวบรวมเอาความจริงหลายอย่าง เข้าไว้ การแสดงเรื่องราวและความจริงในแผนที่นั้น เขามักนิยมใช้เครื่องหมายต่าง ๆ แทน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสอนและแนะนำให้นักเรียนเข้าใจที่จะตีความหมายต่าง ๆ ในแผนที่ออกมาได้อย่างถูกต้อง.

ตัวอย่างการฝึกหัดสำหรับการ เรียนแผนที่

- ที่ตั้ง
1. จังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่ อยู่ทางไหนของประเทศไทย เป็นต้น
 2. ให้เส้นทาง (อาจจะเป็นทางรถยนต์ รถไฟ เรือ หรือเครื่องบิน) จากจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่ไปยังกรุงเทพมหานคร
 3. เขียนชื่อจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งติดต่อกับจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่ทั้ง 4 ทิศ
 4. ลงแม่น้ำ หรือทะเลสาบ หรือ มหาสมุทร ซึ่งผ่านหรือใกล้ เคียงกับจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่
 5. จังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่เป็นศูนย์กลางของอะไรบางอย่าง (สำคัญอย่างไร)
- ขนาด
1. เปรียบ เทียบขนาดของจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่กับกรุงเทพมหานคร
 2. เปรียบ เทียบขนาดของจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่กับจังหวัดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
 3. เปรียบ เทียบขนาดของจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่กับจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทย
 4. ขนาดของจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่คิดเป็นกิโลเมตร ซึ่งเป็นตัวเลขที่จำได้ง่าย

เส้นกั้นอาณาเขต

1. เส้นกั้นอาณาเขตมีลักษณะอย่างไร มีภูเขา แม่น้ำ ป่าคงอยู่ทางทิศไหน
2. มีฝั่งทะเลหรือไม่ เหมาะสำหรับเรือเข้าจอดขนส่งสินค้าเพียงใด

3. สังเกตดูเส้นกั้นอาณาเขต แล้วลองเปรียบเทียบความยาวกับขนาด และหาเหตุผลว่าทำไมยาวไป หรือสั้นไป

สิ่งสำคัญ

1. มีอำเภอใดที่ใหญ่บ้างในจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่
2. พอดีทราบจำนวนพล เมืองของแต่ละอำเภอหรือไม่
3. สังเกตที่ตั้งของอำเภอนอก ๆ ออกไปว่ามีความสัมพันธ์กับอำเภอเมืองอย่างไร

ภูมิประเทศ

1. ให้อธิบายสีน้ำตลบริเวณภูเขา
2. ให้อธิบายสีเขียวในบริเวณที่เป็นที่ราบ
3. ให้อธิบายสีฟ้าในบริเวณที่เป็นทะเล หรือมหาสมุทร
4. ให้อธิบายแม่น้ำ หรือแอ่งน้ำสำคัญในแผนที่
5. ให้อธิบายลักษณะทั่ว ๆ ไปของภูมิประเทศ

การคมนาคม

1. ถนนสายสำคัญที่ผ่านมีกี่สาย คิดต่อไปยังจังหวัดอะไรใดบ้าง
2. มีสายการบินผ่านหรือไม่ สัปดาห์ละกี่ครั้ง
3. การคมนาคมทางน้ำมีหรือไม่ ถ้ามีทำกันอย่างไร

การอาชีพ

1. อาชีพของพลเมืองที่สำคัญ คืออะไร
2. ส่วนไหนของจังหวัดที่มีการทำนามากที่สุด
3. ยานไหนที่มีการอุตสาหกรรมมาก

สิ่งสำคัญที่ครูสอนควรจำไว้ก็คือ ครูต้องสอนสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนที่สุดเสียก่อน แล้วจึงค่อยสอนสิ่งที่อยู่ไกลตัวนักเรียนออกไปเรื่อย ๆ และในการสอนแผนที่นั้น ครูไม่ควรอย่างยิ่งที่ให้นักเรียนเริ่มบทเรียนด้วยการวาดแผนที่ประเทศไทย การเริ่มเช่นนี้ จะทำให้นักเรียนไม่รู้เรื่องแผนที่อันแท้จริงเลย แต่ถ้าหากครูได้เตรียมการสอนแผนที่มาเป็นขั้น ๆ จนพร้อมแล้ว เมื่อนักเรียนแผนที่จะเป็นสิ่งสนุกสนานมากสำหรับนักเรียน

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การดำเนินการสอนแผนที่นั้นจะมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สอนเรื่องทิศทั้ง 4 ให้นักเรียนเข้าใจแม่นยำเสียก่อน ซึ่งหมายถึงทิศตามความ

เป็นจริงและทิศในการอ่านแผนที่

2. สอนแผนผังของห้องเรียน ให้นักเรียนรู้จักการวัดความกว้างยาวเป็นเส้นก่อน แล้วฝึกการเขียนแผนผังให้เหมาะสมกัน นั่นก็คือสอนเรื่องมาตราส่วน
3. ฝึกการเขียนแผนผังที่ตั้งของโรงเรียน
4. ฝึกการเขียนแผนผังของหมู่บ้านที่นักเรียนอาศัยอยู่
5. สอนแผนที่ประเทศไทย แสดงรูปร่าง ขนาด ลักษณะภูมิประเทศ ภาคต่าง ๆ โดยใช้แผนที่โครงร่างประกอบการสอน แล้วจึงฝึกลงตำแหน่ง เครื่องหมาย ต่าง ๆ ในแผนที่ ฯลฯ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเสริฐ วิทยารัฐ, "การเริ่มสอนแผนที่," จันทร์ เกษม, ฉบับที่ 35
(กรกฎาคม-สิงหาคม, 2503), หน้า 16-21 และ 47.

หน่วยที่	1	ฉันเป็นคนไทย
ตอนที่	2	การปกครองท้องถิ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษา สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา เรื่อง การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยที่ 1 ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นหน่วยเสนอแนะการ สอน สร้างขึ้นเพื่อจะช่วยในการ เตรียมการสอนของครู เรื่อง การปกครองท้องถิ่น ซึ่งมี เนื้อหาลำดับ ครอบคลุม หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ ในการสอน เรื่องนี้ ครูสอนควร เน้นความสำคัญ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการ อยู่ร่วมกันในชุมชน ให้ นักเรียนได้ เรียนรู้ เกี่ยวกับหน้าที่ของหัวหน้าในแต่ละสถาบันนับตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงระดับ ประเทศ ให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของชาวบ้าน ฉะนั้นในการสอนของครูจึงควร เลือกกิจกรรม ที่จำเป็นในการฝึกทักษะทางสังคมแก่นักเรียน ก่อให้เกิดความคิดและการรู้จักแสดงความคิด เห็น รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความ สำคัญ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการ อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข มุ่งให้นักเรียนใคร่รู้หน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ และให้ทราบขอปฏิบัติเกี่ยวกับหน้าที่ของตนที่พึงกระทำ เพื่อให้ชุมชน ที่ตนอยู่เจริญก้าวหน้า

เวลาที่ใช้ในการสอนเรื่องนี้ อาจใช้เวลา 2 หรือ 3 ช่วงเวลาตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึง เนื้อหา และเวลา ซึ่งจะยึดหยุ่นไปตามที่ครูเห็นสมควร เกี่ยวกับความ มุ่งหมายหากครูแบ่งการสอนออกเป็นช่วง ๆ ในแต่ละช่วง เวลาอาจ เลือกความมุ่งหมายเพียง 2 - 3 ข้อ แล้วเลือกกิจกรรมที่ได้เสนอไว้ให้สอดคล้องกัน แบบจำลองการสอนเรื่องนี้จะ ใช้ควบคู่ไปกับหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษา 3 หน่วยที่ 1 ตอนที่ 2 เรื่อง การปกครองท้องถิ่น หน้า 21 - 34.

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบขนาดของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด ได้ถูกต้อง
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกหน้าที่ของหัวหน้าระดับต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด อัยการจังหวัด อนามัยจังหวัด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และอื่น ๆ

3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการแสดงความคิดเห็น หาทางช่วยเหลือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถเขียนและมีความรู้สึกสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะ เป็นประชาชนคนหนึ่งว่าควรจะทำอย่างไรจึงจะดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างสงบสุข
5. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขว่าจะต้องมีระเบียบ มีหัวหน้า ชวบ้านและข้าราชการต้องร่วมมือกันสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น
6. เพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนชุมชน
7. เพื่อให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญก้าวหน้า

แนวคิด

ทุกชุมชนจำเป็นต้องมีระเบียบในการอยู่ร่วมกัน และต้องมีหัวหน้า เพื่อดูแลทุกข์สุขหรือช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ

ทุกคนเป็นเจ้าของชุมชน ทุกคนต้องทำหน้าที่ให้เกิดประโยชน์

เมื่อมีปัญหา เราต้องพยายามช่วยตัวเองแก้ปัญหาให้ถึงที่สุด

ข้าราชการและประชาชนต้องร่วมมือกันสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชน

คนไทยทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ เราเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นตัวแทนของเราในการออกกฎหมาย รักษาสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยส่วนรวม

รัฐบาลพยายามขยายการระดมความคิดเห็นให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

เนื้อหาสังเขป

เราอาศัยอยู่ในบ้านกับพ่อแม่พี่น้อง มีพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวดูแลทุกข์สุขของเรา บ้านของเราตั้งอยู่ใกล้กับเพื่อนบ้าน หลาย ๆ บ้านรวมกันเป็นหมู่บ้าน เมื่อเราอยู่รวมกันมากขึ้น ต้องมีระเบียบในการอยู่ร่วมกัน เมื่อมีปัญหา เช่น มีโจรผู้ร้ายมาลักขโมยสัตว์เลี้ยงของเรา หรือมีเรื่องทะเลาะกัน หัวหน้าหมู่บ้านคือผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้คุ้มครองตัดสิน ช่วยเหลือ ดูแลทุกข์สุขของเรา

หลายหมู่บ้านรวมกันเป็นตำบล ซึ่งมีคนมากกว่า 2,000 คน ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมแม่น้ำ ภูเขา มีกำนันเป็นหัวหน้าตำบล ทำหน้าที่รับผิดชอบ คุ้มครอง ช่วยเหลือ ชาวบ้านในตำบล

หมู่บ้านและตำบลของเราสงบสุขได้ เมื่อทุกคนคิดว่าเราเป็นเจ้าของหมู่บ้าน ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตน เช่น ทำงานบ้าน ชยันต์มาหากิน รักษาความสะอาดในบ้านและนอกบ้าน ช่วยป้องกันน้ำท่วม ป้องกันไฟไหม้ และไม่ก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เช่น ไม้ซิมของของผู้อื่น

เมื่อชาวบ้านมีปัญหาในการทำมาหากิน เราต้องช่วยตัวเองก่อน หากสุดความสามารถก็ร่วมมือกันแก้ปัญหา ถ้าแก้ไม่ได้ ผู้ใหญ่บ้านจะช่วยเหลือ หรือไปขอความช่วยเหลือจากทางราชการต่อไป

หลายตำบลรวมกันเรียกว่า อำเภอ มีที่ว่าการอำเภอเป็นศูนย์กลาง เป็นสถานที่ช่วยเหลือรับใช้ประชาชน อำเภอมีนายอำเภอเป็นหัวหน้า และมีเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ช่วยเหลือนายอำเภอทำงานด้านต่าง ๆ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุข

เจ้าหน้าที่ทุกคน มีหน้าที่ออกไปช่วยเหลือประชาชนตามหมู่บ้าน และประชาชนก็ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในที่ว่าการอำเภอ เช่น ไปนอกเล่าความเดือดร้อน ไปทำทะเบียนบ้าน รับหมายเรียกเข้ารับเกณฑ์ทหาร และทำบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น

อำเภอหลายอำเภอรวมกันเรียกว่า จังหวัด มีศาลากลางจังหวัดเป็นศูนย์กลาง ช่วยเหลือและรับใช้ประชาชน มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้ารับผิดชอบในการดูแลประชาชนทั้งจังหวัด มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ช่วยกันทำงานเพื่อความสุขของประชาชน และเพื่อความเจริญของท้องถิ่น

ชาวบ้านสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยการเลือกตั้งผู้แทนของหมู่บ้านไปเป็นคณะกรรมการของอำเภอ และจังหวัด โดยทางราชการร่วมมือจัดแบบเทศบาล และ สหวิทยาเขต

หลายจังหวัดรวมกันเป็น ภาค เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ทุกภาครวมกันเข้าเป็นประเทศไทย ผู้ที่รับผิดชอบดูแลคนไทย คำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข คือ คณะรัฐบาล มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า และมีรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ รับผิดชอบหรือรับใช้ประชาชน

คนไทยสามารถมีส่วนร่วมช่วยเหลือและปกครองตนเองได้ โดยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่แทนในสภานิติบัญญัติ เพื่อเป็นตัวแทนของเราในการออกกฎหมาย อันเป็นระเบียบ สร้างความสงบสุขในสังคม พิทักษ์รักษาสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยส่วนรวม.

ปัญหาถกเถียง

1. ถ้าชาวบ้านทั้งตำบลมีความเดือดร้อน ผู้ที่ต้องแก้ปัญหานั้นมีใครบ้าง
2. ข้าราชการในท้องถิ่นมีหน้าที่สำคัญอย่างไร
3. ข้าราชการในท้องถิ่นกับประชาชนสัมพันธ์กันอย่างไร
4. ถ้าประชาชนในภาคเหนือไม่สามารถทำนา ทำไร่ได้อย่างไค้ผล เพราะดินไม่ดี และมีแมลงลงกินพืชผลหมด ใครบ้างจะต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในเรื่องนี้
5. เราต้องปฏิบัติตัว เช่นไรจึงจะทำให้หมู่บ้านของเราสงบสุข และเจริญก้าวหน้า
6. เราจะเลือกผู้แทนราษฎรที่มีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อเป็นตัวแทนของเรา
7. ทำไมเราจึงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
8. หากท่านได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร ท่านจะทำอะไรให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนใดบ้าง

หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. การปกครองของไทย ไทยวัฒนาพานิช, 2515.
2. การควบคุมของประชาชนในการปกครองระดับท้องถิ่น วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, ตุลาคม 2510.

3. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น วารสารสามัญศึกษา, สิงหาคม 2510.
4. เทศบาล วารสารวิสามัญศึกษา, มิถุนายน 2510.

สำหรับนักเรียน

1. แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
2. แบบเรียนสังคมศึกษา เมืองที่เราอยู่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 องค์การค้ำคูณสภา, 2514.
3. แบบเรียนสังคมศึกษา บ้านเมืองของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2517.
4. หนังสืออ่านเพิ่มเติม สังคมศึกษา ชีวิตที่มีสุข ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2515.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เรื่อง สังคม กฎหมาย และการปกครอง จากวิทยาสาร ปีที่ 24 ฉบับที่ 34 (8 กันยายน, 2516)
2. เรื่อง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากหนังสืออ้างอิงภูมิศาสตร์ประเทศไทยมัธยมศึกษา
3. เรื่อง การปกครองในสมัยปัจจุบัน จากโครงการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แหล่งวิทยาการ

1. ประเภทบุคคล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าต่อนามัยประจำตำบล แพทย์ประจำตำบล นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กสิกรรมอำเภอ ป่าไม้อำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานเทศบาล สุขาภิบาล ฯลฯ เป็นต้น
2. ประเภทสถานที่ เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประจำอำเภอ จังหวัด สถานีอนามัยประจำตำบล สำนักงานเทศบาล สุขาภิบาล ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด สถานีตำรวจ ภูธร หรือที่ทำการ หรือหน่วยราชการอื่น ๆ ฯลฯ

อุปกรณ์

1. บัตรคำ แถบประโยค เช่น คำว่า อนามัยจังหวัด ผู้ใหญ่บ้าน ป่าไม้อำเภอ รัฐมนตรีว่าการคลัง ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ดูแลช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ควบคุมฐานะการเงินของชาติ
2. แผนที่โครงร่างแสดงอาณาเขตภาคต่าง ๆ จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย
3. แผนที่จังหวัด แสดงอาณาเขตของอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านต่าง ๆ

4. แผนภูมิแสดงว่าหลายกร วมคร้วรวมกัน เป็นหมู่บ้าน หลายหมู่บ้านรวมกัน เป็นตำบล หลายตำบลรวมกัน เป็นอำเภอ หลายอำเภอรวมกัน เป็นจังหวัด ฯลฯ
5. หนังสือพิมพ์รายวัน
6. ภาพผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด และบุคคลในคณะรัฐบาล ชุคปัจจุบัน
7. ภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้าน
8. หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
9. พจนานุกรม
10. ภาพบุคคลในครอบครัว สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน หมายเรียก เขารับเกณฑ์ทหาร
11. แผนภูมิการปกครอง
12. ภาพที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ศาลจังหวัด สถานีตำรวจภูธร และ สถานที่ราชการอื่น ๆ
13. หนังสือคู่มือประชาชน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เพลง

เพลง โลกของเรา

พวกเราทุกคนมีบ้าน

หลาย ๆ หมู่บ้าน	ก็เป็นตำบล
หลาย ๆ ตำบล	ก็เป็นอำเภอ
หลาย ๆ อำเภอ	ก็เป็นจังหวัด
หลาย ๆ จังหวัด	ก็เป็นประเทศ
หลาย ๆ ประเทศ	คือโลกของเรา.

เพลง เยาวชนไทย

(สร้อย) เยาวชนชาติไทย ต้องหยิ่งในความ เป็นไทย

ชีวิตจิตใจอย่าให้ใครคุมมัน (ซ้ำ)

เยาวชนไทยนั้นต้อง เป็นไทยทุกเมื่อ จะอยู่เหนืออยู่กลางหรือทางใด
แม่จะถือศาสนาใด ๆ เกิดเป็นไทยต้อง เป็นไทยอยู่ด้วยกัน

(สร้อย)

เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ชาติ ศาสนา มหากษัตริย์ ซื่อสัตย์มั่น
จงทำดี จงทำดีไว้ชั่วชีวิต สิ่งสำคัญเพื่อมุ่งให้ชาติไทยเจริญ

(สร้อย)

เล่นสนุก (เกม)

เกมทำตามพี่

วิธีเล่น ครูอธิบายวิธีเล่น โดยขั้นแรกให้หัวหน้าชั้นเป็นคนทำ โดยการแสดงอาการอะไร
ก็ได้ แล้วนักเรียนคนอื่น ๆ ก็ทำตามทุกอย่างที่หัวหน้าทำ เช่น ยกมือไหว้
ยืนตรง กระโดด ใครทำช้ากว่า เพื่อนก็ให้คนที่ทำช้านั้น ออกมาเป็นผู้ทำ แล้ว
ให้นักเรียนคนอื่น ๆ ทำตามบ้าง เป็นการ เปลี่ยนบทบาทใหญ่ขึ้นได้มีโอกาสนี้เป็น
ผู้นำบ้าง เปลี่ยนกันไปเรื่อย ๆ เกมนี้เป็นการฝึกการ เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี แล้ว
ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า ได้อะไรจากการ เล่นเกมนี้.

คำใหม่

การปกครอง	กำหนด	การครองชีพ	กสิกรรมอำเภอ	กระทรวง
กลาโหม	ข้าราชการ	คุ้มครอง	คณะกรรมการ	ชุมชน
คดีสิน	ตำบล	ทะเลาะ	ทหาร	ชนวน
คดียุติธรรม	ทะเลาะ	ทหาร	ชนวน	นายอำเภอ
นายกรัฐมนตรี	บัตรประจำตัวประชาชน	ปัญหา	ปลัดอำเภอ	ประชาธิปไตย
ผู้ใหญ่บ้าน	ผู้ว่าราชการจังหวัด	ผู้แทนราษฎร	พิทักษ์	มหาดไทย
ระเบียบ	รัฐบาล	รักษาดินแดน	ศึกษาธิการ	ศัตรู
สาธารณสุข	สถานศึกษา	สิทธิ	หมู่บ้าน	สร้างสรรค์
อาณาเขต	อนามัย	อาสาสมัคร		

กิจกรรมเสนอแนะ

1. นักเรียนเล่าเรื่องการดำรงชีวิตในครอบครัวของตนให้เพื่อนฟังว่า แต่ละคนในครอบครัวของตนทำหน้าที่อะไรบ้าง
2. นักเรียนเล่าเรื่องข่าวที่น่าสนใจของท้องถิ่น หรือของประเทศ จากวิทยุหรือหนังสือพิมพ์
3. นักเรียนอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์
4. ศึกษาสมาชิกในครอบครัวให้นักเรียนบอกว่าเป็น พ่อ แม่ ลูก แต่ละคนทำหน้าที่อะไรบ้าง
5. ศึกษาแผนภูมิแสดงระบบสังคม เริ่มจากครอบครัว ถึงจังหวัด ภาค ประเทศ ฯลฯ
6. ศึกษาแผนภูมิประเทศไทย แผนภูมิแสดงการปกครอง
7. สนทนาซักถามความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ แผนภูมิ และแผนที่
8. นักเรียนอ่าน และตีความหมายในแผนภูมิและแผนที่
9. ครูอธิบายแผนภูมิและแผนที่
10. นักเรียนศึกษาค้นคว้าในสมุด
11. นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และเอกสารเสริมประสบการณ์
12. แบ่งกลุ่มนักเรียนอภิปรายปัญหาภาค
13. นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มรายงานผลการอภิปรายหน้าชั้น ครูคอยแนะนำเพิ่มเติม
14. ครูเขียนแผนที่โครงร่างประเทศไทยแบ่งเป็นภาค
15. นักเรียนออกมาเขียนชื่อภาคต่าง ๆ ลงในแผนที่
16. นักเรียนเปรียบเทียบขนาดของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด
17. สะสมภาพบุคคลสำคัญของท้องถิ่น ประเทศ และสถานที่สำคัญ
18. เขียนข่าวท้องถิ่น
19. ช่วยกันจัดป้ายนิเทศแสดงระบบการบริหารส่วนท้องถิ่น
20. เชิญ ครู นักเรียนชั้นอื่นมาชมป้ายนิเทศ
21. เชิญวิทยากรมาบรรยาย
22. พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์บริเวณชุมชน สถานที่ราชการต่าง ๆ

23. สัมภาษณ์วิทยากร
24. ประกาศเรียงความเรื่อง "ชุมชนชนของชาวเรา"
25. ศึกษาความหมายของคำใหม่ จากหนังสือแบบเรียนในคำที่เกี่ยวข้องกับ ความหมาย และการสะกด
26. ร่วมกันร้อง เพลง "โลกของเรา" และ "เยาวชนไทย"
27. แข่งขันกันเขียนชื่อบุคคล และหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ สถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน
28. แนะนำสถานที่และเวลาที่นักเรียนจะไปติดต่อแหล่งวิทยากร และวิธีการติดต่อ
29. ช่วยกันค้นหาความคิดสำคัญของเรื่องที่เรียน แล้วเขียนติดป้ายนิเทศไว้
30. เล่นเกม ทำความดี
31. ทำแบบฝึกหัดประกอบบทเรียนตามสมควร
32. ช่วยกันเล่าเรื่องที่เรียนมาทั้งหมด
33. เล่นบทบาทสมมติผู้ใหญ่บ้านประชุมลูกบ้าน หรือกำนันประชุมลูกบ้าน นายอำเภอประชุมชาวบ้าน หรือ การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. ครูศึกษาพบบุคคลในครอบครัว ตามนักเรียนเกี่ยวกับบุคคลในภาพว่าเป็นใครบ้าง แล้วให้นักเรียนเล่า เรื่องการดำรงชีวิตในครอบครัวของตนให้เพื่อนฟังว่ามีใครบ้าง และแต่ละคนในครอบครัวของตนทำงานอะไรบ้าง
2. คิดแผนภูมิแสดงระบบสังคม และแผนภูมิแสดงการปกครอง
3. นักเรียนอ่าน และตีความจากแผนภูมิ
4. ซักถามความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแผนภูมิ
5. ครูอธิบายเพิ่มเติม
6. นักเรียนคัดแผนภูมิลงในสมุด
7. ร่วมกันร้อง เพลง "โลกของเรา"
8. นักเรียนแต่ละคนอ่านหนังสือในใจ เป็นรายบุคคล เรื่องการปกครองท้องถิ่น จากหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
หน้า 21 - 28

9. แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม เพื่ออภิปรายปัญหาหน้าถึก กลุ่มละ 1 ปัญหา ให้ความเวลาประมาณ 6 นาที แล้วนักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น ครูคอยแนะนำและช่วยเหลือ
10. เขียนแผนที่โครงร่างประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ บนกระดานดำ ให้นักเรียนสังเกตและเปรียบเทียบขนาดของตำบล หมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด นักเรียนเขียนชื่อภาคต่าง ๆ ลงในแผนที่โครงร่าง
11. ทำฉลากปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอภิปรายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชนในท้องถิ่น สรุปด้วยการเทียบบัตรคำ และแถบประโยค เช่น

อนามัยจังหวัด

ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันรักษาโรค

ผู้ใหญ่บ้าน

ดูแลช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน

ป่าไม้อำเภอ

ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้

รัฐมนตรีว่าการคลัง

ควบคุมรักษาฐานะการเงินของชาติ

12. ตีภาพบุคคลในท้องถิ่น แล้วซักถามนักเรียนว่าเป็นภาพใครบ้าง ทำหน้าที่อะไร ให้นักเรียนออกมาเขียนชื่อบุคคล และหน้าที่
13. จัดแสดงบทบาทสมมติเป็นการประชุมชาวบ้าน โดยสมมตินักเรียนคนหนึ่ง เป็นนายอำเภอ และนักเรียนคนอื่น ๆ เป็นเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ร่วมประชุมกับชาวบ้าน เช่น ป่าไม้อำเภอ กสิกรรมอำเภอ ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และชาวบ้าน
14. ร้องเพลง เขาวงกตไทย
15. เล่นเกม ทำตามพี
16. ตีภาพบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลชุดปัจจุบัน ให้นักเรียนสังเกตและจำชื่อไว้
17. ครูถามนักเรียนให้นักเรียนบอกชื่อ และเขียนชื่อบุคคลดังกล่าว พร้อมทั้งหน้าที่ ภารกิจเพิ่มเติม
18. ให้นักเรียนบางคนออกมาอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับการประชุมคณะรัฐมนตรี และการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนและข้าราชการ

19. ให้นักเรียนแข่งขันกันเขียนชื่อบุคคล หน้าที่ และสถานที่ที่นักเรียนได้เรียนไปแล้ว
ในบทเรียนนี้
20. ให้นักเรียนช่วยกันคิด และค้นหาความคิดสำคัญของ เรื่องที่เรียน แล้วเขียนนำไป
ติดป้ายนิเทศ
21. จัดป้ายนิเทศ เกี่ยวกับ เรื่องที่เรียน
22. ให้นักเรียนนำแบบฝึกหัด
23. ประเมินผล โดยดูจากผลงาน ความร่วมมือ ความเอาใจใส่และทดสอบ.

แบบทดสอบ

ก. จงเขียนเครื่องหมายถูก (✓) ทับหัวข้อ ก. หรือ ข. หรือ ค. เพียงหัวข้อเดียวใน
แต่ละข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. ข้อใดเป็นการจัดลำดับที่ถูกต้องที่สุด?
 - ก. ตำบล หมูบาน อำเภอ จังหวัด
 - ข. หมูบาน ตำบล จังหวัด อำเภอ
 - ค. หมูบาน ตำบล อำเภอ จังหวัด
2. ถ้าประเทศของเราถูกชาติรุกราน เราควรทำอย่างไร?
 - ก. อพยพหนี
 - ข. เขาข้างชาติก็เพื่อจะไ้ไ้ใหญ่
 - ค. ช่วยป้องกันประเทศอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. บุคคลต่อไปนี้ ใครมีหน้าที่ช่วยเหลือหมู่บ้าน?
 - ก. ตำรวจ
 - ข. ชาวนา
 - ค. พ่อค้า
4. นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไรต่อหมู่คณะ?
 - ก. ต่างคนต่างอยู่
 - ข. ฟังพาทอาศัยกัน
 - ค. พยายามให้ผู้อื่นช่วยเรา

5. เราจะเลือกหัวหน้าชั้นโดยวิธีใดจึงจะดี?

- ก. ให้เด็กที่เรียนเก่ง เลือก
- ข. ให้ครูใหญ่ครูน้อยช่วยกันเลือก
- ค. ให้ครูและนักเรียนช่วยกันเลือก
- ข. จงเขียนชื่อนักเรียน บ้านเลขที่ ที่อยู่ไหน อยุ่ที่ไหน จนถึงชื่อประเทศด้วย
- ค. จงเขียนความคิดสำคัญ ที่นักเรียนได้จากการเรียน เรื่อง การปกครองท้องถิ่น
- ง. นักเรียนจะมีส่วนช่วยในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่เจริญก้าวหน้า และมีความสุขได้อย่างไร? อธิบาย
- จ. จงเอาหมายเลขหน้าข้อความทางซ้ายมือไปใส่ในวงเล็บหน้าข้อความทางขวามือให้ถูกต้อง และเหมาะสมกัน

1. กำนัน	(.....)	กระทรวง
2. นายกรัฐมนตรี	(.....)	รัฐบาล
3. กลาโหม	(.....)	หมู่บ้าน
4. ผู้ใหญ่บ้าน	(.....)	ครอบครัว
5. พ่อ	(.....)	ตำบล
	(.....)	อำเภอ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสาร เสริมประสบการณ์

เรื่อง สังคม กฎหมาย การปกครอง

วันที่ 1 พฤษภาคม เป็นวันเปิดเรียน

เด็กหญิงแก้ว ตาคี รีบไปโรงเรียนแต่เช้า แก้วดีใจกับการที่โรงเรียนเปิด เธอจะได้ไปโรงเรียน

ทุกวัน

วันนี้เป็นวันแรก นักเรียนยังไม่เรียนหนังสือ ครูจึงไม่ได้อสอนอะไร แต่ครูให้นักเรียนช่วยกันกวาดห้องเรียน

ขณะที่แก้วกำลังกวาดห้องเรียน แก้วเห็นมดกลุ่มหนึ่งช่วยกันทำงานอย่างขยันขันแข็ง แก้วจึงเรียกเพื่อน ๆ มาดู ครูก็มาด้วย ครูถามพวกเราว่า นักเรียนเห็นไหม มดกำลังทำอะไรกันอยู่ เด็กชายจอยตอบว่า มดแดงกำลังช่วยกันทำรังครับ

มันช่วยกันยังงัยจอย ครูถาม
มดมันช่วยกันขนไม้ เศษดินมาทำรังครับ
มดมันช่วยกันมากไหม ครูถามต่อ
มันมาช่วยกันเป็นพัน ๆ ตัวเลยครับ

ใครบ้างว่าทำไมมดต้องมาช่วยกันมากมาย
ไม่มีใครตอบได้ หนูแก้วจึงตอบว่า

มดมาช่วยกันมาก เพราะมันอยากสร้างรังให้ใหญ่โตแข็งแรง จะได้อยู่รวมกันมาก ๆ จะช่วยให้มันอยู่กันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีความสุข ถ้ามดแต่ละตัวต่างทำรังของตัวเอง มันก็จะสร้างรังให้ใหญ่โตแข็งแรงไม่ได้ และไม่มีควมมั่นคงปลอดภัย

มดมาช่วยกันทำรังใหญ่ ๆ และรวมกันอยู่เป็นกลุ่มอย่างนี้ เขาเรียกว่าอะไรรู้ไหม
คราวนี้ไม่มีใครตอบได้

เขาเรียกว่า สังคม

สังคมก็คือที่ที่คนหลาย ๆ คนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม อย่างรังของมด

มีมดหลายพันตัว เราเรียกว่า สังคมมด

เราหันมาดูคนบ้าง คนเราอยู่รวมกันเหมือนมดไหม
เหมือนกะ หนูแก้วตอบ

คนมาอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่ม เป็นสังคม เหมือนแมด

โรงเรียน เป็นสังคมของนักเรียนหลาย ๆ คนที่มา เรียนร่วมกัน

หมู่บ้าน เป็นสังคมของชาวบ้านหลาย ๆ บ้านมารวมกัน

เรามองคุณต่อไป นอกจากคนที่ช่วยกันจน เสร็จไม่ เศษดินมาทำรังแล้ว ยังมีพวกอื่น ๆ อีกไหม

มีค่ะ เด็กหญิงสวิง ตอบ

ยังมีอีกสองพวก พวกหนึ่งคอยขนอาหารมาเลี้ยงพวกทำงาน และอีกพวกหนึ่ง เป็นทหาร คอยป้องกันคนอื่นมารังแก

นักเรียนเห็นไหม มดแบ่งออกเป็นพวก ๆ ช่วยกันทำงาน มันแบ่งว่าใครจะทำรัง ใครจะหาอาหาร ใครจะเป็นทหาร เวลามันทำงานก็มีระเบียบ มันเดินแถวเป็นเส้นตรง มีใคร เห็นมดเดินชนกัน หรือแย่งกันกินไหม

ไม่มีเลยครับ นักเรียนตอบ

นี่แหละ การที่มดหลาย ๆ ตัวมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มันต้องมีระเบียบ มีข้อบังคับ ใ้บังคับ ทุกตัวทำตาม มันจะใคร่ไม่เดินชนกัน หรือแย่งกันทำงาน หรือแย่งกันกิน

โรงเรียนของเราเป็นสังคมของนักเรียนหลาย ๆ คนมาเรียนร่วมกัน โรงเรียนก็ต้องมีระเบียบข้อบังคับอีกะครู เรายุถามครู

ใช่ โรงเรียนของเรามีระเบียบข้อบังคับ เช่น เข้าเรียนพร้อมกันเวลา เก้าโมง พักเรียนเวลาเที่ยง นักเรียนต้องช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียน ถ้าไม่มีข้อบังคับหรือมีแต่คนไม่เชื่อฟัง นักเรียนจะเรียนร่วมกันได้ไหม

ไม่ได้ค่ะ แก้วตอบอีก ถ้าโรงเรียนไม่มีระเบียบข้อบังคับ นักเรียนจะมาเรียนที่ชั่วโมงก็ได้ ใครจะวิ่งเล่น ใครจะส่งเสียงดังหรือเวลาเรียนมีคินวิ่งเล่น มีคนเรียน มีคนกินขนม ครูคนเดียวก็นสอนหนังสือไม่ได้

หมู่บ้านเป็นที่รวมของชาวบ้านหลาย ๆ บ้าน

หมู่บ้านก็ต้องมีระเบียบข้อบังคับใช้ไหม

ใช่ครับ นักเรียนตอบ ข้อบังคับนี้มีอะไร

เด็กหญิงแก้วตอบว่า ข้อบังคับนี้เป็นการห้ามขโมยของของคนอื่น

ห้ามรังแกคนหรือฆ่าคน

ถ้าใครทำก็ถือว่าทำผิดขงกับของหมู่บ้าน

ก็มาก แตน ครอบุม แล้วขงขงกับของหมู่บ้านนี้เราเรียกว่าอะไร

เราเรียกว่า กฎหมาย ค่ะ

นักเรียนเห็นมคควใหญ่ ๆ หัวโตนี้ไหม

เห็นครับ

มคควโต ๆ มันทำหน้าที่อะไรรูไหม

มันเป็นหัวหน้าค่ะ แกวคอบ มันจะปกครองมคควอื่น ๆ ให้ช่วยกันทำงาน ไม่รังแกคนอื่น

ทำตำระเบียบขงขงกับ คือ กฎหมาย ของมคควครับ

ก็ราวนี้ ทอง เรียนเรามีหัวหน้าไหม

มีครับ เรามีหัวหน้าชั้นคอบปกครองรักษาระเบียบของทอง เรียน

ในหมู่บ้านหละ

ในหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บคนเป็นหัวหน้าชาวบ้าน คอบปกครองรักษาระเบียบของหมู่บ้านให้เป็น

ไปตามกฎหมาย ถ้าเรามีกฎหมาย มีผู้ใหญ่บ้าน เวลามีคนมาฆ่าพี่ชายเราตาย เราจะทำยังไง

เราต้องไปบอกผู้ใหญ่บ้าน และตำรวจให้ไปจับคนฆ่าครับ เบียบคอบ

เราไปยิงคนที่ฆ่าพี่ชายเราเองได้ไหม

ไม่ได้ครับ คนที่ฆ่าพี่เราทำผิดกฎหมาย

เราต้องไปบอกผู้ใหญ่บ้านและตำรวจซึ่งเป็นผู้รักษากฎหมายไปจับ

ถ้าเราไปฆ่าเขาเอง ญาติพี่น้อง เขาอาจตามฆ่าเราบ้าง

ฆ่ากันไป ฆ่ากันมา เราก็อยู่ไม่ได้

ก็มาก เบียบ ครอบุม.

เอกสาร เสริมประสบการณ์
เรื่อง การปกครองสมัยปัจจุบัน

แต่ก่อนการปกครองของไทย เป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือพระเจ้าแผ่นดินทรงดำเนินการปกครองด้วยพระองค์เอง พระองค์มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหาร การปกครองแต่เพียงผู้เดียว การปกครองแบบนี้ได้เปลี่ยนมาเป็นแบบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475

ประเทศไทยปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เรียกว่า "อำนาจอธิปไตย" ซึ่งมาจากปวงชนชาวไทย การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยได้แบ่งอำนาจออกเป็น 3 อย่าง ซึ่งปวงชนชาวไทยได้มอบให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้ คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจในการออกกฎหมาย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้ทางรัฐสภา เรียกว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง มีหน้าที่ออกกฎหมาย เมื่อพระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธยแล้ว กฎหมายนั้นก็ใช้บังคับได้
2. อำนาจบริหาร คืออำนาจในการบริหารกิจการของประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้ทางคณะรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะ
3. อำนาจตุลาการ คืออำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้ทางศาล

การบริหารประเทศ ในการปกครองประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะ บริหารราชการแทนพระองค์ การบริหารประเทศแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การบริหารส่วนกลาง
2. การบริหารส่วนภูมิภาค
3. การบริหารส่วนท้องถิ่น

1. การบริหารส่วนกลาง คือการบริหารทั่ว ๆ ไป ซึ่งจัดแบ่งออกเป็นกระทรวง แต่ละกระทรวงมีรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าขึ้นต่อนายกรัฐมนตรี กระทรวงต่าง ๆ ในปัจจุบันมี 12 กระทรวง คือ

1. สำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะเทียบเท่ากระทรวง มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารทั่ว ๆ ไปที่นอกเหนือจากกระทรวงอื่น
 2. กระทรวงกลาโหม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมสร้าง เสริมกำลังรบ และป้องกันศัตรูที่จะมาทำลายประเทศ
 3. กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน และรักษาความสงบภายในประเทศ
 4. กระทรวงการต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการติดต่อตกลงทำสนธิสัญญากับต่างประเทศและดูแลบุคคลที่ไปอยู่ต่างประเทศ
 5. กระทรวงการคลัง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเก็บภาษีอากร รักษาเงินและการใช้จ่ายเงินของประเทศ
 6. กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ
 7. กระทรวงพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การคุ้มครองการค้าขายสินค้าทั้งในและต่างประเทศ
 8. กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมความสะอาด การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ
 9. กระทรวงคมนาคม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้าง รักษาถนนหนทาง และควบคุมการคมนาคม
 10. กระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ การส่งเสริมสินค้า และการอุตสาหกรรม
 11. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม ความสะดวกงาน การเพาะปลูก การป่าไม้ การชลประทาน การประมง ปศุสัตว์ ป่าไม้และพัฒนาที่ดิน
 12. กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุม การพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย
2. การบริหารส่วนภูมิภาค เพื่อให้รัฐบาลสามารถดูแล บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ให้ได้ละติยั้งขึ้น รัฐบาลจึงแบ่งประเทศออกเป็น 71 จังหวัด จังหวัดแบ่งออกเป็นอำเภอ

อำเภอแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน แต่ละระดับให้มีหัวหน้าควบคุมดูแล
ทุกข์สุขของราษฎร และปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล และมีหน้าที่ ดังนี้

1. จังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้า ทำหน้าที่บังคับทุกข์บำรุงสุขของราษฎรใน
จังหวัด ดูแลการปฏิบัติงานของอำเภอ

2. อำเภอ มีนายอำเภอเป็นหัวหน้า ทำหน้าที่บังคับทุกข์บำรุงสุขของราษฎรในอำเภอ

3. การบริหารส่วนท้องถิ่น คือการบริหารที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการ
แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วยสภาจังหวัดทำหน้าที่พิจารณาใช้จ่ายเงินส่วน
จังหวัดในการทำนุบำรุงกิจการต่าง ๆ ในจังหวัด

2. องค์การเทศบาล คือการปกครองที่ประชาชนในท้องถิ่น เลือกผู้แทนของตนเป็นสมาชิก
สภาเทศบาลทำการควบคุมการบริหารของคณะเทศมนตรี เทศบาลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท
คือ

2.1 เทศบาลนคร ไคแก้ว เทศบาลขนาดใหญ่ มีพลเมืองตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป
มีสมาชิกสภาเทศบาล 24 คน มีนายกเทศมนตรี กับเทศมนตรีอีก
4 คน เป็นผู้บริหาร เทศบาลนคร มีหน้าที่จัดให้มีการสงเคราะห์มารดา
และเด็กกับการสาธารณสุขและกิจการอื่น ๆ ที่ระบุว่า เป็นหน้าที่ของ เทศ
บาล

2.2 เทศบาลเมือง ไคแก้วเทศบาลที่มีพลเมืองตั้งแต่หมื่นคนขึ้นไป มีสมาชิก
สภาเทศบาล 18 คน มีนายกเทศมนตรี กับเทศมนตรีอีก 2 คน เป็นผู้
บริหารงาน เทศบาลเมืองมีหน้าที่จัดให้มีน้ำประปา โรงฆ่าสัตว์
การไฟฟ้า ส้วมสาธารณะ และสถานีอนามัย โรงพยาบาลเพิ่มขึ้น
และกิจการอื่น ๆ ที่ระบุว่า เป็นหน้าที่ของ เทศบาล

2.3 เทศบาลตำบล ไคแก้วเทศบาลขนาดเล็ก. เทศบาลประเภทนี้มีสมาชิก
12 คน คณะเทศมนตรีประกอบด้วย นายกเทศมนตรี และเทศมนตรี
อีก 2 คน ทำหน้าที่รักษาความสะอาด ความสงบเรียบร้อย บำรุง
ถนนหนทาง ป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ

3. การสุชาภิบาล คือการปกครองท้องถิ่นที่เจริญแต่ไม่ถึงขนาดเทศบาล กระทรวงมหาดไทยได้จัดให้สุชาภิบาล โดยให้ประชาชนร่วมมือกับนายอำเภอ จัดการบ้านบำรุงปรับปรุงท้องถิ่นให้เจริญขึ้น เช่นเดียวกับเทศบาล

คณะกรรมการสุชาภิบาล เรียกว่า คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตสุชาภิบาล ผู้แทนที่ประชาชนเลือกตั้ง 4 คน และกรรมการอื่น ๆ อีก 4 คน

4. องค์การบริหารส่วนตำบล คือการปกครองท้องถิ่นที่มีสภาตำบล ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนประชาชน หมู่บ้านละ 2 คนประกอบกันเป็นสมาชิกสภาตำบล สภาตำบลมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของนายอำเภอในการใช้จ่ายเงิน ปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ของตำบล.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. "การปกครองในสมัยปัจจุบัน." โครงการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พิมพ์ครั้งที่ 2 พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 43-62.

เอกสาร เสริมประสบการณ์

เรื่อง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทยติดพรมแดนสหภาพพม่า มีอาณาเขตทิศเหนือจรดสหภาพพม่า ทิศใต้จรดจังหวัดตาก ทิศตะวันออกจรดจังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกจรดสหภาพพม่า มีเนื้อที่ประมาณ 13,222 ตารางกิโลเมตร หรือ 8,263,000 ไร่ แบ่งออกเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอปาย และอำเภอแม่สะเรียง ศาลากลางจังหวัดนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำปาย สาขาของแม่น้ำสาละวิน อยู่ห่างจากเชียงใหม่ประมาณ 120 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2503 มีประชากร 80,807 คน เป็นชาย 40,814 คน หญิง 39,993 คน ความหนาแน่นของประชากรคิดเฉลี่ยเพียง 6 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ในจำนวนประชากรทั้งหมดมีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ย่าง พม่า เงี้ยว ฮ่อ แม้ว มูเซอ ลัวะปะนออยู่ พื้นที่ส่วนใหญ่เกือบ 9 ใน 10 เป็นภูเขา เนินสูงและป่าดง มีลำห้วย ลำธารผาน มีที่ราบเพียงส่วนเดียวที่ใช้ทำการเพาะปลูกได้ บริเวณอำเภอเมืองตั้งอยู่ที่เนิน มีพื้นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ ล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นหุบเขา ในอำเภอปายมีแม่น้ำปายไหลผ่าน ก็มีแม่น้ำยวมไหลผ่านในเขตอำเภอขุนยวม คั้นฟ้าอากาศในฤดูร้อนร้อนจัด ในฤดูหนาวหนาวจัด ในฤดูฝนมีฝนตกชุก มีป่าไม้มาก เช่น ไม้สัก แร่วลพรมเป็นแร่วสำคัญ มีแร่เหล็กและตะกั่วอยู่ในตำบลหมอกจำแป้ ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่ค่อนข้างทุรกันดาร การคมนาคมคิดค่อลำบาก ในสมัยก่อนการเดินทางจากเชียงใหม่ไปแม่ฮ่องสอนต้องอาศัยเส้นทางบกขึ้นเขา ลงห้วยใช้เวลาถึง 15 วัน ในปัจจุบันรัฐบาลได้สร้างถนนจากเชียงใหม่ถึงแม่ฮ่องสอนแล้ว

เนื่องจากภูมิประเทศส่วนมากของแม่ฮ่องสอนเป็นภูเขา ที่ราบสูง และป่าเขา คิงค่อแล้ว อาชีพสำคัญของชาวจังหวัดนี้คือ การทำป่าไม้ เช่น ไม้สัก การทำเหมืองแร่วลพรม ทำไร่ยาสูบ ทั้งพันธุ์เวอร์จิเนีย และพันธุ์พื้นเมือง ส่วนการนำนา ในอำเภอขุนยวมมีการทำนากันมากกว่าอำเภออื่น ๆ แต่พื้นที่ซึ่งเหมาะในการทำนามีน้อย นอกจากนั้นมีการทำสวนผลไม้ เช่น ส้มโอ มะปราง น้อยหน่า ขนุน มะม่วง และการหาของป่า ล่าสัตว์ การคิดค่อค้าขายคิดค่อกับสหภาพพม่าตาม เมืองพรมแดนสหภาพพม่าและจังหวัดเชียงใหม่

การคมนาคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบันนับว่าดีกว่าสมัยก่อนมาก ก็
จากแม่ฮ่องสอนมีเส้นทางติดต่อกับอาณาเขตต่าง ๆ ของสหภาพพม่าและอำเภอจอมทอง
ของจังหวัดเชียงใหม่ ทางหลวงแผ่นดินจากเชียงใหม่ไปยังแม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน
จะช่วยให้จังหวัดนี้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับดินแดนภายนอกได้สะดวกขึ้น อย่างไรก็ตาม
ก็ตามการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วที่สุดที่จะเข้าสู่จังหวัดนี้ก็คือ โดยสารเครื่องบินจาก
ท่าอากาศยานกรุงเทพ ไปลงที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเลยทีเดียว

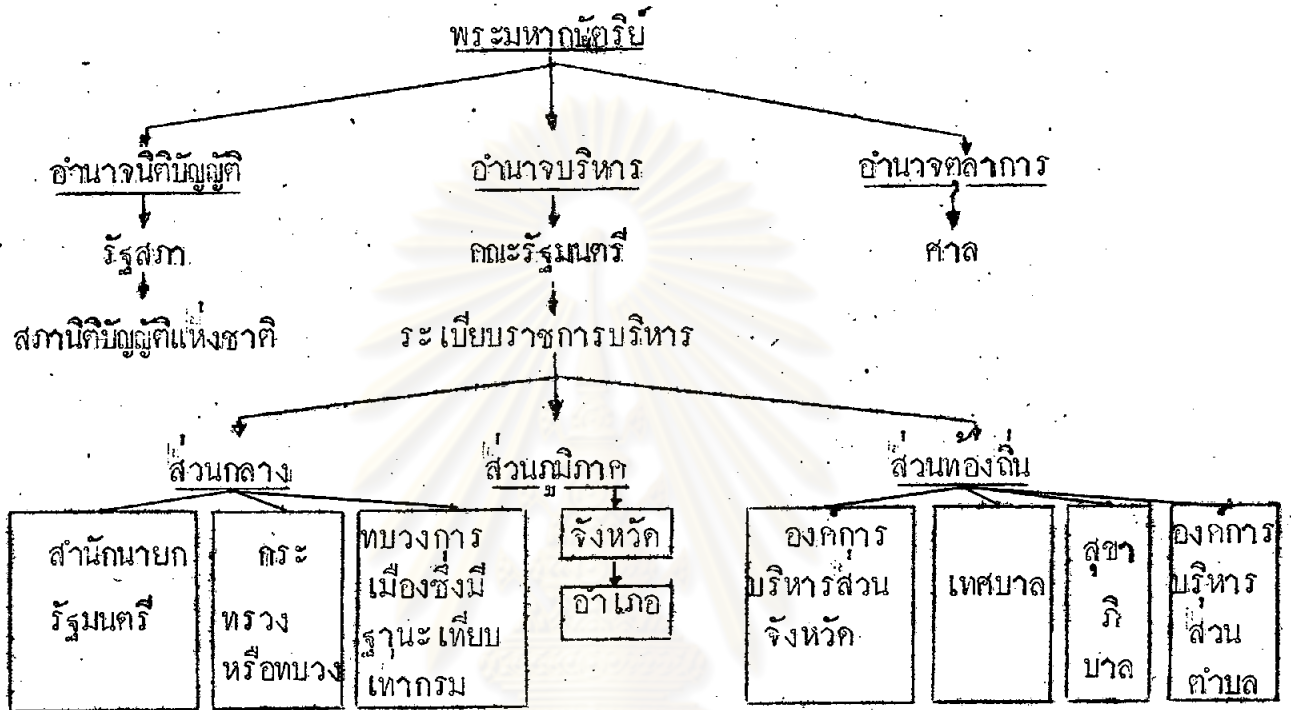
ศิลปวัตถุและปูชนียสถานส่วนมากมีลักษณะเป็นแบบภาคเหนือ และแบบพม่า เท้า
ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีพระพุทธรูปทองเหลืองที่วัดหัวเวียง พระสิงห์ และพระธาตุคอกองมู
นอกจากนี้ก็ได้มีไปค้ายป่าไม้สัก ภูเขา น้ำห้วย ซึ่งเต็มไปด้วยธรรมชาติที่สวยงาม.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

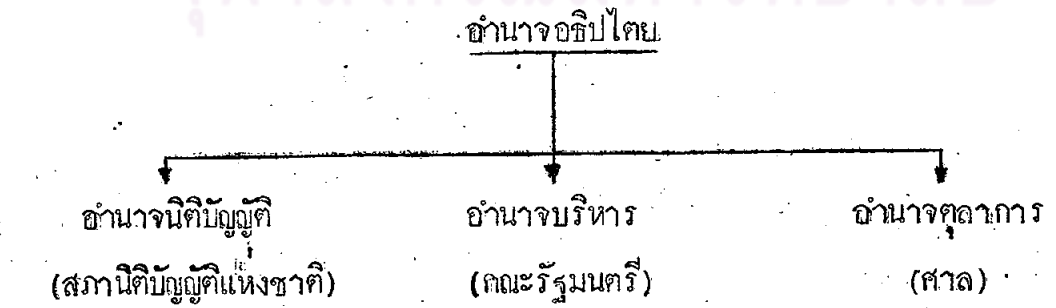
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "จังหวัดแม่ฮ่องสอน," หนังสืออ้างอิงภูมิศาสตร์
ประเทศไทย ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (พิมพ์ครั้งที่ 1: องค์การการค้าคุรุสภา, 2511),
หน้า 159. และ 161.

ตัวอย่างแผนภูมิการปกครอง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแผนภูมิอำนาจอธิปไตย

หน่วยที่ 4 บุคคลที่เรายกย่อง

ตอนที่ 8 คนดีของโลก

ส่วนที่ 1 พระพุทธเจ้า

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่อง พระพุทธเจ้า มีลักษณะ เป็นหน่วยเสนอแนะการสอน สร้างขึ้นเพื่อจะช่วยในการเตรียมการสอนของครู เรื่อง พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสนาของศาสนาพุทธ มีเนื้อหากล่าวถึงประวัติ และคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อรอดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ในการสอนเรื่องนี้ ครูควรจะเน้นให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า เน้นการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ ให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ให้นักเรียนได้เห็นผลแห่งการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์โดยการ เปรียบ เทียบกับ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

แบบจำลองการสอน เรื่อง พระพุทธเจ้า อาจแบ่งเวลาในการสอนออกเป็น 1 หรือ 2 ช่วง เวลา ตามที่ครูผู้สอนเห็นว่า เหมาะสมกับรายละเอียดที่ครูต้องการจะให้นักเรียนได้เรียนรู้ และฝึกทักษะ เหล่านั้นตามกิจกรรมที่ได้นำมาเสนอ.

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้พุทธประวัติ
2. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของพุทธศาสนา และสามารถนำคำสอนอันเป็นหลักปฏิบัติต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสดำเนินงานร่วมกัน และแสดงความคิดเห็น
4. เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและ เปรียบ เทียบแผนที่ของประเทศไทย กับสมัยพุทธกาลกับสมัยปัจจุบัน
5. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างวิถีศึกษา และการแสวงหาความรู้ของพระพุทธเจ้า และเข้าใจวิถีแผนแพร์ศาสนาของพระองค์.

แนวคิด

คนที่ทำความดี ย่อมนำความเจริญมาสู่ตนเองและผู้อื่น

พระพุทธเจ้า เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ พระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
ให้ใช้ปฏิบัติ พระสงฆ์คือผู้สืบศาสนาให้ดำรงต่อไป

ประวัติของพระพุทธเจ้าแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของผู้มีจิตใจสูง มีวิธีการ
แสวงหาความรู้อย่างมีเหตุผลด้วยตนเองและ เผยแพร่ความรู้ เพื่อช่วย เหลือผู้อื่น

เนื้อหาสังเขป

ในชีวิตของเรา ย่อมได้พบกับคนดีและคนชั่ว คนดี จะมีความคิดในทางเจริญ
และปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องควร ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ เราจึงยกย่องนับถือคนที่ทำ
ความดี

พระพุทธเจ้า เป็นเจาชายที่จะได้เป็นกษัตริย์ครองแคว้นแห่งหนึ่งในประเทศอินเดีย
เมื่อทรงพระเยาว์ได้ศึกษาจนสำเร็จ เพื่อเตรียมพระองค์ไว้ทำหน้าที่ตบธาดิบ้านเมืองต่อไป
พระองค์ได้อภิเษกและมีพระโอรส ทรงมีความสุขสมบูรณ์ในครอบครัวอย่างสิ้นเหลือ
พระพุทธเจ้าได้ทรง เล็ง เห็นความทุกข์ยากของ เพื่อมนุษย์ จึงทรงละความสุขทั้งปวง
ออกบวช และแสวงหาวิธีที่จะช่วย ให้มนุษย์รอดพ้นจากความทุกข์

พระองค์ได้ค้นพบความจริง 4 ประการ คือได้พบสภาพที่เป็นจริงของความทุกข์
สาเหตุของความทุกข์ การดับทุกข์ และวิถีทางที่นำไปสู่การดับทุกข์ พระองค์ได้สั่งสอนให้
คนละเว้นความชั่ว ทำความดี และมีจิตใจที่บริสุทธิ์ พระองค์ทรง เป็นผู้ที่มีความ เมตตา
กรุณา มีความบริสุทธิ์ ยองใส และมีความเสียสละ

พระพุทธเจ้าทรง เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ ช่วยให้มนุษย์มีหลักปฏิบัติตนถูกต้อง
เพื่อรอดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ประชาชนเคารพบูชาพระองค์ เพราะพระองค์ทรง
เป็นตัวอย่างของคนดี คิดดี ทำดี นำความสงบสุขมาสู่โลก.

ปัญหาถกคิด

1. อะไรคือหลักของศาสนาพุทธ
 2. ท้าว "ทำดีได้ก็ ทำชั่วได้ชั่ว" หมายความว่าอย่างไร
 3. ศาสนาพุทธ มุ่งสอนให้คนเป็นคนอย่างไร
 4. เราจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะได้ชื่อว่า "เป็นคนดีคือ ทำดี"
 5. พระธรรม และพระสงฆ์ มีความสำคัญต่อพุทธศาสนาอย่างไร
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. พระพุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน ของ ภิกขุปัญญานันตะ, ตีฆฎฐี ปรมาโมช, พ.อ. ปิ่น มุฑกันต์, แปลก สนธิรักษ์, สมพร เทพสีทธา.
2. พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ของ ภิกขุปัญญานันตะ, พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, ร.อ. ประยงค์ สุวรรณอุปมา, ร.อ. นอม สงวนทรัพย์ ฯลฯ.
3. ความเป็นมาของพุทธศาสนาในประเทศไทย ของ ประพัฒน์ ตรีณรงค์
4. พุทธวิทยา ของ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย

สำหรับนักเรียน

1. แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
2. บ้านเมืองของเรา แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2515.
3. ท้าวดี ดินนั้นเป็นดินใด เล่ม 1 ขององค์การค้ำคูณสภา, 2515.
4. ศีลธรรมประโยคประถมศึกษาตอนปลาย ของไทยวัฒนาพานิช, 2515.
5. สอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก ขององค์การค้ำคูณสภา, 2513.
6. การบูชาคนที่ควรบูชา หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขององค์การค้ำคูณสภา, 2512.
7. แบบเรียนศีลธรรมประโยคประถมศึกษาตอนปลาย ของไทยวัฒนาพานิช, 2513.
8. แบบเรียนศีลธรรมประโยคประถมศึกษาตอนปลาย ของโรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2517.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เรื่อง ประวัติพระพุทธเจ้า จาก เอกสารทางวิชาการ หน่วยงานสอนศีลธรรม

แหล่งวิทยาการ

1. หอสมุดประจำอำเภอ , จังหวัด
2. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
3. วัด
4. พระสงฆ์
5. พุทธศาสนิกชนบางท่าน
6. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์
7. โรงเรียน

อุปกรณ์

1. แผนที่ชมพูทวีปสมัยโบราณ
2. แผนที่ประเทศอินเดีย เนปาล และปากีสถานบางส่วน
3. แผนที่เมืองสำคัญทางพุทธศาสนา
4. ภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ
5. พระพุทธรูปบูชา
6. ภาพ หรือแบบจำลอง เกี่ยวกับพระรัตนตรัย
7. หนังสือภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ
8. ป้ายนิเทศแสดง เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติยกตอน
9. หนังสือวารสาร เกี่ยวกับพุทธศาสนา
10. เพลง เกี่ยวกับพุทธศาสนา.
11. บทประพันธ์เกี่ยวกับศาสนา หรือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
12. แผนที่แสดงพุทธสังเวชนียสถานและสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา

เพลง

เพลง พุทธรำลึก

ศาสตราทรงว่าไว้
 โกรท้าวชั่วแสนรายกาลี
 พ้นระลึกคำพระแล้ว
 จิตแนแนวแมกึกทำสิ่งใด
 ขอ คุณพระ ชูช่วย
 คม พระคม กรองชีวา
 ก่อน จะนวมโน นอม
 กลิ่นดอกไมรูปและ เทียนสงควัน

แมญุโคทาคีจะโคตี
 จงหลีกหนีให้ทางไปไกล
 ใจนองแวงคังควงแกว่สุกใส
 สุขสมใจคังที่ปรารภนา
 ปองปกองภัยควยพนภัยพิบิตินานา
 ปกป้องรักษามาสุกทุกวัน
 นฐาพร อมครมและฉนวนสิ่งสรรพ
 สือส้มพันธุพระองค์ท่านและเราเอย.

เพลง ทำดีโคตี ทำชั่วโคตี

ท่านอง คกรอง โดย "สนิท ศ."
 ชับรอง โดย สวัสดิ์ นกาทันธุ์
 วงดนตรี สมาน กาญจนฉลิน
 จังหวะ สโลว์

คนเราทุกคน ว่ายวนผลกรรมนำเรื่อง ตกตำรุ่งเรื่อง เกี้ยวเนื่องแต่กรรมของตน
 ความดีคำจูนจากบุญกุศล ความชั่วจากบาปทกขทน เพราะคนนั้นก่อเวรไว้
 บางคนถือดี มั่งมีเพราะกรรมทำชั่ว นั้นบาปสาปคำ แลือกกล้วมัวเมาเขลาไป
 บางคนระอาว่าเหตุไฉน ทำดีแต่จนเหลือใจ ไม่เห็นโคตีเหมือนว่า
 อย่าเพลิน ถือว่าเงินเป็นใหญ่ จิตใจ เหมือนสิ่งโคตีค่า
 เพราะความทุกข์ ความสุขใจ เป็นที่ใจ ใจที่ตา อย่าพะวง หลงลืมตน
 ทำดีทุกที ต้องมีผลดีโดยทั่ว ก่อกรรมทำชั่ว โคชัวคอบแทนทุกคน
 คนดี รักดี โชคดีมีผล คนชั่วชั่วใจคนฉนัม ไม่พ้นผลกรรมซ้ำเติม.

เพลง พระรัตนตรัย

องค์โคพระสัมพุทธวิสุทธิบุคคลองค์ใส ศักยมูลิกเลกไกล หลีกละในสิ่งร้นรมย์
 ธรรมโคท่านตรัสแล้ว เหมือนควงแกวนำชื่นชม สัตวโลกที่ไกรกษมคัมระทมควาย
 พระธรรม (ัม) ธรรมนั้นพวกท่านทั้งหลาย จง แปลงวาจาวาสาธุสะ สาธุ
 ภาวนาควายนสระ คือพระรัตนตรัย .. (ัม)

เลนสนก

เกมสร้างหอคอย

วิธีเล่น แบ่งนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มช่วยกันสร้างหอคอยจากอุปกรณ์ที่จัดให้ โดยให้หอคอยที่สร้างขึ้นนั้นมีความสูงที่สุด สวยที่สุด ในเวลา 10 นาที กลุ่มใดที่ทำไต่กิ่งกลาวก็ สูงที่สุด สวยที่สุด เป็นกลุ่มที่ชนะ

อุปกรณ์ 1. กดองกระดาษ

2. กินสอ

3. เชือกป่าน

4. กระดาษแข็งขนาด 11 นิ้ว \times 8 $\frac{1}{2}$ นิ้ว จำนวน 20 แผ่น โดยแจกให้กลุ่มละ 4 แผ่น

5. สี

เมื่อหมดเวลาตามที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มนำผลงานของตนมาแสดงให้เพื่อนทั้งชั้นดู ให้ทุกคนช่วยกันพิจารณาว่า ผลงานของกลุ่มใดควรจะได้ที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 โดยให้แสดงเหตุผลประกอบด้วย ให้ทุกคนได้มีโอกาสประเมินผลงานและตัดสินผลงาน กลุ่มที่ใดที่ 1 ให้สมาชิกภายในกลุ่มอธิบายวิธีการทำ แล้วให้ทุกคนแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการทำงานในกลุ่มตน เพื่อวิเคราะห์ผลงาน วิเคราะห์ตัวเองและเพื่อนร่วมงาน ครูสรุปให้ข้อคิดและเปรียบเทียบกับชีวิตประจำวัน.

กษัตริย์	คุณสมบัติ	คำใหม่	ความชั่ว	นมัสการ	บูชา	ศาสตร์
กิล	อินเคีย	อภิสก	โอรส	ออกบวช		
		<u>กิจกรรมเสนอแนะ</u>				

1. สนทนา เกี่ยวกับ บทสวดมนต์ประจำวันที่โรงเรียน

บทสวดมนต์ก่อนเข้านอน

การทำบุญตักบาตรในวันพระ และวันสำคัญทางศาสนา

พระสงฆ์ที่มารับบิณฑบาตรที่บ้าน

พระพุทธรูป พระที่ห้อยคอ ฯลฯ เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนเรื่อง พุทธประวัติ

2. คุณแผนผังพุทธวิป เปรียบเทียบกับแผนที่ประเทศอินเดียในปัจจุบัน
3. เล่าเรื่องพุทธประวัติโดยย่อ โดยใช้บัตรคำ แผนที่และภาพประกอบ หรือให้นักเรียนที่มีความรู้ เรื่องพุทธประวัติออกมา เล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยต่อเติมแนะนำ
4. ช่วยกันคิดว่า จากเรื่องพุทธประวัติที่ทราบกันแล้วอย่างย่อ ๆ นี้ ควรจะศึกษา รายละเอียดในหัวข้อใดบ้าง เช่น
 - 4.1 พระราชประวัติ
 - 4.2 การออกบวชพรชา
 - 4.3 การตรัสรู้
 - 4.4 การเผยแพร่งานศาสนา
 - 4.5 ปรีนิพพาน

ครูแนะนำหัวข้อเพิ่มเติม คือ

 - 4.6 พุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร
 - 4.7 การประพฤติอย่างไร จึงจะถือว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี
5. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มกันกว่า กลุ่มละ 1 หัวข้อ จากหนังสือประกอบการเรียน แล้วรายงานใจความสำคัญ หรือแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มกันกว่า กลุ่มละ 1 เรื่อง โดยทำรายงานส่ง
6. ช่วยกันจัดป้ายนิเทศ แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ช่วยกันแต่งคำประพันธ์ เกี่ยวกับพุทธประวัติ หรือคิดตัวบรจง เต็มบรรทัดตามข้อความต่อไปนี้

เจ้าชายสิทธัตถะละละสมบัติ	กบิลพัสดุ์พินพาและราหุล
ตัดคันทารากะกามคุณ	แสวงบุญบริสุทธิเป็นพุทธองค์
ต้องต่อสู้หนุมาร เหลือชานไซ	กว่าจะได้ถึงพระราชประสงฆ์
คนส่วนมากหากทาคีตัวรง	โลกนี้คง เป็นสุขกว่าทุกวัน
7. อภิปรายเรื่อง "ทำอะไร เรียกว่า ทาคี ทำอะไร เรียกว่า ทำชั่ว" หรืออภิปรายเรื่อง "พุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร"

8. ประมวลเรียงความ เรื่อง "พระพุทธเจ้ากับประเทศไทย"

ประมวลการทำสมุคคาพุทธประวัติ

ประมวลคำประพันธ์ เกี่ยวกับองค์พระพุทธเจ้า

9. ศัพท์ศัพท์ เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ความหมาย และการสะกด

10. ร่วมกันร้อง เพลง พุทธรำลึก หรือ เพลงทำดีได้ก็ ทำชั่วได้ชั่ว หรือ เพลง

พระรัตนตรัย จากแผนภูมิ

11. แข่งขันกันเขียนชื่อบุคคล สถานที่ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมาทั้งหมด

12. ช่วยกันหาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา ว่ามีอะไรบ้าง เพื่อบันทึกไว้เป็นหลัก หรือคติประจำใจ

13. แนะนำหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาและวารสารซึ่งพุทธศาสนิกชนควรอ่านเป็นการเพิ่มพูนความรู้

14. แนะนำสถานที่ และ เวลาฝึกและศึกษาพระธรรมสำหรับเยาวชน

15. ทำแบบฝึกหัดประกอบการ เรียนตามความเหมาะสม

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. สนทนา เกี่ยวกับบทสวดมนต์ประจำวันที่โรงเรียน เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน เรื่องพุทธประวัติ

2. คุุณแผนที่ชมพูทวีป เปรียบเทียบกับแผนที่ประเทศอินเดีย เนปาลในปัจจุบัน และ เปรียบเทียบขนาดของประเทศอินเดียในปัจจุบันกับขนาดของประเทศไทยจากแผนที่โลก ช่วยกันคำนวณระยะทางจากประเทศไทยไปยังประเทศอินเดีย จากมาตราส่วนในแผนที่และช่วยกันคิดว่า เราสามารถเดินทางไปยังประเทศอินเดียได้โดยทางใดบ้าง

3. เล่า เรื่องพุทธประวัติโดยย่อ โดยใช้บัตรคำ แผนที่ และภาพประกอบ

4. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากหัวข้อต่อไปนี้

ก. พระราชประวัติของพระพุทธเจ้า

ข. การออกบวชพรชา

ค. การตรัสรู้

ง. การเผยแพร่ศาสนา

จ. ปรีนิพพาน

แล้วให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมารายงานผลการค้นคว้าหาข้อค้นพบ
เพิ่มเติม

- 5. อธิบายเรื่อง พุทธศาสนา เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร
- 6. แข่งขันกันเขียนข้อบกพร่อง สถานที่ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เราเรียนมาทั้งหมด
- 7. ช่วยกันหาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา ว่ามีอะไรบ้าง เพื่อยึดถือไว้เป็นหลัก หรือคติประจำใจ แล้วจัดป้ายนิเทศ
- 8. ร่วมกันร้อง เพลง " พุทธรำลึก " หรือเพลง "พระรัตนตรัย" หรือเพลง "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

แบบทดสอบ

จงกาเครื่องหมายถูก (✓) หน้าข้อที่เห็นว่าถูก และกาเครื่องหมายผิด (✗) หน้าข้อที่เห็นว่าผิด

- 1. คนที่ทำความดี ย่อมจะยึดถือประโยชน์ของตนเอง เป็นสิ่งสำคัญ
- 2. ความดีจะทำได้เฉพาะบางคนเท่านั้น
- 3. พระพุทธเจ้าได้อภิเสกและมีพระโอรส
- 4. ศาสนาพุทธ เกิดในประเทศไทย
- 5. พระพุทธเจ้า เป็นศาสดาของทุกศาสนา

จงเติมข้อความลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

พระพุทธเจ้าค้นพบความจริง 4 ประการ ได้แก่ ก.
ข.
ค.
ง.

คำสั่งสอนของพระองค์ ได้แก่ ก.
ข.
ค.

พระรัตนตรัย หมายถึง.....

ใคร เป็นผู้สืบศาสนาพุทธให้ดำรงอยู่ได้

พระพุทธเจ้ามีนามเดิม ว่า.....

จงเขียนเครื่องหมายกากบาท (X) หน้าข้อ ก. หรือ ข. หรือ ค. เพียงหัวข้อเดียว

ในแต่ละข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. พระราชบิดา และพระราชมารดาของพระพุทธเจ้า คือใคร?
 - ก. พระเจ้าสุทโธทนะ และนางปชาบดี
 - ข. พระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางมัทมายา
 - ค. พระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางยโสธราพิมพา
2. พระพุทธเจ้าทรงอภิเษกสมรส เมื่อพระชนมายุได้กี่พรรษา?
 - ก. 20
 - ข. 18
 - ค. 16
3. วันใดเป็นวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้?
 - ก. วันเพ็ญ เดือนสาม
 - ข. วันเพ็ญ เดือนหก
 - ค. วันเพ็ญ เดือนแปด
4. พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร?
 - ก. อริยสัจ 4
 - ข. พระรัตนตรัย
 - ค. ปฐมเทศนา
5. พระพุทธเจ้าปรินิพพานที่ใด?
 - ก. กรุงเวสาฬหิ
 - ข. กรุงกบิลพัสดุ์
 - ค. กรุงกุสินารา

เอกสาร เสริมประสบการณ์
เรื่อง ประวัติของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า เป็นราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางมทามายา ในตระกูลกษัตริย์ศากยวงศ์ ประสูติที่สวนลุมพินี ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และเทวทหะนคร ทรงพระนามเดิมว่า สิทธัตถะ ซึ่งแปลว่า ผู้สำเร็จสมความปรารถนา เมื่อพระองค์ประสูติได้ 7 วัน พระราชมารดาของพระองค์สิ้นพระชนม์ พระองค์จึงตกอยู่ในความดูแลของพระนางปชาบดี ซึ่งเป็นพระเจ้าน้า

เมื่อทรงเจริญวัย ได้ศึกษาวิชาสำหรับกษัตริย์ คือวิชาการยิงธนูกับพระวิศวามิตร จนชำนาญอย่างยิ่ง และเมื่อพระชนม์ได้ 16 พรรษา ได้อภิเษกกับพระนางพิมพา มีราชโอรส 1 องค์ คือ ราหุล

ต่อมา เมื่อพระองค์มีพระชนม์ได้ 29 พรรษา ทรงเกิดความเบื่อหน่ายในชีวิต และทรงครุ่นคิดที่จะทำทางไปจากถาวรดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ทรงคิดว่าการ ออกบรพชา คงจะช่วยให้พระองค์หมดห่วง หมกกังวล และหมกทุกข์ได้ จึงเสด็จออกจากวัง พร้อมด้วยนายฉันทะ ขึ้นมาขอ ถัดรุทะ เสด็จไปจนถึงริมฝั่งแม่น้ำ อโนมา และข้ามฟากไปยังฝั่งตรงข้าม ซึ่งเป็นแคว้นมคธ และอธิฐานการบรพชาด้วยพระองค์เอง โดยให้พระขรรค์ตัดพระผมเสียออก และเปลี่ยนเครื่องทรงเป็นแบบสมณเพศ เสด็จดำเนินด้วยพระบาทเท้าเพียงองค์เดียวสู่แคว้นมคธ เพื่อแสวงธรรมที่ทรงต้องการ ทรงสละนายฉันทะ นำมาและเครื่องทรงกลับคืนกรุงกบิลพัสดุ์

เมื่อเสด็จถึงแคว้นมคธ ได้เข้าศึกษาอยู่ในสำนักอาฬารดาบส และอุตทกดาบส เป็นครั้งแรก แต่ยังไม่บรรลุพระธรรมที่พระองค์ทรงต้องการ จึงเสด็จออกเดินทางไปจนถึงตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ซึ่งเป็นป่าที่ร่มรื่น น่าเบิกบานใจ มีแม่น้ำเนมิชชราไหลผ่าน พระองค์จึงประทับอยู่ ณ ที่นั้นและได้บัญญัติวัตรที่ยัง 5 มาปรนนิบัติอยู่ตลอดเวลา พระองค์ได้เริ่มศึกษาค้นหาหาโมกษธรรมอยู่เป็นเวลานาน ด้วยการทำเพื่อกิจกรรมเป็นเวลารวมถึง 6 ปี แต่ไม่สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งหลายได้ จึงทรงเลิกเสียบัญญัติวัตรที่ยังเห็นดังนั้น จึงทอดทิ้งพระองค์ไป ด้วยคิดว่าพระองค์หมกความพยายามเสียแล้ว ซึ่งการไปของบัญญัติวัตรที่ยังครั้งนี้ ทำให้พระองค์มีความสงบยิ่งขึ้น เมื่อทรงบำเพ็ญ

เพียรต่อไปจนถึงวันเพ็ญเดือนวิสาขบูชา หลังจากที่ไคเสวยข้าวมธุปายาสของนางสุชาดาแล้ว พระองค์เสด็จประทับนั่งขัดสมาธิอยู่ที่โคนอัสติลพุกษ ซึ่งอยู่ที่โคนแม่น้ำเนรัญชรา ณ ฝั่งตะวันตก มีหาคทรายยื่นไปจนถึงชายน้ำ เมื่อพระพักตร์ไปทางทิศบูรพา ทรงอธิษฐานพระทัยว่า แม่เลือดในร่างกายจะหมดไป เหลือแต่หนัง เอ็นหนังกระดูกก็ตาม ถ้ายังไม่บรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณก็จะไม่ลุกขึ้น กรณัพระอาทิตย์ตก ทรงกำหนดพระทัยไปตามวาระแห่งกระแสจิต จึงทรงเห็นประจักษ์ในสภาพของชีวิตทั้งหลาย และเห็นชัดเจนในข้อธรรมที่จะหลุดพ้นไปจากสภาพอันเป็นความทุกข์ การล่วงรู้เห็นจริงนี้ เรียกว่า ตรีสรู ความรู้อันสูงสุดที่พระองค์ทรงตรัสรู้นี้ เรียกว่า อริยสัจ 4

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรูแล้ว จึงทรงคิดที่จะไปบอกคนอื่นใคร่รูสรุพระธรรมข้อนี้บ้าง ทรงนึกถึงอาฬารคาส และอุททกคาส แต่ท่านทั้งสองก็โค่นล้มไปแล้ว จึงทรงนึกถึงปัญจวัคคีย์และออกเดินทางไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ซึ่งเป็นที่อยู่ของปัญจวัคคีย์ทันที และไคแสดงธรรม ชื่อ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร นับเป็นเทศนาถ้อยคำแรกที่ให้ฟัง และสรุบทายด้วย อริยสัจ 4 จนปัญจวัคคีย์บรรลุพระธรรมทุกประการ สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทุกคน รวมมีพระอรหันต์ขณะนั้น 6 องค์ด้วยกัน

พระพุทธเจ้าไคสั่งสอนธรรมะให้กุลบุตรต่าง ๆ มากมายหลายองค์จนนับจำนวนได้ 60 พระอรหันต์ แล้วจึงรับสั่งให้พระอรหันต์เหล่านั้นเดินทางไปในที่ต่าง ๆ เพื่อสั่งสอนพระธรรมให้แพร่หลาย สำหรับองค์พระพุทธเจ้านั้น ก็ไคทรงสั่งสอนกุลบุตร ตลอดจนเจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ต่อไป จนพระชนมไค 80 พรรษา ก็ปรินิพพาน สวรรค์ทั้งหลาย ไคนำพระสรีระของพระองค์ไปประดิษฐานไว้ ณ มกุฏพันธนเจดีย์ เมื่อสวรรคตทั้งหลาย ไคถวายบังคมทั่วถึงกันแล้ว จึงเผาพระสรีระให้ไหม้หมดไปเหลือแต่พระสารีริกธาตุ ซึ่งกัมภีร์จาก 7 พระนคร ไคแบ่งพระสารีริกธาตุกันไป และบรรจุไว้ในสถูปเจดีย์ ที่บ้านเมืองของตน.

แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครูศาสตร์, "เรื่องพุทธประวัติ," หน่วยการสอนศีลธรรม (พระนคร: วงศ์สว่างการพิมพ์, 2517), หน้า 2 - 4.

หน่วยที่ 4 บุคคลที่เรายกย่อง
ตอนที่ 9 บรรพชนไทย
ส่วนที่ 1 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่อง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีลักษณะเป็นหน่วยเสนอ
 แนวการสอน สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการเตรียมการสอนของครู เรื่อง พ่อขุนรามคำ
 แหงมหาราช ซึ่งเป็นกษัตริย์สมัยกรุงสุโขทัยที่ประชาชนยกย่องพระองค์ให้เป็นมหาราช
 เพราะได้ทำคุณประโยชน์ใหญ่หลวงแก่ประเทศและประชาชนมาจนถึงปัจจุบันนี้ ในการ
 สอนเรื่องนี้ ครูควรให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถ
 ความกล้าหาญ ความเสียสละของพระองค์อันเป็นคุณประโยชน์ใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ
 และประชาชนมาจนถึงปัจจุบัน ปลุกฝังให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของพระองค์
 คุณแบบอย่างของพระองค์ รักชาติบ้านเกิด เมืองนอนของตน มีความคิดที่จะทำนุบำรุง
 บ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

ในการสอนเรื่อง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช อาจจะแบ่งเวลาในการสอน
 เป็น 1 หรือ 2 ช่วงเวลา ตามที่ครูผู้สอนเห็นว่า เหมาะสมกับ เนื้อหาที่ครูต้องการจะให้
 นักเรียนได้เรียนรู้และบรรลุตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทราบพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพ่อ
 ขุนรามคำแหงมหาราช
2. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงการปกครองและการติดต่อกับต่างประเทศในสมัย
 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
3. เพื่อให้นักเรียนรู้สึกชื่นชมในองค์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกที่ตั้ง เมืองหลวงแห่งแรกของไทย อาณาเขต
 สมัยกรุงสุโขทัยได้ถูกต้อง
5. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นและเข้าใจรูปร่าง ลักษณะ เขตแดนของประเทศไทย
 ในสมัยกรุงสุโขทัย
6. เพื่อให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบขนาดของประเทศไทยในสมัยปัจจุบัน
 กับในสมัยกรุงสุโขทัย
7. เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน และแสดงความคิดเห็น

แนวคิด

เรามีแผ่นดินที่อยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุข เพราะความกล้าหาญ เสียสละ ออกทนของวีรชนไทย

เราควรดูแลแบบอย่างวีรชนไทย และช่วยกันรักษาแผ่นดินไทยของเราไว้
ให้ลูกหลานต่อไป

เนื้อหาตั้ง เชป

บรรพชนไทย คือคนไทยที่เราระลึกถึงความดีและความสามารถ

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นนักประดิษฐ์ของกรุงสุโขทัยที่ประชาชนยกย่องให้เป็น

มหาราช ผู้ทำคุณประโยชน์ใหญ่หลวงแก่ประเทศไทยและประชาชนมาจนถึงปัจจุบันนี้ คือ

ก. ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ เป็นครั้งแรก

ข. ปกครองประชาชนแบบพ่อปกครองลูก เพื่อให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข

ค. ทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ เช่น จีน และไคซายาอาณาจักร
ออกไปให้กว้างขวาง

ง. ทรงบำรุงส่งเสริมศาสนาพุทธในท้าวหน้า

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงเป็นนักประดิษฐ์ที่ 3 ครองกรุงสุโขทัย กรุงสุโขทัย

เป็นเมืองหลวงแรกของประเทศไทย พระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็นทั้งนักรบ นักปราชญ์
นักปกครอง ฯลฯ

ปัญหาถกคิด

1. การปกครองแบบพ่อปกครองลูกดีหรือไม่ อย่างไร
2. หากเราไม่มีอักษรไทยใช้จะเป็นอย่างไร
3. ทำไมเราจึงต้องรักษาเอกราชของชาติไทยไว้
4. การที่เรามีสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศจะเกิดผลดี หรือผลเสียหรือไม่
อย่างไร
5. การมีผู้นำดีหรือไม่ อย่างไร
6. คำกล่าวที่ว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" หมายความว่าอย่างไร

หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์क्रमิขยม ของ เจริญ ไชยชนะ ไทยวัฒนาพานิช
2. ประวัติศาสตร์ไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของ องค์การการค้าคุรุสภา
3. บุคคลสำคัญของชาติไทย โดย ม.จ.หญิงพูนพิศมัย ศิริกุล องค์การการค้าคุรุสภา, 2503.
4. บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ โดย เกริกชัย โรงพิมพ์เขมบรรณกิจ

สำหรับนักเรียน

1. รู้จักบุคคลสำคัญของชาติไทย ป. 3 - 4 ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
2. แบบเรียนสังคมศึกษาตอนต้นที่ 1 บุคคลสำคัญของชาติไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2517.
3. แบบเรียนสังคมศึกษา เรื่อง บุคคลสำคัญของชาติไทย ป. 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2513.
4. แบบเรียนสังคมศึกษาวิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2509.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เรื่อง ประวัติพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จาก โครงการสอนสังคมศึกษา ชั้น ป.3
แหล่งวิทยาการ
 1. หอสมุดประชาชน ประจำอำเภอ จังหวัด
 2. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
 3. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ และหนังสือพิมพ์

อุปกรณ์

1. แผนที่แสดงอาณาจักรสุโขทัย
2. แผนภูมิบุคลากรชาวไทย
3. แผนภูมิกิจกรรมราชวงศ์พระร่วง
4. ภาพหลักศิลาจารึก หรือแบบจำลองหลักศิลาจารึก
5. แผนภูมิตัวอย่างอักษรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
6. ภาพรางเงินท่าซามสังคโลก, ภาพเกาทัณฑ์ที่สุวรรณโลก, ภาพพระแท่นมณฑลศิลา, ภาพการขนช่าง, ภาพกวระออกทองพระโรง เมื่อประชาชนมารองเรียนเขียนฎีกาสั้นระฆัง, ภาพช่างแกะสลักอักษรไทยลงบนศิลา
7. บัตรคำ แถบประโยค

เพลง

เพลง กนตรະกູໄທ

(หมู่) กนตรະกູໄທใจท่านเหี่ยมหาญ รักษาถิ่นแดนไทย ไว้ให้ลูกหลาน สุนันสนุเสียม
 แม้ชีวิตของท่าน เพื่อถนอมบ้านเมืองไว้ให้เรา ลูกขึ้นเด็กพี่น้องไทย อย่าให้
 ชีวิตสูญเปล่า รักษาที่ยังชีพของเรา เหมือนกิงพงศ์เฒ่าคนตรະกູໄທ
 ท่านพระยารามผู้มีกัความแข็งขัน สู้รบป้องกันมิไคยอมแพ้พ่าย พระราชมนูทหาร
 สมัยกษัตริย์ แสดงความสามารถไค้ชชนะมากหลาย เจ้าพระยาโกษาเหล็ก ท่านเป็น
 แม้ทัพชั้นเอกของสมเด็จพระนารายณ์ สี่หราชเคโษ อยุธยาสงครามใหญ่ไค้ค้อคี่ไค้กรุแพ้พ่าย
 เจ้าคุณพิชัยดาบหัก ท่านกล้าหาญยิ่งนัก ล้วนเป็นคนตรະกູໄທ (สร้อยหมู่)

หมู่คนสำคัญ หัวหน้าชาวบางระจันที่เราหาชื่อไค้ นายแท่น นายคอก นายอิน
 นายเมือง ขุนสรรงค์ทันเรือ นายทอง แสงใหญ่ นายโชติ นายทองเหม็น ท่านพวก
 นี้ล้วนเป็นบุกล้าหาญชาญชัย นายจันทร์ ทนาคเขี้ยว กับนายทองแก้ว ท่านชื่อเสียม
 เปร็ดแพรว ไวลายเลือดไทย ชาวบางระจันสำคัญยิ่งใหญ เป็นคนตรະกູໄທของ ไทยที่
 ครอบระลึกตลอดกาล (สร้อยหมู่)

องค์พระสุริโยทัย ยอดยิ่งหญิงไทยสละพระชนม์เพื่อชาติ ท้าวเทพสตรีท้าวศรี
 สุนทร ปองกันถางนครไค้ควความสามารบ ท้าวสุรนารี ท่านเป็นนักรบสตรีกล้าหาญ
 องอาจ ปองกันอิสรานต่านศัตรูของชาติ ล้วนเป็นสตรีสามารถคนตรະกູໄທ (สร้อยหมู่)

เพลง พ่อขุนรามคำแหง

(ท่านองลาวทอง เคือน)

พ่อขุนรามคำแหงชื่อเกียรติรุ่งเรือง ครั่งกรองสุโขทัย ไค่ปราบศัตรูที่จู่มา
กรายไกล มอบจิตมอบใจ ขอฝากชาวไทยให้คำนึง สามารถพร้อมปกครองทั่วถึง
เหมือนพ่อเราหนอ เหมือนพ่อเราเอย เหมือนพ่อรักลูก โปรดให้ทุกความทุกข์
ทุกคนที่มี จะหาไหนมาดี เท้าพ่อศรีเมืองเอย

ทรงประดิษฐ์ตัวอักษร ตัวอักษรขึ้นไวของเราได้ไซ้ ไซ้อยู่ทุกวันวาร สร้าง
หลักศิลาและจารึกไวมัน ศาสนากรานัน ฉ้นรุ่งเรืองเอย

และเสด็จเมืองจีน แดงดินเมืองไกล ขอฝากเราไว้ ไวซึ่งไมตรีกัน นำ
ช่างจีนทำถ้วยชาม ก็เพราะท่าน ทั้งแคว้นแดนนั้น รู้กันถึงพระคุณเอย.

เพลง ในน้ำมีปลาในนามีข้าว

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แผ่นดินของเรา นี้แสนอุดมสมบูรณ์
บ้านเมืองราบคาบควยอาณาภาพพ่อขุน รามคำแหงดำรง ไทยชาติไทยไพศาล
สร้างท่านาไร่ ทั่วแคว้นแดนไทย เราได้เราหวาน
หมากม่วงหมากชาม หมากพร้าว หมากกลาง พืชผลต่าง ๆ ล้วนงามตระการ
สร้างบ้านแปลงเมือง ให้เกียรติไทยลือเลื่อง ไปทั่วทุกถิ่นฐาน
จูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ปวงราษฎร์ทั้งหลาย ใค้เป็นสุขสสาราญ.

เพลง เมืองไทย

เมืองไทยเรานี้แสนดีหนักหนา
ท่ามาหากินแผ่นดินของเรา.

เราอยู่เป็นสุขสนุกสนาน
เมืองไทยเรานี้แสนดีกระไร

ในน้ำมีปลาในนามีข้าว
ปลูกเรือนสร้าง เหย้าอยู่ร่วมกันไป
เราสร้างถิ่นฐานไวจนยิ่งใหญ่
เรารักเมืองไทยยิ่งชีพเราเอย.

เล่นสนุก (เกม)

เกมทำควมคำสิ่ง

วิธีเล่น ครูอธิบายวิธีเล่นว่า จะให้นักเรียนคนหนึ่งออกมาแสดงอะไรสักอย่างหนึ่ง เช่น ยกมือไหว้ นักเรียนทุกคนจะต้องทำตาม หากนักเรียนคนนั้นทำอะไรทุกคนจะต้องทำตามโดยเร็ว หากใครทำอะไร นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะสั่งให้นักเรียนคนนั้นมาเป็นผู้ทำ แล้วให้คนอื่นทำตามบ้าง ควร เปลี่ยนกัน เป็นผู้ออกมาแสดงไปเรื่อย ๆ เพื่อฝึกการ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเล่นว่านักเรียนใครคิดอะไรจากการ เล่นบ้าง.

คำใหม่

กวดำหาญ

นักปราชญ์

บรรพชน

ศิลาจารึก

กิจกรรมเสนอแนะ

1. คิดแผนภูมิ เพลงต้นตระกูลไทย. สนทนา เกี่ยวกับถำร้อง เพลง ที่มีความหมายของ เพลง แล้วร้อง เพลงต้นตระกูลไทย หรือคิดแผนที่อาณาจักรกรุงสุโขทัย หรือคิดแผนภูมิจักรยราชวงศ์พระร่วง หรือคิดแผนภูมิผู้ดำรงรักษาชาติไทย แล้วสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับแผนภูมินั้น ๆ หรือนำข่าวจากวิทยุ และหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับการค้นพบ เครื่องลายครามสมัยสุโขทัยในทะเลใกล้ ๆ สัตหีบ เพื่อนำเข้าสู่บท เรียบ เรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
2. ครูอธิบายประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช โดยย่อ โดยใช้บัตรคำ คำใหม่ แผนที่ และรูปภาพประกอบ
3. สนทนากับนักเรียนให้ช่วยกันคิดว่า เราควรรู้อะไรละเอียดเกี่ยวกับพ่อขุนรามคำแหงมหาราชในเรื่องใดบ้าง เช่น
 - 3.1 ประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - 3.2 การประดิษฐ์อักษรไทย
 - 3.3 การศาสนาในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - 3.4 การปกครองในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - 3.5 ความสัมพันธ์ต่างประเทศในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - 3.6 ความเป็นอยู่ของประชาชนในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

- แล้วแบ่งกลุ่มนักเรียน สักตัวแทนจับฉลาก กลุ่มละ 1 เรื่อง ค้นคว้าทำรายงาน
4. จัดป้ายนิเทศแสดงผลงานการค้นคว้า
 5. แบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันศึกษาปัญหาใกล้กลุ่มละ 1 ปัญหา โดยจับฉลากให้เวลา ประมาณ 5 - 10 นาที แล้วแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น คุรคอยแนะนำเพิ่มเติม
 6. ศึกษาศัพท์ คำใหม่ ที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ความหมาย และการสะกดคำ
 7. แข่งขันกันเขียนชื่อบุคคล และสถานที่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน
 8. เล่นเกม ทำตามคำสั่ง
 9. ช่วยกันคิดภาพิต คำสอน ของสมัยกรุงสุโขทัย เขียนเป็นแถบประโยค ทิศไว้ ป้ายนิเทศ
 10. ประกวดเรียงความเรื่อง "พ่อขุนรามคำแหงมหาราช"
 11. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียน
 12. ทำแบบฝึกหัดตามสมควร

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ช่วงเวลา

1. ดึกแผนภูมิ เพลงคนกรุงกลุ่ไทย หรือเพลง พ่อขุนรามคำแหง หรือเพลง ในน้ำมีปลาในนามีข้าว หรือเพลง เมืองไทย แล้วช่วยกันตีความหมาย ของ เพลง ฟานักเรียนร้อง เพลง
2. นักเรียนดูแผนที่กรุงสุโขทัย บอกอาณาเขตสมัยสุโขทัย และดูแผนภูมิ กษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง
3. ครูอธิบายพระราชประวัติโดยย่อของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช โดยใช้ บัตรคำ แผนที่ และภาพประกอบ
4. แบ่งกลุ่มนักเรียนศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กลุ่มละ 1 เรื่อง เช่น
 - 4.1 ประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
 - 4.2 การประดิษฐ์อักษรไทย
 - 4.3 การศาสนาในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

- 4.4 การปกครองในสมัยพอขุนรามคำแหงมหาราช
- 4.5 ความสัมพันธ์กับต่างประเทศในสมัยพอขุนรามคำแหงมหาราช
- 4.6 ความเป็นอยู่ของประชาชนในสมัยพอขุนรามคำแหงมหาราช
5. จัดป้ายนิเทศแสดงผลงานการศึกษาคนควา.
6. เล่นเกม "ทำตามคำสั่ง"
7. แบ่งกลุ่มนักเรียนคิดเกี่ยวกับปัญหาหน้าคิด กลุ่มละ 1 ปัญหา โดยส่งตัวแทนกลุ่มจับฉลากปัญหา ให้เวลา ประมาณ 6 นาที แล้วแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น ครูคอยแนะนำเพิ่มเติม.
8. ศึกษาคำศัพท์ใหม่ ที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ความหมาย และการสะกด
9. แข่งขันกันเขียนชื่อย่อบุคคล และคำสอนในสมัยสุโขทัย เขียนติดป้ายนิเทศ
10. ร้อง เพลง พอขุนรามคำแหง และ เพลง ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ฯลฯ
11. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสาร เสริมประสมการณ

เรื่อง พอขุนรามคำแหงมหาราช

พอขุนรามคำแหงมหาราช เป็นโอรสของพอขุนศรีอิทราทศย์ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์แรกแห่งกรุงสุโขทัย เมื่อพระชนมายุ 19 พรรษา ได้ตามเสด็จพระราชบิดาออกสงครามและทรงชนช้างชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด (เดี๋ยวนี้เรียกว่า อำเภอนี้ระมาศจังหวัดตาก) ในครั้งนั้น เมื่อพอขุนศรีอิทราทศย์สวรรคตแล้ว พอขุนบาลเมืองพระเชษฐา (พี่) ได้ครองราชย์ต่อมา พอขุนรามคำแหงได้ช่วยเหลือราชการแผ่นดิน ประมวลวิชาที่ศึกษารูกรวม เป็นที่ยอมรับของคนทั้งหลายและ เมื่อพระองค์ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระเชษฐา นับเป็นกษัตริย์องค์ที่ 3 ครองราชย์จาก พ.ศ. 1816 ถึง 1860 ต่อมาก็สามารถขยายอาณาเขตของไทยออกไปอย่างกว้างขวางจนได้ชื่อว่า เป็นมหาราชของไทยพระองค์หนึ่ง

ในด้านการปกครอง พระองค์ทรงปกครองแบบพ่อปกครองลูก เป็นที่เคารพรักของราษฎร ใครมีเรื่องเดือดร้อน ก็ไปสิ้นกระดังร้องทุกข์ต่อพระองค์ได้ทั้งยังได้พยายามบำรุงความสุขของราษฎร เช่น สร้างสะพานไว้ที่กลาง เมืองให้ราษฎรได้ใช้น้ำ สร้างถนนหนทางไว้สำหรับลำเลียงขนส่งสินค้า นอกจากนี้ในศาสนา พระองค์ได้สร้างพระแท่นมิ่งมงคลอาสน์ไว้สำหรับพระสงฆ์ใช้เป็นที่นั่งแสดงพระธรรมเทศนาสั่งสอนประชาชนในวันธรรมสวนะ (วันพระ) ในวันธรรมคา พระองค์ได้เป็นที่ประทับว่าราชการประชาชนในสมัยของพระองค์จึงอยู่เย็นเป็นสุข สนใจฟังเทศน์ ฟังธรรม ยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม

นอกจากนั้น พระองค์ยังได้ส่งเสริมให้พลเมืองติดต่อกันค้าขายกับประเทศใกล้เคียง เช่น จีน ลาว พม่า เป็นต้น พระองค์เคยเสด็จไปประเทศจีน 2 ครั้งและได้นำช่างจีนที่มีฝีมือในการทำถ้วยชามมาทำถ้วยชาม และสอนให้คนไทยรู้จักทำบ้าง ซึ่งเราเรียกว่า ชาม ลังคโลก

สิ่งสำคัญที่พระองค์กระทำก็คือ ในปี พ.ศ. 1826 พระองค์ได้คิดแบบอักษรไทย ซึ่งเป็นต้นแบบอักษรที่เราใช้ในปัจจุบันนี้ได้สำเร็จ และได้จารึกเรื่องราวต่าง ๆ ในสมัยของพระองค์ลงบนศิลาจารึก ซึ่งทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบเรื่องราวในสมัยนั้นได้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, "พอขุนรามคำแหงมหาราช,"
โครงการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (พิมพ์ครั้งที่ 3 พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา,
2517), หน้า 78 - 82.

หน่วยที่	4	บุคคลที่เรายกย่อง
ตอนที่	9	บรรพชนไทย
ส่วนที่	2	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความนำ

แบบจำลองการสอนเรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีลักษณะเป็นหน่วย
เสนอแนะการสอน สร้างขึ้นเพื่อจะช่วยในการเตรียมการสอนของครู เรื่อง สมเด็จพระ
นเรศวรมหาราช ซึ่งเป็นกษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ได้รับการยกย่อง เป็นมหาราช
เป็นผู้กอบกู้อิสรภาพจากการตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า พระองค์ทรงทำสงครามยุทธหัตถี
อย่างกล้าหาญกับพระมหาอุปราชา แม่ทัพของพม่าได้ชัยชนะ มีผลทำให้ชาศึกศัตรูเกรง
กลัวในความสามารถของกองทัพไทย ไม่กล้ามารุกรานไทยอีกเป็นเวลานาน ก็เพราะ
พระปรีชาสามารถ กล้าหาญ เสียสละชีวิต เพื่อชาติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ในการสอนเรื่องนี้ ครูผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระราช
กรณียกิจของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อันแสดงถึงพระปรีชาสามารถ ความกล้าหาญ
และเสียสละของพระองค์ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างของวีรบุรุษ อันจะทำให้
นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย มีแผ่นดินคนไทยอาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้ก็เพราะ
ความสามารถ กล้าหาญ และเสียสละของบรรพชนไทย และให้นักเรียนเกิดความรู้สึก
ที่จะรักษาหวงแหนแผ่นดินไทยนี้ไว้ให้ลูกหลานสืบไป

ในการสอนเรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช อาจแบ่งเวลาในการสอนเป็น
1 หรือ 2 ช่วงเวลา ตามที่ครูผู้สอนเห็นว่า เหมาะสมกับเนื้อหาที่ครูต้องการให้นักเรียนได้
เรียนรู้ และบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้.

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
2. เพื่อให้นักเรียนรู้สึกชื่นชมในวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เกิดความรักชาติ
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอก และชี้ ที่ตั้ง อาณาเขต ของกรุงศรีอยุธยาจากแผนที่ได้ถูกต้อง
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบระยะเวลา อาณาเขต ของสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชกับสมัยพระนเรศวรมหาราช
5. เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน และแสดงความคิดเห็น
6. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างบรรพบุรุษไทยสามารถอดทน กล้าหาญ และเสียสละ
7. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความกตัญญูต่องานที่ตนทำอยู่ ประโยชน์ต่อประเทศชาติ

แนวคิด

เรามีแผ่นดินที่อยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุข เพราะความกล้าหาญ เสียสละของตน
ของวีรชนไทย

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเป็นกษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่ง
กู้เอกราชจากการตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าได้ พระองค์ทรงเป็นแบบ
อย่างของบุคลาหาญ เสียสละและอดทน.

เนื้อหาสังเขป

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเป็นกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้รับการยกย่อง
เป็นมหาราช เพราะพระองค์ทรงกอบกู้เอกราช ซึ่งมีกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง ตกไป
เป็นเมืองขึ้นของพม่า พระองค์ทรงทำสงครามกู้เอกราชโดยชนช้างกับพระมหาอุปราชเมี้ยว
พม่า พระองค์ทรงฟันพระมหาอุปราชาสิ้นพระชนม์บนคอช้าง สงครามครั้งนี้ เรียกว่า
สงครามยุทธหัตถี ผลของสงคราม พม่าแพ้ ชาติพม่ากลับ ไทยจึงได้เป็นเอกราช ไม่ต้องอยู่ใต้อาณา
ของพม่า และยังทำให้ชาติศึกษาก้าวไกลในความสามารถของกองทัพไทย ไม่กล้า
มารุกรานไทยอีกเป็นเวลายาวกว่าปี ทั้งนี้เนื่องจากพระปรีชาสามารถ ความกล้าหาญ
เสียสละชีวิตเพื่อชาติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช.

ปัญหาถก

1. ผู้นำที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
2. ประเทศที่อยู่ไกลเคียงกันควรจะมีการปฏิบัติต่อกันอย่างไร
3. ทำไมจึงต้องกอบกู้เอกราช
4. เหตุใดในสมัยกรุงศรีอยุธยาไทยจึงต้องเสียเอกราชให้แก่พม่า
5. อะไรคือสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลภายในชาติที่จะต้องมี เพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้

หนังสืออ่านเพิ่มเติม และรายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

สำหรับครู

1. ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ วิชาครูมัธยม ของเจริญ ไชยชนะ
2. มิตร์ครู ฉบับที่ 5. ปีแรก 15 มีนาคม, 2510.
3. พระประวัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.
4. พระราชดำรัสในรัฐพิธีเปิดพระบรมรูปอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ณ อนุสาวรีย์คอนเจคีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี วันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม 2502.

สำหรับนักเรียน

1. แบบเรียนสังคมศึกษา บุคคลสำคัญของชาติไทย ตอนที่ 1 ชั้นประถมศึกษาที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ, 2515.
2. รู้จักกับบุคคลสำคัญของชาติไทย ชั้นประถมศึกษาที่ 3 - 4 ของไทยวัฒนาพานิช, 2516.
3. หนังสือภาพประวัติศาสตร์ไทย ตอนสมเด็จพระชัยราชา. ถึง เสียกรุงศรีครั้งสุดท้าย ของครูสภา
4. แบบเรียนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับปรับปรุง, 2514.
5. เสรีภาพ ฉบับที่ 150 สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ หน้า 4 - 9.

รายชื่อเอกสาร เสริมประสบการณ์

1. เรื่อง เจคีย์ยุทธหัตถี จาก วิทยาสาร ปีที่ 25 (20 สิงหาคม, 2517)
2. เรื่อง พระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (โดยย่อ) จากโครงการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาที่ 3

แหล่งวิทยาการ

1. หอสมุดประชาชนประจำอำเภอ, จังหวัด
2. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
3. วิทยาการ
4. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ และหนังสือพิมพ์
5. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ถ้าทำได้)

อุปกรณ์

1. ภาพเจดีย์พุทธหัตถ์ดี
2. แผนภูมิเพลง ตึกนเรศวร หรือ เพลง คณเจดีย์
3. แผนภูมิพระธาตุวิงศ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
4. แผนที่สมัยกรุงศรีอยุธยา
5. ภาพพุทธหัตถ์ดี
6. ภาพสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกอบพิธีประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง (จากปฏิทินปี พ.ศ. 2516 ของโรงงานยาสูบ)
7. ภาพจิตรกรรมสีสมเด็จพระนเรศวรทรงพระแสงทวนเสด็จออกรบพุ่งกับทหารของ ลักไวม์ คุ้มกระบวนแก้ว เมื่อคราวพระเจ้าหงสาวดีล้อมกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2129 จากปกเสรีภาพ ฉบับ 150.
8. คำที่ท่าจากไม้ไผ่
9. อุปกรณ์ในการวาดภาพ เช่น กระดาษ ดินสอ สีระบาย ฯลฯ

เพลง

เพลง ศึกเวรแก้ว

โดย รัชย์ น้อยเสนีย์

มาละเหวย มาละวา
โหรงกองไฟ
ศึกพม่าครั้งนี้

พระมหาอุปราช
ใครไม่หลีกเราจะฆ่า

หมายมาดโรมัน

มาละเหวย มาละวา

รบเวรลาวี

เสด็จขึ้นคอช้าง

ท่ายุทธศักดิ์ ที่คอนเจดีย์

ใครไม่หลีกเราจะฆ่า

อุปราช เสียดี

เอ๋ย ออระหนาย.....

ชัยชนะ เป็นของไทยเอ๋ย.

ทัพของพม่า ยกมาแต่ไกล (ซ้ำ)
มุ่งแผ่นดินไทยไม่รอร่า..... โห
อยู่ในปีสองหนึ่งสามห้า

คุมทัพพม่าออกจรรจรัล
ใครขวางหน้า เราจะฟัน

อยุธยาธานี

ทัพไทยไม่ช้า ออกสู้ทันที (ซ้ำ)

นเรศวรนี้ออกนำพล..... โห

เขากันเมืองสุพรรณบุรี

ทองถิ่นเดิมของไทย

ใครคนกล้ามาดองดี

จึงถูกฟันสิ้นพระชนม์

ทัพพม่าถอยไป

เพลง คอนเจดีย์

โดย สุกรี ไกรเล็ก

(สร้อย) คอนเจดีย์ ปูนีย์สถาน คือองค์พยานยามที่กรุงรัตนมาติคนคร
องค์นเรศวร เจ้า เกณฑ์เหล่าพลากร สร้าง เป็นอนุสรณ์ถึร้งรานรอนพม่ารามัญ
นั้นทบุ เรงหัวน เกรงกัฉวมีภัย ตั้ง เกณฑ์ทัพใหญ่ใจหมายบุกเขตขัดต์
องค์พระลัญญาอุปราชามาโรมัน นำพลคนกันหมายใจมันจะตีนคร

(สร้อย)

นเรศวรราชา รบพาพลไกร ตะลุยกได้ ไปให้สุดเขตขัดต์
จอมทัพเฝ้าไทย เคียรติเกรียงไกร รุกได้โรมัน พันจอมรามัญชาคสะขึ้นอยู่คอนเจดีย์

(สร้อย)

เดินสนก (เกม)

เล่นบทบาทสมมติ ที่กินเรศวร

วิธีเล่น

แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน กลุ่มที่ 1 เป็นทหารไทย กลุ่มที่ 2 เป็นทหารพม่า กลุ่มที่ 2 ร้องเพลงศึกกินเรศวรตอนที่ 1 แสดงท่าทางประกอบการร้องเพลง กลุ่มที่ 1 ร้องเพลงศึกกินเรศวรตอนที่ 2 แสดงท่าทางประกอบการร้องเพลง และแสดงการออกมาระหว่างทหาร 2 ฝ่ายโดยใช้ดาบไม้ไผ่เป็นอุปกรณ์

คำใหม่

ยุทธหัตถี

วีรบุรุษ

สิ้นพระชนม์

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ตัดภาพเจดีย์ยุทธหัตถี หรือภาพยุทธหัตถี หรือภาพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงประกอบพิธีประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง หรือ ภาพจิตรกรรมสี่สมเด็จพระนเรศวรทรงพระแสง ออกกรบพุ่ง แล้วสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับภาพ หรือตีความแผนที่กรุงศรีอยุธยา ให้นักเรียนเปรียบเทียบแผนที่ประเทศไทยในสมัยปัจจุบัน เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
2. อธิบายพระราชประวัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยย่อ โดยครู หรือวิทยากร โดยใช้ภาพและแผนที่เครื่องอาภรณ์ของสมเด็จพระนเรศวร และแผนที่ประกอบคำอธิบาย
3. สนทนากับนักเรียน ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า เราควรจรรายละเอียดเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเรื่องใดบาง เช่น
 - ก. พระราชประวัติ
 - ข. การกู้เอกราช และประกาศอิสรภาพ
 - ค. การทำสงครามยุทธหัตถี
 - ง. การขยายอาณาเขต

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มศึกษาค้นคว้ารายละเอียด ทำรายงานส่ง

4. จัดป้ายนิเทศแสดงผลงานการค้นคว้า
5. แบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันคิดปัญหาหน้าคิด กลุ่มละ 1 ปัญหา ให้เวลาคิดประมาณ 5 - 10 นาที แล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้น ครูคอยแนะนำเพิ่มเติม
6. ถักขาคำศัพท์ คำใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน เกี่ยวกับความหมาย และการสะกด
7. แข่งขันกันเขียนชื่อ บุคคล และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้
8. ร้องเพลง "ถักนเรศวร" และเล่นเกม บทบาทสมมติ
9. ประกวดเรียงความเรื่อง "สมเด็จพระนเรศวรมหาราช"
10. รวบรวมภาพและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เย็บเล่มเป็นสมุดภาพ
11. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียน
12. ทำแบบฝึกหัดตามสมควร

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมใน 1 ชั่วโมง

1. ดิถีภาพเจดีย์พุทธหัตถ์ สันทนาเกี่ยวกับภาพ
2. เล่าพระราชประวัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชโดยย่อ ใ้รูปภาพ แผนภูมิพระญาติวงศ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และแผนที่ประกอบ
3. นักเรียนช่วยกันศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในเรื่องต่อไปนี้
 - 3.1 พระราชประวัติ
 - 3.2 การกู้เอกราช และประกาศอิสรภาพ
 - 3.3 สงครามยุทธหัตถี
 - 3.4 การขยายอาณาเขต
4. จัดป้ายนิเทศแสดงผลงาน
5. แบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันคิดปัญหาหน้าคิดกลุ่มละ 1 ปัญหา ให้เวลาประมาณ 5 นาที แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรายงานหน้าชั้นให้เพื่อนฟัง ครูคอยแนะนำเพิ่มเติม

6. ศึกษาคำศัพท์ คำใหม่เกี่ยวกับความหมายและการสะกดตัว
7. แข่งขันกันเขียนชื่อบุคคล สถานที่ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้
8. ร้องเพลง "สีกันเรศวร" เล่นบทบาทสมมติประกอบการร้องเพลง โดยสมมตินักเรียนฝ่ายหนึ่ง เป็นทหารไทย นักเรียนอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นทหารพม่า ร้องเพลงประกอบจังหวะแสดงท่าทางประกอบ
9. เรียงความเรื่อง " สมเด็จพระนเรศวรมหาราช "
10. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องที่เรียน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสาร เสริมประสมการณ

เรื่อง เจดีย์ยุทธหัตถี

เจดีย์ยุทธหัตถี ตั้งอยู่ตำบลคอนเจดีย์ อำเภอศรีประจัน จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมเป็นเจดีย์ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช โคตรงโปรดฯให้สร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์ในการที่ทรงชนะสงครามยุทธหัตถี ซึ่งโคตรงกระทำกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่าในวันจันทร์ เดือนยี่ แรม 2 ค่ำ จุลศักราช 954 ตรงกับวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2135

เรื่องราวของเจดีย์นี้ปรากฏมีในพระราชพงศาวดารและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า เมื่อสมเด็จพระนเรศวรทรงชนะสงครามแล้ว โคโปรดฯให้สร้างเจดีย์ไว้ ณ ที่ซึ่งชนข้างพระมหาอุปราชา แต่เนื่องจาก ตำบลนั้นรกร้างมาเป็นเวลานานจึงหาใครมีผู้เอาใจใส่ในเจดีย์นั้นไม่ จนเมื่อพ.ศ. 2456 สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาทิพากรราชานุภาพซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีมหาดไทย ทรงสนพระทัยในประวัติศาสตร์มาก เมื่อโคทรงอ่านพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา แจ้งว่า สมเด็จพระนเรศวรทรงสร้างเจดีย์สามไว้ ณ ตำบลที่ชนข้างชนะ จึงทรงมีลายพระหัตถ์ให้เจ้าเมืองสุพรรณบุรีในสมัยนั้นสืบค้นดูว่า มีเจดีย์จริงหรือไม่ เมื่อโคทรงทราบว่ามีจริงแล้วจึงโคตรงนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โคเสด็จพระราชดำเนินไปทำการบวงสรวงเจดีย์ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2456 และมีพระราชดำริจะทำการปฏิสังขรณ์ แต่เนื่องด้วยงบประมาณไม่พอ จึงได้ระงับอยู่

ในปัจจุบันนี้โคทำการปฏิสังขรณ์พระเจดีย์นี้เรียบร้อยแล้ว โดยเสริมสร้างเป็นเจดีย์ก่อฐานเจดีย์เดิมไว้ พร้อมกับโคสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในลักษณะทางชนข้างออกศึกขึ้นไว้หน้าพระเจดีย์ โคทำการเปิดเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2502 และในวันที่ 25 มกราคมของทุกปีเป็นวันนเรศวรมหาราช ในวันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินไปทำพิธีบวงสรวงและวางพวงมาลาเพื่อสักการะ

การที่สมเด็จพระนเรศวรทรงชนะยุทธหัตถีคราวนั้นทำให้พระเกียรติเลื่องลือไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน และทำให้ประเทศไทยเรื่องอำนาจขึ้นในยุคนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดฯให้พิมพ์หนังสือพระเกียรติเป็นหนังสือกาพย์ที่คัดลอกเขียนเรื่องหนึ่งของไทย คือ ลิลิตตะเลงพ่าย.

โสภณ จันทรชัย, "เจดีย์ยุทธหัตถี," วิทยาสาร, ปีที่ 25 (20 สิงหาคม, 2517), หน้า 58.

เอกสาร เสริมประสมการณ

เรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นโอรสของพระมหาธรรมราชา และพระวิสุทธิกษัตริย์ซึ่ง เป็นพระราชธิดาของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิและสมเด็จพระสุริโยทัย พระนเรศวรจึง เป็นราชนัดดา (หลาน) ของพระสุริโยทัย วีรสตรีคนแรกของไทย (พระสุริโยทัย เป็นยาย พระนเรศวรมหาราช เป็นหลาน) เมื่อพระชนมายุได้ 9 พรรษา เสด็จไปอยู่เมืองหงสาวดี เมืองหลวงของพม่า ในปีพ.ศ. 2112 พม่าตีกรุงศรีอยุธยาได้ เมืองไทยต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ต่อมาพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง ได้อนุญาตให้สมเด็จพระนเรศวรกลับมาช่วยพระบิดาปกครองบ้านเมือง ซึ่งขณะนั้นพระองค์มีพระชนมายุ 15 พรรษา พระองค์สามารถปฏิบัติราชการได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมีพระปรีชาสามารถในการรบ ประกอบกับทรงรู้ภาษามอญและพม่า จนเคยรู้จักนิสัยใจคอพม่าพม่า มอญ เป็นอย่างดีอีกด้วย ต่อมาพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองสวรรคต พระเจ้านันทบุเรงราชโอรสได้เป็นกษัตริย์พม่าแทน พระนเรศวร เป็นตัวแทนของพระราชบิดาไปเฝ้า ใต้แสดงฝีมือในการช่วยพม่าปราบ เมืองขึ้นได้สำเร็จ

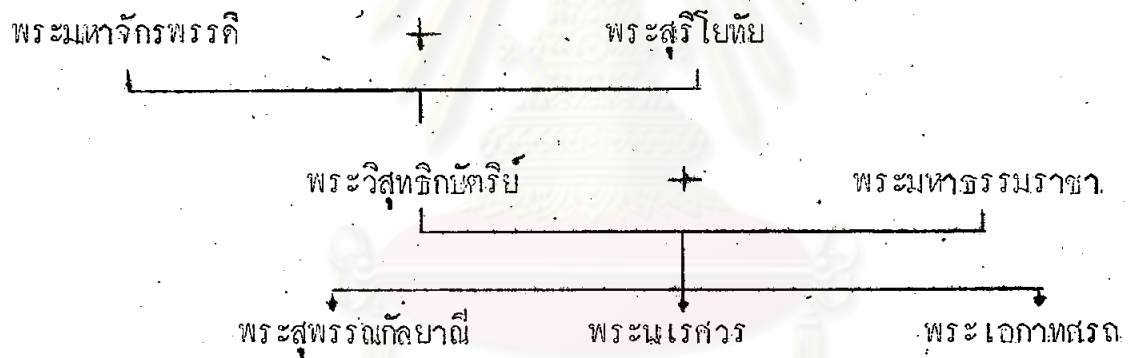
ทางหงสาวดีเห็นพระองค์มีความเก่งกล้ามากคิดจะกำจัดเสีย พระนเรศวรทรงทราบจึงประกาศอิสรภาพของไทยที่เมืองแครง ไม่ยอมเป็นเมืองขึ้นของพม่าอีกต่อไป ในพ.ศ. 2127 รวมเป็นเวลาไทยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า 15 ปี

พม่าได้ยกทัพมาปราบปรามเมืองไทยอีกหลายครั้งแต่ก็สู้สมเด็จพระนเรศวรไม่ได้ ต้องพ่ายแพ้กลับไป

เมื่อพระชนมายุได้ 35 พรรษา ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ คราวนี้พระเจ้านันทบุเรงให้พระมหาอุปราชายกทัพใหญ่มาตีกรุงศรีอยุธยาอีก ทหารของพมามากกว่าทหารไทยหลายเท่า สมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระเอกาทศรถพระอนุชาได้ยกทัพไปตั้งรับที่สุพรรณบุรี ได้ทรงทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาทิหนองสาหร่าย ตำบลกระดังงู จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ชัยชนะโดยทัพพระมหาอุปราชาสิ้นพระชนม์อยู่กับกองข้าง ทัพพม่าก็แตกกระเจาไป แต่นั้นมาพม่าไม่กล้ามารุกรานไทยอีกเป็นเวลานาน การรบครั้งนี้พระองค์ได้รับเกียรติอย่างยิ่งใหญ่ ได้โปรดให้สร้างเจดีย์เป็นอนุสรณ์ขึ้นไว้ ณ บริเวณที่ชนช้าง เรียกว่า เจดีย์ยุทธหัตถี หรือ อนุสรณ์ดอนเจดีย์ ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ มีงานฉลองประจำปีในวันที่ 25 มกราคม.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, "สมเด็จพระนเรศวรมหาราช,"

แผนภูมิพระญาติวงศ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย